

Arxiu històric FUNDACIÓ JAUME BOFILL

L'Estatut del 1932: Qüestions plantejades per la llei de contractes de conreu

Lluís Pascual

FEBRER 1978

UNS PRELIMINARS INEVITABLES

Donat que aquesta tesi doctoral és fonamentalment no un estudi de història agrària, sinó un estudi de història política i ideològica entorn d'un conflicte de tanta transcendència com el promogut per l'aprovació pel Parlament de Catalunya de la Llei de Contractes de Conreu, cal -des d'un primer moment- puntualitzar -- una sèrie de qüestions prèvies que evitin malentesos i que, al mateix temps, centrin l'estudi proposat. No interessa -ara i ací- ni molt menys l'anàlisi i circumstàncies de l'esmentada llei ni, inclús, els conflictes que va promoure, sinó assenyalar com entorn d'ella les dretes catalanes (i ctalanistes) aprofiten l'avinantesa de l'aprovació de la Llei al Parlament de Catalunya per remarcar la campanya contra l'Estatut d'autonomia assolit per l'Esquerra Republicana de Catalunya i, en fer-ho, veure com, paral·lelament, la radicalització conservadora va dibuixant a Catalunya i a tot el conjunt d'Espanya

un neixement de la intransigència immobiliària.

En aquest sentit, la tesi que presentem - -
il·lumina -a Catalunya i fora de Catalunya- greus mos-
tres de problemes, acompanyats de lluita oberta con-
tra La Generalitat, sinó que, dos anys abans de que -
esclati la tragèdia de la Guerra civil, posen de re-
lleu el contingut tancat que tipificarà als anomenats
nacionalistes del "Alzamiento Nacional". Aquesta és -
l'originalitat i l'aportació d'aquesta tesi doctoral,
que col·loca, anys abans del terrible drama bèl·lic,
els ingredients d'una dreta que no evitarà el trist -
drama del 6 d'octubre de 1934. Un drama que és prelu-
di de la guerra, ja que, triomfant en 1936 el Front -
Popular, empalmarà de seguit amb la tragèdia bèl·lica
de la guerra de tres anys.

Cal assenyalar també que, a Catalunya, les for-
ces triomfants a les eleccions (a les municipals i a
les del Parlament de Catalunya) visquèren, ben al re-
vés de la gairabé totalitat d'Espanya, la il·lusió - -
d'organitzar Catalunya -i de retruc Espanya sencera- -
com un país modern de democràcia formal, o inclús, de
"socialdemocràcia" com pretenien ésser-ho una Gran Bre-
tanya, uns EEUU (amb Roosevelt), una França, una Holan-
da, etc., oblidant-se del totalitarisme creixent, ins-
tal·lat primer (amb el feixisme) a Itàlia i després a
Alemanya (amb la instal·lació del nacionalsocialisme -
de Hitler, a part dels casos d'autoritatismes de Portu-
gal (Carmona-Oliveira Salazar) o d'Àustria (Dollfuss),
etc. Un conjunt, en definitiva, d'oblits i d'il·lusions
que en primer lloc varen fer oblidar a les petites bur-
gesies catalanes que el context del conservadurisme --

mundial ajudaria a les dretes espanyoles en contra de la legislació de reforma del Parlament de Catalunya i en contra de l'autonomia per ella mateixa; de la mateixa manera que poc temps després (havent triomfat a les eleccions el Front Popular) totes - les dretes espanyoles apoïarien una dictadura de - quaranta anys; i així mateix, a propòsit de les anomenades democràcies formals, poc podien pensar les petites burgesies que hem esmentat, el comportament de les tòpiques democràcies europeas, que amb l'excusa de la "no intervenció", deixarien durant la -- Guerra Civil, les mans lliures a l'intervencionisme de nazis i feixistes, com Alemanya i Italia, sense oblidar la substancial ajuda portuguesa. Imaginem - que quan anys més tard els alenanyys tancarien a -- Leon Blum, principal responsable de la política de no intervenció, aquest tindria -com ha assenyalar - més d'un autor temps més que sobrat per pensar sobre les conseqüències irreparables del seu comportament.

UNS PRELIMINARS INEVITABLES

Donat que aquesta tesi doctoral és fonamentalment no un estudi de història agrària, sinó un estudi de història política i ideològica entorn d'un conflicte de tanta transcendència com el promogut per l'aprovació pel Parlament de Catalunya de la Llei de Contractes de Conreu, cal -des d'un primer moment- puntualitzar -- una sèrie de qüestions prèvies que evitin malentesos i que, al mateix temps, centrin l'estudi proposat. No interessa -ara i ací- ni molt menys l'anàlisi i circumstàncies de l'esmentada llei ni, inclús, els conflictes que va promoure, sinó assenyalar com entorn d'ella les drete catalanes (i catalanistes), especialment la Lliga, aprofiten l'avinantesa de l'aprovació de la Llei al Parlament de Catalunya per aguditzar -i portar fins a -- uns extrems impensables- la campanya contra l'Estatut - d'autonomia assolit per l'Esquerra Republicana de Catalunya i, en fer-ho, veure com, paral·lelament, la radicalització conservadora va dibuixant a Catalunya i a tot

el conjunt d'Espanya un neixement no solament de la intransigència immobiliària, sinó la mateixa floració de les males herbes feixistitzants.

En aquest sentit, la tesi que presentem no solament il·lumina -a Catalunya i fora de Catalunya- greus mostres de intransigència, acompanyades de lluita oberta contra el Govern de Catalunya, sinó que, dos anys abans de que esclatés la tragèdia de la Guerra Civil, posen de relleu el contingut tancat, intolerant, nacionalista-hispà-imperial i aferrissadament feixistitzant o antisocial que tipificarà als anomenats nacionalistes -franquistes del "Alzamiento Nacional". Aquesta és l'originalitat i l'aportació d'aquesta tesi doctoral, que col·loca, anys abans del terrible drama bèl·lic, els ingredients miops i egoistes d'una dreta que no vacil·larà en atacar i lluitar contra les institucions legítimes i que, més encara, no contenta amb això, provocarà el trist drama del 6 d'octubre de 1934. Un drama que és preludi de la guerra, ja que, triomfant en 1936 el Front Popular, empalmarà de seguit amb la tragèdia bèl·lica de la guerra de tres anys.

Cal assenyalar també que, a Catalunya, les forces triomfants a les eleccions (a les municipals i a les del Parlament de Catalunya) visquèren, ben al revés de la gairabé totalitat d'Espanya, la il·lusió d'organitzar Catalunya -i de retruc Espanya sencera- com un país modern de democràcia formal, o inclús, de "socialdemocràcia" com pretenien ésser-ho una Gran Bretanya, uns EEUU (amb Roosevelt), una França, una Holanda, etc., oblidant-se del totalitarisme creixent, instal·lat primer (amb el feixisme) a Itàlia i després a Alemanya (amb la instal·la

ció del nacionalsocialisme de Hitler, a part dels casos d'autoritarismes de Portugal (Carmona-Oliveira Salazar) o d'Austria (Dollfuss), etc. Un conjunt, en definitiva, d'oblits i d'il·lusions que en primer lloc varen fer oblidar a les petites burgesies catalanes que el context del conservadurisme mundial ajudaria a les dretes espanyoles en contra de la legislació de reforma social del Parlament de Catalunya i en contra de l'autonomia -- per ella mateixa; de la mateixa manera que poc temps -- després (havent triomfat a les eleccions el Front Popular totes les dretes espanyoles no tindrien cap mena de vergonya ni inconvenient en instaurar la dictadura, una dictadura autocràtica i brutal que ha castrat a Espanya durant quaranta anys; i axí mateix, a propòsit de les anomenades democràcies formals, poc podien pensar les petites burgesies que hem esmentat, el comportament de les tòpiques democràcies europees, que amb l'excusa de la "no intervenció", deixarien durant la Guerra Civil, les mans lliures a l'intervencionisme de nazis i feixistes, com Alemanya i Italia, sense oblidar la substancial ajuda portuguesa. Imaginem que quan anys més tard els -- alemanys tancarien a Leon Blum, principal responsable de la política de no intervenció, aquest tindria -- com ha -- assenyalat més d'un autor temps més que sobrat per pensar sobre les conseqüències irreparables del seu comportament miop, egoista i insolidari.

INDEX GENERAL

Uns preliminars inevitables

Introducció metodològica

Part Primera: INTRODUCCIO TEMATICA

Introducció temàtica: breu exposició de fets.

I.- El marc històric de la Constitució i de l'Estatut.

- Composició de lloc condicionants sociopolítics i ideològics de la cojuntura hispana de 1933-34.
- El conjunt espanyol reflexe d'una problemàtica - general europea.

1.- Unes referències a les realitats concretes de Catalunya en el marc de l'Estatut de 1932 i de la Segona República.

- El punt de partida històric de l'autonomia catalana: la proclamació de la República Catalana com element de pressió per trencar les actituds centralistes.
- La difícil elaboració de l'Estatut per a Catalunya.
- Accidentada vigència de l'Estatut català d'autonomia.
- De l'aprovació de l'Estatut als problemes de traspass de serveis, conflictes de la Llei de Contractes

de Conreu i als fets d'octubre de 1934.

- Notes.

2.- L'Estatut de 1932 i la concreció de la Generalitat de Catalunya, les seves atribucions i institucions.

- Perspectiva general.

- El paper del Parlament de Catalunya segons la -
Constitució i l'Estatut.

- Composició social dels Diputats del Parlament de Catalunya.

- Lleis aprovades en el Parlament Català.

- Notes.

3.- Recapitulació: L'Estatut de 1932 dintre del marc general de la Segona República.

II.- Antecedents immediats i evolució del conflicte rabassaire i la problemàtica dels Contractes de Conreu durant la Segona República.

1.- Antecedents immediats de la problemàtica jurídica i política dels Contractes de Conreu a Catalunya.

- La qüestió agrària i el problema rabassaire.

- Unes necessàries referències prèvies.

- De la rabassa històrica al rabasser dels anys 30.

- Els precedents immediats de l'etapa dels anys 30.

- Linies posteriors de la radicalització rabassaire i l'exigència d'una nova legislació de Contractes de Conreu.

- La radicalització dels anys 30 i els intents de l'Esquerra Republicana de Catalunya per resoldre el conflicte rabassaire.

- Notes.

2.- Observacions entorn de la lliga, l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre i la radicalització ultraconservadora de les dretes catalanes i espanyoles.

- La creixent patentització del conservadurisme i de l'IACSI dintre de la "Lliga".
- La radicalització conservadora de la "Lliga" i la crisi dels seus dirigents, especialment Cambó.
- Puntualitzacions entorn del radicalisme ultraconservador de la lluita contra la Llei de Contractes de Conreu.
- Notes.

3.- "Corpus documental analitzat pels experts i el Parlament català a l'hora d'elaborar la Llei de Contractes de Conreu."

- Documents de la Unió de Rabassaires.
- Documents de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre.
- Informes, documents i disposicions oficials.
- Notes.

III.- Cronologies

- 1.- Internacional.
- 2.- Espanyola.
- 3.- Catalunya.
- 4.- Llei de Contractes de Conreu.

Part Segona: LA PERSPECTIVA ESQUERRANA I --
"OFICIOSA" DELS ORGANS I HOMES -
MES O MENYS VINCULATS A LA GE-
NERALITAT.

- I.- L'evolució del conflicte rabassaire a través de la --
premsa esquerrana.
- 1.- Informe cronològic de "La Humanitat" durant l'any -
1933.
- Notes.
- 2.- Informe cronològic de "La Humanitat" durant l'any
1934.

II.- El complement d'un testimoni de l'època: les opinions i interpretacions d'Amadeu Hurtado.

- Referències a l'aprovació i resistències a la Llei de Contractes de Conreu.
- Comentaris sobre la vista de la causa davant el Tribunal de Garanties Constitucionals.
- Opinions i postures dels polítics davant la sentència del Tribunal de Garanties Constitucionals.
- Radicalització del conflicte.
- Referències a la crisi de Govern i els fets d'octubre.
- Notes.

Part Tercera: LA PERSPECTIVA DE LES DRETES CATALANES.

- I.- El conflicte rabassaire i la Llei de Contractes de Conreu i les seves repercussions a través de la premsa catalana de dretes.
- 1.- Esquema informatiu del tractament del tema de la Llei de Contractes de Conreu i les seves derivacions en la premsa catalana de dretes.
- A) Informe del diari "La Veu de Catalunya" de l'any 1933.
 - Notes.
 - B) Informe del diari "La Veu de Catalunya" de l'any 1934. (gener - octubre).
 - Notes.
 - C) Informe del diari "El Matí" de l'any 1934 (abril - octubre).
 - Notes.
 - D) Informe del diari "La Vanguardia" de l'any 1934 (abril - octubre).
 - Notes.

E) Informe del diari "El Correo Catalán" de l'any 1934 (abril - octubre)

- Notes.

2.- Resum cronològic (d'informació i opinions) del diari portaveu de la "Lliga", "La Veu de Catalunya", durant l'any 1933.

- Notes.

3.- Resum cronològic (d'informació i opinions) de "La Veu de Catalunya" durant l'any 1934.

- Notes.

4.- Resum cronològic (d'informació i opinions) d'altres diaris de dretes de Catalunya.

A) Resum cronològic del diari "El Matí" de l'any 1934. (abril-octubre)

- Notes.

B) Resum cronològic del diari "La Vanguardia" de l'any 1934 (abril-octubre)

- Notes.

C) Resum cronològic del diari "El Correo Catalán" de l'any 1934 (abril - octubre).

- Notes.

II.- Testimonis i justificacions directes d'elements de les dretes catalanes de l'epoca.

1.- Entorn de les referències al conflicte de la Llei de Contractes de Conreu en els llibres de memories i justificacions d'autors i personatges de dretes de l'epoca.

- El cas concret dels testimonis i referències dretistes ara aduits.

- Pabón, biògraf de Cambó, com a testimoni i comentarista des de la dreta de la problemàtica apuntada.

- L'exarcebació del conflicte de la Llei de Contractes de Conreu.

- El conflicte de la Llei de Contractes de Conreu, convertit en "conflicto catalán" en el Parlament de Madrid.
- La Llei de Contractes de Conreu i el "problema catalán" durant l'estiu de 1934.
- Notes.

Part Quarta: EL CONFLICTE DE LA LLEI DE CONTRACTES DE CONREU CONVERTIT EN "CONFLICTO CATALAN" I LA RADICALITZACIO DE L'ULTRA-DRETA ESPANYOLISTA.

- I.- L'evolució del conflicte rabassaire i les seves repercussions a través de la premsa madrilenya de dretes.
 - 1.- Esquema informatiu del tractament del tema en els diaris "El Debate" i "ABC"
 - A) Informe sobre els diari "El Debate" (abril 1934 - febrer 1935)
 - Notes.
 - B) Informe sobre el diari "ABC" (abril-octubre 1934)
 - Notes.
 - 2.- Resums cronològics d'informacions i opinions dels diaris madrilenys "El Debate" i "ABC" davant del "conflicto catalán".
 - A) Resum cronològic del contingut de "El Debate" -- (abril 1934- febrer 1935)
 - Notes.
 - B) Resum cronològic del contingut de "ABC" (abril - octubre 1934).
 - Notes.
- II.- L'evolució i radicalització del conflicte de la Llei de Contractes de Conreu i del "problema catalán" a través de les sessions del Congrés (I).

1.- Sessió del 12 de Juny de 1934

- Notes.

2.- Sessió del 25 de Juny de 1934

- Dreta disparatada, nacionalisme espanyolista i anticalanisme.
- La radicalització dels arguments conservadors i anticatalans.
- Les contradiccions de la dreta catalanista.
- El "problema catalán" i el "problema" de la República.
- L'Espanya "negra" del "Alzamiento" de 1936 vislumbrada, en 1934, a la llum del "conflicto catalán" i amb l'aquiescència de la dreta catalanista.
- Notes.

3.- Altres detalls de l'operació "conflicto catalán".

- Notes.

III.- L'evolució i radicalització del conflicte de la Llei de Contractes de Conreu i del "problema catalán" a través de les sessions del Congrés (II)

1.- Sessió del 4 de Juliol de 1934.

- Esforç governamental per trivialitzar la "qüestió catalana".
- Començant a "tocar a fons" en qüestió del "problema catalán".
- Cap a l'eix de la qüestió.
- Anticatalanisme i ultraconservadurisme a plena llum.
- Anticatalanisme i incitació a la repressió contra -- Catalunya.
- Les matitzacions socialistes.
- Les justificacions i "estira-arronsa" del Sr. Samper.
- La consolidació de l'actitud anticatalanista amb l'adquiescència de la Lliga.
- Les línies més definides d'una discussió.
- Notes.

- A MODE DE CONCLUSIONS
- INDEX GENERAL
- APENDIX
 - Apèndix I : Documentació referent a la Constitució i al procés autonòmic català de la Segona República, a l'Estatut de 1932 i a l'Estatut de Règim Interior de Catalunya.
 - Apèndix II : El programa federal de 1894 i el projecte general de Constitució federal - per Espanya de 1883, de federalisme, primer punt de partida, fins ara, de qualsevol possibilitat real d'autonomia a Catalunya.
 - Apèndix III : Documents entorn dels contractes de conreu el.laborats per la Unió de Rabassaires.
 - Apèndix IV : La Llei de Contractes de Conreu i el Reglament de la mateixa, que inclou les esmenes suggerides a Lluhí per Alcalá-Zamora i redactades de fet per ell.
 - Apèndix V : Documents relacionats amb la problemàtica legislada de la "rabassa morta" i dels Jurats Mixtes, durant la República de 1872, pels federals.
 - Apèndix VI : "Pacte de la Generalitat" i documents oficials, ordres, acords, circulars, etc. entorn de la problemàtica dels Contractes de Conreu i que serveixen de referència a la Comissió Jurídica Assessora i al Parlament català per redactar la Llei de Contractes de Conreu.

- Apèndix VII : Documents oficials i oficiosos utilitzats per la Generalitat per construir la - Llei de Contractes de Conreu i defensar-la davant del Tribunal de Garanties Constitucionals.
- Apèndix VIII: Documents dels propietaris de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre i entitats anàlogues entorn dels Contractes de - Conreu.
- Apèndix IX : El pas previ a la Llei de Contractes de Conreu: La legislació per resoldre els conflictes derivats dels esmentats contractes.
- Apèndix X : La Llei de Bases de la Reforma Agrària, inaplicable i no posada en funcionament, però que servirà d'excusa a les dretes per actuar contra la Llei - de Contractes de Conreu.
- Apèndix XI : Documents referents a l'acció del Govern de la República, el fiscal y el - Tribunal de Garanties Constitucionals per actuar contra el Parlament de -- Catalunya i la Llei de Contractes de - Conreu.
- Apèndix XII : Antologia d'articles i editorials de -- premsa (fonamentalment de les dretes) publicats amb motiu del conflicte de la Llei de Contractes de Conreu.

- BIBLIOGRAFIA Y ~~F~~ONTS COMPLEMENTARIES

- ADDENDA:

- 1.- Numeració del vol I del 1 al 566
- 2.- Numeració del vol II del 1 al 378
- 3.- Numeració del vol III del 1 al 365

4.- Numeració del vol IV del	1	al	344
5.- Numeració del vol V del	1	al	255
6.- Suma total de pàgines			
			1908

INTRODUCCIO METODOLOGICA

Es costum iniciar les tesis doctorals, al mateix temps, justificant o efectuant el per què s'ha triat un determinar tema i, tenh , resumint els aspectes metodològics que han determinat el seu enfoc i tractament. Seguint aquesta, diríem, tradició de tantes i tantes tesis doctorals i remetent, aix  mateix, des del començament, (per més detalls al respecte), als apèndixs finals de fonts i bibliografia, he cregut oportú iniciar el fil de la nova tesi doctoral, a partir de la present introducció metodològica que, fonamentalment, afrontar  els dos punts seguidament apuntats des de un principi:

1er.- Justificació del tema triat per tesi doctoral.

2on.- Aspectes metodològics més destacables que han determinat la seva forma de realització.

Justificació del tema

Si bé la conflictiva Llei de Contractes de Conreu, aprovada pel Parlament de Catalunya el mes d'Abril de 1934, ha donat peu a diversos estudis i treballs, entre els que destaquen els ja prou coneguts dels professors Emili Giralt i Albert Balcells, manquen encara estudis que afronten la controvertida Llei catalana de Conreus, des d'una perspectiva merament jurídica i, així mateix, és notoria la manca d'investigacions entorn de la complexa problemàtica política que envolta l'esmentada Llei de Contractes de Conreu. Una problemàtica política de gran importància ja que fàcilment hom pot comprobar -miri's per on es miri la qüestió- que la Llei de Contractes de Conreu i la complexa i apassionada problemàtica que va suscitar, dins i fora de Catalunya, constitueixen un dels eixos claus de la crisi de la Segona República entorn de 1934, amb el punt al·ludat del 6 d'octubre i, amb ell, una pedra de toc fonamental que posa de relleu, per exemple, fins a quin punt era precària i fràgil la realitat autonòmica concedida a Catalunya per l'Estatut de 1932.

Patent aquesta importància política, ens ha semblat que constituïria una aportació substancial a l'estudi d'aquesta perspectiva, l'anàlisi del conflicte de la Llei de Contractes de Conreu des del prisma que autors diversos consideren com a peça fonamental per a la interpretació escaient, correcta i arrodonida de la Llei de Contractes de Conreu, els conflictes que origina i el significat global de l'esmentada qüestió. Ens referim, està clar, a l'anàlisi del conflicte de la Llei de Contractes de Conreu a partir del contenciós que les dretes catalanistes -i concretament la Lliga catalana suscitarien contra el Parlament de Catalunya és a dir contra la realitat mateixa de la Generalitat de Catalunya, posant

d'aquesta manera en entredit el propi Estatut d'Autonomia de 1932.

Més encara, l'anàlisi rigorosa del contenciós esmentat posa de relleu no solament, per exemple, la raó -i les paraules profètiques- continguda en el discurs de Salvador Seguí a la "Casa del Pueblo" de Madrid en 1919, respecte a la suposada catalanitat del catalanisme conservador, dels homes de la Lliga en definitiva, sinó, que -amb proves contundents- dibuixa la íntima, estreta i inseparable interrelació entre l'immobilisme conservador de les dretes catalanistes (capaces i decidides), en el seu conservadurisme aferrissat, a lluitar contra Catalunya que, durant molt temps, tant i tant havien dit estimar i defensar) i la concreció dels arguments arquetípics, topixs, oxidats, primaris i oracionals, que des de la crisi de l'Antic Règim -al segle XIX- havien fet sortir i seguirien fent sortir "slogans" d'una miopia extrema al servei d'una pretesa i inexistent Espanya Eterna, Única, Catòlica, etc., que quedaria dibuixada, tal com ho predicarien Franco i els franquistes, en aquesta crucial coyuntura de la Llei de Contractes de Conreu, en 1934, per homes i rons i significació de tanta eloquència com Albiñana, Goicoechea, Gil Robles, Calvo Sotelo, etc. que -al cap i a la fi no farien més que seguir "el peu forçat" que, des de el Parlament o la Premsa els oferiren en funció dels particulars interessos de classe que representaven, els Cambó, Ventosa i Calvell, Raimon d'Abadal, Josep Pla, Manuel Prunet, etc.

En definitiva, l'episodi de la Llei de Contractes de Conreu no és un episodi més de la curta història de la Segona República i de la Generalitat de Catalunya. És un moment clau que, per una part, posa en evidència la precarietat real, efectiva, de l'Estatut català de 1932 i l'actitud anticatalana de les dretes catalanistes

conservadores, com la Lliga, i per altra part, plantejar un problema legislatiu d'envergadura, serveix de detonador al mateix temps, per a la manifestació dels odis i actituds antecatalanes dels reaccionaris i conservadors catalans i per a anticipar els arguments "nacionalistes" "unitaristes" i "imperialistes", a l'estil nazi i feixista, de caracter totalitari en definitiva, que, més o menys latentment, romanien vius -ja en 1934- en el cor de les dretes espanyoles.

Entorn de l'enfoc metodologic

A partir d'una introducció tematica, que complementa la present introducció metodologica, la tesi doctoral que hem elaborat es divideix en quatre grans parts.

La Primera Part, recollida sota el títol de "Introducció tematica" constitueix una visió globalitzadora del marc en el qual varen desenvolupar-se els fets, tenint com a punt d'arrancada la proclamació de la República catalana i el seu significat dins del contexte de la Segona República i les conseqüències immediates que tingué; la més important d'elles seria l'elaboració de l'Estatut d'autonomia. Un Estatut que tindria una precària existencia.

Sentades aquestes bases, analitzat el contingut de l'Estatut, es passa a tractar el que constitueix l'objecte fonamental d'aquest treball: el conflicte rabassaire creat entorn de la Llei de Contractes de Conreu. Això ens ha exigít l'estudi dels precedents immediats d-el conflicte agrari català i també la funció i el paper que en ell varen desempenyar institucions com l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre, la Lliga Catalana, Esque

rra Republicana de Catalunya, el Parlament Català, etc. Les actituds i els objectius d'aquestes institucions davant d'aquella llei han estat especialment analitzats, ressaltant quan ha estat possible la funció ideològica que varen representar, tasca que serà represa tanmateix a les parts posteriors.

La Part Segona presenta una profundització entorn de les actituds de homes o òrgans vinculats a la Generalitat, prenen com a eix de la obra d'Amadeu Hurtado i la interpretació que ell fa de la problemàtica de la Llei de Contractes de Conreu. Al mateix temps, cal ressaltar aquí l'anàlisi del principal òrgan informatiu de les esquerres catalanes parlamentàries, és a dir, "La Humanitat". Anàlisi que abarca pràcticament els anys 1933-34, lo qual permet seguir detingudament l'actitud de l'Esquerra Republicana de Catalunya i la seva lluita per tal d'aconseguir que fós aprovada i posada en pràctica aquella mena de reforma agrària catalana que tan tremenda reacció va provocar entre les dretes catalanes i no catalanes.

La Part Tercera incideix, per una banda, en l'anàlisi de la premsa catalogada com de dretes catalanes, destacant en aquest sentit l'amplia penetració en "La Veu de Catalunya", òrgan de la Lliga Catalana, el partit de Francesc Cambó, el qual va tenir un paper important en l'obstaculització de l'autonomia de Catalunya, tal com queda de manifest al llarg d'aquest treball. Aquesta visió és complementada amb altres anàlisis de "El Matí", "El Correo Catalán" i "La Vanguardia". Per altra banda s'hi afegeix una valoració de testimonis fets des d'una òptica dretana: Jesús Pablen, Josep Pla i Joaquín Ma. de Nadal han estat objecte de la nostra atenció

La Part Quarta i última tracta, com assenyala el títol, de la Llei de Contractes de Conreu i les seves derivacions, transformades en "conflicto catalán" i "rebel

día catalana" per les dretes espanyolistes. Les sessions del Parlament de Madrid i l'anàlisi minuciosa dels dos òrgans de informació més representatius, "ABC" i "El Debate", constitueixen el cos fonamental d'aquesta part.

Com es pot veure, l'elaboració d'aquest treball ens ha obligat a recórrer a nombroses fons bibliogràfics d'arxius oficials i particulars i hemeroteques de Barcelona i Madrid, amb l'objectiu d'arrodonir tota la problemàtica central del tema d'aquesta tesi.

Part Primera :

INTRODUCCIO TEMATICA

INTRODUCCIO TEMATICA: BREU EXPOSICIO DE FETS

El tema plantejat arran de l'aprovació de la Llei de Contractes de Conreu pel Parlament de Catalunya i els conflictes que d'aquesta promulgació es varen derivar, constitueix crec, un punt clau de la Història de l'autonomia de Catalunya durant la Segona República. Tant es així que amb motiu del conflicte obert a tot l'àmbit de la República a partir del recurs -millor dit de la demanda- presentada pel govern de la República davant del Tribunal de Garanties Constitucionals de Madrid, en petició de que l'esmentat Tribunal dictaminés la no competència del Parlament de Catalunya per legislar en matèries semblants; a partir d'aquest esbombament del conflicte de la Llei de Contractes de Conreu arreu de l'Estat espanyol, significativament tant en el Parlament de Madrid com en diversos òrgans de informació es farà sinònim el conflicte de la Llei de Contractes de Conreu -lo que en castellà diuen la "Ley Catalana de Cultivos" es ffa, insisteixo, sinònim el conflicte de la Llei de Contractes de Conreu amb el qu'ells anomenen "el conflicto catalán" o també "el problema catalán", e inclús la "rebeldía catalana", quan el problema es radicalitzarà.

Veritablement la Llei de Contractes de Conreu és una pedra de toc per veure fins a quin punt els mecanismes d'autonomia previstos per la Constitució republicana de 1931 i per l'Estatut d'autonomia catalana de 1932, significaven possibilitats reals de posar en marxa, d'efectuar, de materialitzar, unes do terminades realitat d'autogovern. Al estudiar el tema de la Llei de Conreu l'important no és l'anàlisi de la Llei en ella mateixa, sino l'estudi de l'ambient que l'envolta i de les profundes repercussions polítiques i ideològiques que la promulgació de l'esmentada Llei suscitarà a Catalunya i fora de Catalunya.

En aquest sentit, junt amb la comprovació de fins a quin punt era insignificant el marge real d'autonomia que la República havia concedit a Catalunya (i fins a quin punt les ambigüetats feien una barrera confussionària de difícilíssima interpretació i que en tot cas afavoria als qui manessin a Madrid, fossin dretes o esquerres), repetim junt amb la comprovació esmentada, l'episodi clau del conflicte de la Llei de Contractes de Conreu planteja -entre moltes altres questions- quina era l'actitud real de la dreta catalanista (i amb ell de les dretes catalanes en general) enfront l'autonomia catalana. Es a dir, a l'hora en que una determinada Llei, en aquest cas la de Contractes de Conreu, semblava que podia perjudicar determinats interessos d'alguns nuclis propietaris, les classes conservadores que durant dècades havien intentat atorgarse el monopoli pràcticament exclusiu del catalanisme i havien reivindicat el dret de Catalunya a l'autogovern, demanant insistentment -i fent campanyes molt concretes- l'autonomia; a l'hora, insistim en que l'exercici de l'autonomia a Catalunya podia suposar una legislació contrària a la seva realitat com a propietaris i homes benestants, aquests catalanistes conservadors -tal com ja ho havia

pronosticat l'any 1919 en Salvador Seguí en una coneguda conferència a la "Casa del Pueblo" de Madrid-, es girarien contra la voluntat catalana, contra l'autonomia de Catalunya i buscarien, al igual qu'altres vegades un recolzament dels seus particulars interessos classistes en el govern i les institucions polítiques de Madrid, incitant a tot el conjunt de forces no catalanes a actuar contra l'autonomia de Catalunya.

L'anàlisi de la Llei de Contractes de Conreu a partir de la seva ubicació com a punt de referència per a atuar les actituds dels diferents grups polítics i socials davant de l'exercici constitucional i de l'acció pràctica de l'autonomia catalana, és creiem, una qüestió d'interés innegable. En aquest sentit, l'anàlisi concretament de l'actitud de les dretes catalanes -i amb elles de les dretes espanyoles en general- enfront de la Llei de Contractes de Conreu, permet aprofundir molt més enllà, ja que tal com s'ha assenyalat abans, la Llei de Contractes de Conreu era una excusa per als conservadors catalans i no catalans per retallar o, en tot cas, fer veure, fins a quin punt era migrat l'espai efectiu de l'exercici de l'autonomia a Catalunya.

En aquest sentit, doncs, s'ha contruït el present estudi que, per altra part, empalma molt significativament amb la manifestació, entorn 1934, que configurarien la justificació ultraconservadora de l'anomenat "bande nacionalista", que ben aviat controlaria el general Franco, durant la guerra civil 1936-1939.

I

El marc històric de la

Constitució i de l'Estatut

Composició de lloc: condicionants sociopolítics i ideo-
=====
lògics de la conjuntura hispana de 1933-1934.
=====

Catalunya intentarà, en els anys 1930, viure la "normalitat" de les "democràcies formals" occidentals, d'Anglaterra, de França, de Bèlgica, d'Holanda, també dels EE.UU. de Roosevelt. Les petites burgeses i classes intermedies catalanes -ben diferents de les castellanes- creuen, encara, en la democràcia, tal com, per exemple, ho exposa A. Jutglar. Eren, però, una minoria dintre del conjunt espanyol, màxim quan els acon-
teixements occidentals no ajudaven a alimentar esperances: auge dels feixismes, dels Dollfus, dels Oliveira Salazar, moments culminants del nazisme hitlerià, etc.

Paral·lelament, els conservadors, les dretes, també tenien por: davant els intents (Alt Llobregat, -Casas Viejas, etc.), de conats de putsch i de revolució i la proliferació de la propaganda extremista: -anarquista, socialista i comunista; Aquestes dretes, al conjunt espanyol, varen constituir agrupades sota la direcció de Gil Robles i el nucli d'Acció Popular, amb el Partit Agrari i altres agrupacions dretistes nacionals, la C.E.D.A. (Confederación Española de Derechas

Autónomas) que no va ésser tan clarament un partit de clara inspiració catòlica, derivat de l'acció populista dirigida per Angel Herrera des del periòdic "El Debate". Discutible és la idea vicentiana de que "los hechos han demostrado categóricamente que ni el populismo ni el agrarismo eran contrarios al funcionamiento de un régimen democrático". No hi han proves contundents de que tals elements pretenien introduir en la Constitució determinades reformes relatives als punts/que lògicament defensaven, tals com bicameralisme, defensa de la religió catòlica, limitacions a la socialització i a les autonomies regionals.

El cert és que la pura opinió republicana -la dels republicans de sempre- els va considerar, més o menys encertadament, com a reaccionaris clericals, dictatorials i profeixistes, i la CEDA va contribuir no poc a mantenir l'equívoc amb actuacions equívokes, confuses i contradictòries. Als populistas i agraris, segons assenyalava Vicens Vives, els hi mancà fe per conduir a la legalitat als carlins i als monàrquics - (grup d'Acció Espanyola) i per a prescindir dels "coqueteos" amb el grup falangista constituït de vell nou. En tals condicions -segueix Vicens- era impossible que no provoqués les més violentes acusacions de les esquerres espanyoles, temeroses a cada moment d'un cop d'estat feixista, un feixisme, per altra banda, ben vist per la majoria de les dretes.

El conjunt espanyol reflexe d'una problemàtica general
=====

 europea.--
=====

I és encertadament Vicens Vives sap inserir el cas espanyol en el marc i en la panoràmica general de l'atormentada Europa de l'època: "La crisis república de 1933 y 1934 se inserta claramente en el problema general europeo suscitado por el advenimiento del nacionalsocialismo en Alemania en enero de 1933 y la sangrienta eliminación del socialismo austríaco por Dollfuss, en febrero de 1934. Sin estas experiencias extranjeras, la nerviosidad no habría hecho mella en el seno de las izquierdas españolas, empujándolas a consignas drásticas (...). Es preciso afirmar - que durante los agitados días precursores de los sucesos de 1934 sólo Manuel Azaña conservó la serenidad, advirtiéndole a los exasperados el riesgo que corrían - al reanudar de tal guisa los proyectos de la extrema derecha". Una extrema dreta que representava sempre - el veritable perill, que es destaparia sense vergonya amb motiu de la Llei de Contractes de Conreu i que invalida en bona part la perspectiva vicentiana de que "desde comienzos de 1934 el socialismo se preparó para una insurrección armada en el caso de que la CEDA participara en el Gobierno. De este modo daba alas a la C.N.T. en el mismo momento en que los anarquistas, extremados por su tercer fracaso revolucionario (diciembre 1933, alzamiento de Aragón), parecían próximos a un vertiginoso declive en el favor de las masas".

Les coses eren més complexes i el marc general més complicat. No es pot simplificar dient, per -

exemple, que "el socialismo contó con un inesperado - aliado en el Gobierno de Cataluña". Les esquerres tenien por; aquest no era el cas de les dretes (un home tan reaccionari com Josep Pla coincideix també amb - aquesta visió). Les dretes espanyoles van acceptar la República perquè el compromís d'Alfons XIII amb el - dictador Primo de Rivera va bloquejar momentàniament/ qualsevol altre sortida; momentàniament, perquè el - fluxe europeu portava cada vegada més cap a solucions totalitàries que significaven la més sòlida protecció dels interessos capitalistes. Per exemple Dollfuss, un ultraconservador, havia estat assassinat a Àustria, i els nazis varen prendre el poder. A Espanya la solució autoritària era qüestió de temps. Es tractava, - doncs, per a la dreta, d'entorpir i pudrir la República, a l'espera de que la situació permetés consolidar la figura d'un "salvador de la patria". Per altra banda, les esquerres eren conscients del caràcter desfavorable de la conjuntura europea i essent conscients d'això tenien por. La política "defensista" va ser el "leit-motiv" de les esquerres espanyoles, la culminació de la qual va ser el muntatge del Front Popular, que excloïa del poder executiu als socialistes, que "recolzarien" al Govern de republicans "desde fuera". Va ser aquest el próleg de la guerra civil, que va tenir com a catalitzador l'assassinat de Calvo Sotelo, la gran esperança autoritària. El fet que, a partir - d'aquest moment, el "salvador de la patria" fós Franco, Mola o algun altre, és ja un tema que queda fora del present estudi.

- 1 -

UNES. PREFERENCIES A LES REALITATS CONCRETES DE CATA-
LUNYA EN EL MARC DE L'ESTATUT DE 1932 I DE LA SEGO-
NA REPUBLICA

El punt de partida historic de l'autonomia catalana:
la proclamació de la República Catalana com element
de pressió per trencar les actituds centralistes.

Les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931 varen significar, com és sabut, el triomf de les candidatures republicanes a totes les grans ciutats del conjunt espanyol. Aquest triomf republicà a les ciutats significava un pas decisiu i irreversible en la fallida de la monarquia d'Alfons XIII, que des de la dictadura de Primo de Rivera ja portava signada la seva sentència de mort. Però això, sense necessitat d'esperar a altres elements de judici, el mateix Alfons XIII deixaria pas a la Segora República qu'és proclamaria el 14 d'abril de l'esmentat any 1931. (1)

A Catalunya el triomf republicà tingué una ressonància molt més significativa que a altres punts d'Espanya, inclòs Madrid. L'èxit republicà, concretament de l'Esquerra Republicana de Catalunya, era quel com més que un plebiscit contra la monarquia. Significava que després de moltes dècades de marginació, per primera vegada les esquerres catalanes aconseguíen

desplaçar amb una gran victòria electoral, a la burgesia de la Lliga, que s'havia compromés en certa manera amb la Dictadura de Primo de Rivera i que fins el darrer moment jugà de forma més o menys oberta la carta monàrquica (2).

L'èxit electoral del 12 d'Abril portarà -de forma força explicable i lògica- a que les esquerres catalanes, que ara ja no s'avergonyirían de dir-se catalanistes (3), passessin ràpidament a l'execució de decisius fets consumats i així -i hores abans que a Madrid fós proclamada la República Espanyola- a Barcelona es proclamava, enmig de l'entusiasme popular, la República catalana concebuda com un estat integrant de una futura Federació. (4).

La proclamació de la República Catalana portava a límits insospitats el camí de la Lluita de Catalunya en favor de l'assoliment de la seva autonomia. I això, -l'esmentat límit insospitat, el nivell concret d'un moment clau- ho assolía no solament a través d'un innegable cop d'audàcia sinó utilitzant a més -i això com es veurà és no solament extraordinàriament significatiu sino sumament important- utilitzant a més, insistim la via federal.

Precisament aquest aspecte de utilització de la perspectiva federal, per la proclamació de la República Catalana, serà un dels punts conflictius que més directament, des d'un principi, tractaràn de destruir els polítics "unitaristes" (5) de la Segona República. Així, quan després del viatge dels representants del Govern Provisional de la República (6) a Barcelona per negociar amb en Macià, es procedeix a la "desproclamació" de la República Catalana i s'accepta la solució, que finalment quedarà concretada en el decret de 9 de maig de 1931, amb la creació de la Gene-

ralitat de Catalunya, s'haurà produït un retrocés importantíssim i ja irreversible en el procés català d'autogovern.

A partir del 17 d'abril, els homes que foren capaços d'actuar en funció de una perspectiva federal i que havien proclamat la República Catalana, difícilment podran negociar un esquifit estatut d'autonomia dintre del marc unitarista de la Segona República. En aquest sentit, per el cas de Catalunya i per la consecució d'un autèntic autogovern per el poble català, quedava molt clarament dibuixat el que escriuria, a l'any 1935, després de l'ensulsiada trágica dels fets de 1934, Joaquín Maurín en Hacia la Segunda Revolución (7), al parlar de las tan diametralment contraposades perspectives que suposava el fet que la república fós federal o unitaria.

Si ens cenyim a la lligó estricta que planteja el conflicte derivat de la Llei de Contractes de Conreu, descobrim que evidentment l'efectivitat, la realitat práctica, concreta, tangible, operativa, del marge d'autonomia que l'Estat central i unitari concedia a la "Región Autónoma Catalana" era prácticamente insignificant. De fet els homes unitaristes de la República trobarien la forma de desarticular les reivindicacions ja prácticamente assolides pel poble català amb la proclamació de la seva república particular i neutralitzarien, en bona part, aquest moviment d'autodeterminació a través de una negociació en nom del "interés común de todos los españoles" que a la llarga, representaria un veritable obstacle per una promoció d'autèntics canvis socials, econòmics i polítics al conjunt espanyol, un reforçament de la dreta en la proporció de les condicions que portarien a les forces conservadores a deixar anar la tremenda tragèdia de la guerra civil de 1936-1939. La capitis-

disminutiu de Catalunya ni serviria a Catalunya ni serviria als interessos de canvi de tota mena al conjunt dels pobles d'Espanya. En aquest sentit els portants - veus de la República de Madrid negociant i fent fer marxar enrera a Macià i la seva gent farien política conservadora, de manera molt semblant al que recentment ha suposat entre nosaltres "l'operació Tarradellas" gestionada i manipulada des de Madrid per Adolfo Suárez.

De tota manera, a diferència d'altres moments de la contemporània història espanyola, e excepció feta del sexenni revolucionari de 1868-1874, donada la situació de força, i a partir del fet consumat suposat per la proclamació de la república catalana abans de la proclamació de la República espanyola (i com a república integrant dintre de una federació) els homes de l'esquerra catalana tenien a les seves mans un instrument de negociació que obligaria a la gent de Madrid a concedir, malgrat tot, un determinat espai d'autonomia. Aquest és l'èxit de les esquerres catalanes. Abans d'ells, durant la llarga etapa d'hegemonia del catalanisme conservador, un marge efectiu d'autonomia havia estat simplement zero; el màxim aconseguit havia estat la modificació del sistema de diputacions a través de la Mancomunitat (8), cosa molt diferent en veritat de la descentralització i més encara de l'autonomia.

Recapitulant, ara, les referències i reflexions entorn l'ubicació dels signes més significatius i dels detalls de major ressó a l'hora d'elaborar el marc històric de l'Estatut català d'autonomia de l'any 1932, cal recordar una vegada més, que la proclamació de la República Catalana en el marc de una Federació, abans de produir-se la proclamació de la República Espanyola, va proporcionar -a partir d'un fet consumat i de una idea revolucionària, la concepció federal- va proporcionar als homes de l'Esquerra catalana una carta definitiva per assolir un nivell tangible d'au-

tonomia. Un nivell mai assolit, ni de lluny, pels catalanistes conservadors.

Evidentment, sense el fet consumat i sense l'existència de una actitud federalista proclamant la República Catalana, difícilment s'hauria assolit amb el nou règim republicà una autonomia concreta. Els exemples al respecte els tenim, i força eloquents, en el cas d'Euskadi i molt més encara en els de Galícia, Andalusia..., ningú donà res a canvi de res. I el preu que Catalunya, va haver de pagar l'esquerra per assolir un mínim d'autonomia fou el d'efectuar una marxa enrera espectacular. Al respecte s'ha assenyalat:

"L'ensorrada de l'estructura política monàrquica espanyola era una conquesta de les classes populars, que a Catalunya anava estretament lligada al primer assaig d'autodeterminació catalana", però l'esmentat assaig català es topà amb que "el republicanisme espanyol refusà plenament la decisió democràtica de les classes populars catalanes i amb velades pressions convertí la República Catalana en Generalitat" (9), i concretament -en la mateixa línia assenyalada repetidament- pel professor A. Jutglar així tot seguit: "Posant bastons a les rodes en la marxa de Catalunya -en el camí cap a l'autodeterminació- vers la concepció de una estructura peninsular federal".

En la línia apuntada pels esmentats comentaris de Papers de Treball i d'Informació (10), coincidint en certa manera amb observacions de J. Termes (11) i d'A. Jutglat (12), evidentment "la desproclamació de la República Catalana el 17 d'abril de 1931 donava un viratge al nou període polític interferint-se en una decisió presa democràticament per les classes populars catalanes". Al marge de les matitzacions que abans ja hem apuntat al respecte de la "decisió democràtica", el cert, és que una vegada, a partir de la

situació de força apuntada, els homes de la República Catalana transigeixen a negociar amb els republicans de Madrid, el marge de maniobra que els hi quedarà será molt petit (i més petit i no res, en fi, desitja -rien els de Madrid i si, en definitiva, alguna cosa quedaria -tal com insisteix A. Jutglar- (13) será gràcies al fet consumat, apuntat, i a que la decisió anava envoltada per la força de la "mística federal".

Concretament: "Així, el mes de maig surt un decret (del Govern Republicà de Madrid) que fixa les relacions de Govern entre el poder central i la Generalitat de Catalunya, títol que suplanta l'anterior de República Catalana" retallant, de fet, qualsevol perspectiva federal o d'autonomia més ampla. Concretament a continuació: "Aquest decret estableix que s'elabori un avantprojecte d'Estatut Autonòmic que haurien d'aprovar les Corts Constituents de la República Espanyola" (14). Cosa que, de fet -a la llum d'un analisi mínimament objectiu dels fets viscuts a Catalunya entre el 12 i el 14 d'abril- implicava, a més, una interferència bàsica en la "voluntat general catalana", ja que, pràcticament "aquesta condició implicava el control de la voluntat sobirana del poble català (15) que quedava sotmés a les decisions de unes Corts Constituents espanyoles".

Havent sorgit de la forma esmentada, la realitat autonòmica de Catalunya com a resultat del cop d'audàcia i de la manifestació de força que, en nom del federalisme realitzaren -amb motiu de l'èxit en les eleccions municipals- el 14 d'abril de 1931, Francesc Macià i els homes de l'Esquerra Republicana de Catalunya (16), la seva implantació i funcionament (fins aleshores mai realitzat i continuament deixat per altre moment per molta Mancomunitat que s'hagués pretès i volgut potenciar, responen a la situació d'a

vantatge que s'haurà derivat de l'audàcia i la exhibició de forces abans esmentades, que, en un moment de crisi i desconcert, varen fer invulnerables als "golpistes" civils de l'esquerra catalanista (que evidentment, en circumstàncies normals, haurien estat durament reprimits, detinguts, jutjats per procediment sumari i condemnats a llargues penes de presó, si no afusellats; en tot cas recordar al respecte la reacció de força del Govern de la República i la repressió després dels fets del 6 d'octubre). Una situació d'avantatge que va permetre, per fi, negociar l'efectiva autonomia de Catalunya amb el Govern i les forces de Madrid. Una situació d'avantatge que, per altra banda, no va poder proporcionar, ni molt menys, l'assoliment de les aspiracions que durant de temps havien estat reivindicades i reclanades des de Catalunya.

En funció d'aquest supost fonamental, que no més es pot acostar a situacions en cert mode anàlogues del sexeni revolucionari de 1868-1874, cal situar el marc que conforma la formulació teòrica i la realitat pràctica de l'autonomia catalana en els anys 30. Cal insistir en, que, malgrat i tot el punt de partida de força apuntat, la formulació teòrica i la realitat pràctica de l'Estatut d'autonomia de Catalunya de 1932 -ubicat estrictament, de fet, en el marc previst per la Constitució republicana per a les regions autònomes (17)- ni va ser fàcil d'aconseguir ni, tal com ho demostra el testimoni del "Diario de Sesiones de las Cortes" la lectura atenta de la premsa i de publicacions diverses de la època (18), ni va concordar tampoc amb els objectius "possibilistes" expressats per l'anomenat Estatut de Múria (19) com a referència bàsica dels postulats de negociació plantejats pels polítics i parlamentaris esquerrans catalans enfront el Govern i Parlament de Madrid.

La situació d'avantatge a que abans hem fet al·lusió, sorgida com a resultat d'un fet consumat, que va procurar a la causa de l'autonomia de Catalunya una força fins aleshores impensable: la situació i posició aventatjoses esmentades, insistim, varen permetre evidentment (i això ja seria molt i molt important, varen permetre defensar la possessió de una determinada parcel·la, de una determinada porció, varen permetre mantenir un cert espai d'autonomia per Catalunya. Gràcies a aquesta situació d'avantatge, gràcies a ella es va poder parlar i es varen poder practicar fins un cert punt determinades dimensions d'autonomia; cosa que fins aleshores s'havia demostrat impossible d'assolir i que no remotament, malgrat els rius de paraules, tots els seus slogans i totes les seves campanyes; malgrat insistim, els seus "bluf" entorn a la Mancomunitat, el catalanisme conservador de la Lliga no va poder mai aconseguir; ni va arribar a assolir la mínima conquesta teòrica de que s'acceptés l'autonomia com a base de diàleg amb les autoritats de Madrid, i menys encara, que aquesta hipotètica autonomia que, insistim, ni tal sols va arribar a ser plantejada a un pur nivell teòric amb l'Estat de Madrid, comencés a ser discutida i negociada entre els representants de Catalunya i les autoritats madrilenyes.

Però els relatius èxits assolits pels esquerrans catalans no varen suposar que l'autonomia aconseguida durant la Segona República fós, com ja hem apuntat, satisfactoria per les aspiracions catalanes i menys encara, que s'expressés sense ambigüitats i fós una font clara d'uns principis jurídic-constitucionals estables o sòlids (susceptibles en tot cas de ser millorats i no al contrari), que permetessin l'exercisi de una autonomia que tingués unes mínimes dimensions efectives en l'espai i en el temps (20).

La precarietat teòrica i efectiva de l'autonomia catalana, durant l'esmentat període republicà fou un fet, en efecte patent i meridià, des de la temàtica dels traspassos de serveis, a les provocacions davant la promulgació de la catalana Llei de Contractes de Conreu, objecte del nostre treball, i el seguit d'incidents que càren serguir a aquesta promulgació, i que tot sumat varen portar a la dràmica conjuntura del 6 d'octubre de 1934 a la repressió de la Generalitat (amb els seus dirigents processats i condemnats) i a la consolidació de la suspensió pràctica de l'Estatut per disposició del 2 de Gener del 1935. El retorn a la normalitat automàtica i la sortida dels empresonats del 34 no s'aconseguiria fins que en les eleccions generals del febrer del 1936 es produís el triomf del front popular, amb l'amnistia i el retorn de les esquerres espanyoles al Poder. Però el goig va durar poc. Al cap de pocs mesos, militars i ultradretes, al mes de juliol, posaven en marxa "El Alzamiento" i la tràgica guerra civil que acabaria amb totes les realitats republicanes. Pel que fa referència a l'autonomia de Catalunya aquesta seria suprimida pel famós "decreto" de 1938 del general Franco derogant unilateralment l'autonomia catalana a través d'un "plumazo" ratificant un paper vergonyos i de redacció al·lucinant (21).

Un "Decreto" i un paper que de totes totes s'han cuidat los Suárez i la seva gent de no derogar, com diuen en castellà, "ni un ápice" limitant-se a la tasca demagògica i distractiva (del llatí "distrāhor" -es-ere) que etimològicament significa distreure, més concretament encara "apartar de", "procurar fixar l'atenció an altre sentit o direcció), limitant-se a la tasca demagògica i distractiva de la operació ucidesca -ratificada per acció o per comissió per tota la oposició catalana- del retorn de Tarradellas, simple-

ment nomenat a dir President de una inexistent Generalitat, sense Generalitat i sense autonomia; un President que de fet és simplement, com ho fou en Samaranch, President de la Diputació de Barcelona; tot això en una operació que no és res més que un esforç per trencar la força(i la unitat relativa) de la majoria esquerrana que va guanyar les eleccions del 15 de juny de 1977 a Catalunya -i molt especialment a Barcelona- i, al mateix temps, per trivialitzar al màxim les reivindicacions i demandes autonomistes, reduent-les, de fet al mateix nivell de mera anècdota de la nova moda postfranquista de l'Espanya de les "nacionalidades, de les Regiones" i de la divertida parauleta "pre-autonomia" que propicien Suárez i el seu equip, a través especialment del seu fantasmagoric portant veu Clavero Arévalo. (22).

La difícil elaboració de l'Estatut per a Catalunya

Ràpidament, com és sabut, els homes d l'Esquerra Republicana varen posar-se a la feina d'elaborar l'esmentat avantprojecte, que, aviat es convertiria en un projecte ben definit després d'arrodonida la seva redacció per una Comissió reunida a Núria (lloc que dona com sabem, el seu nom a l'apuntat projecte d'Estatut).

Culminant el procés de democratització de l'Estatut proposat i desitjan fer ben patent el recolzament i suport popular que tenia el projecte estatutari català, el Govern de la Generalitat convocà un plebiscit per a l'aprovació de l'Estatut de Núria que es va celebrar el dia 2 d'agost, amb una participació electoral força notable (a l'igual del que va succeir ja en les eleccions municipals, ja que la proporció de votants fou de l'ordre del 80% i que portarà a escriure que, de fet, votà en pes el poble català" decidint-

se de forma pràcticament unànim a ratificar i donar ampli suport al projecte de Núria. En efecte, mentre els vots en contra, amb prou feines, tot just arriben al 0,6% xifra insignificant enfront de 1.105 vots en blanc i 3.276 en contra, la suma gairebé total de votants votaria "si"; exactament voraten afirmativament 592.691 electors.

Un resultat, en tot cas, força eloqüent de c. compensava i que demanava la immensa majoria del poble català: "Una nova evidència -si calia- del desig de sebirania de Catalunya". De tota manera, com és prou sabut, els polítics de Madrid ignoraven de nou aquesta evidència del consensus i de la "voluntat general" del poble català i, de fet, tot just començava un episodi de les diverses peripecies per elaborar un Estatut català d'autonomia mínimament satisfactori per a tots, cosa que finalment s'aconseguiria passat més de un any, (des de el plebiscit en favor del projecte de Núria) en el mes de setembre de 1932, i amb un text que retallaria substancialment els plantejaments de l'Estatut de Núria.

De tota manera, el dia 14 del mateix mes d'agost, en què, per decisió plebiscitaria, de tanta unnimitat, el poble català havia refrendat el projecte d'Estatut de Núria. El President de la Generalitat Macia, (en funció del seu càrrec i com a cap del partit Esquerra Republicana de Catalunya, partit de la majoria i eix fonamental del moviment català d'aquella època), presentava l'Estatut de Núria al President del Govern Provisional de la República, Niceto Alcalá Zamora, fent-ho, a més, amb la força que suposava el suport moral del plebiscit. Però a l'hora dels fets, el projecte de Núria quedaria ben arraconat. Així, a les Corts Constituents de la República, en començar el dia 22 de setembre la discussió del "Título II" del

projecte (23) de Constitució de la República Espanyola, varen ignorar el projecte català i es van limitar a incloure "el tràmit" de les "autonomies" dites o anomenades "regionals", contemplant la figura de "Región autónoma" (24).

Les Corts, concretament, a l'hora de definir la forma de l'Estatut espanyol i el continen de les possibles autonomies, varen mostrar el pes de l'unitarisme i de l'anticatalanisme imperant a Madrid: "Hom es plateja la forma que hauria d'adoptar la República i és rebutjada, gairebé sense plantejar-la seriosament, la solució federal (25) a l'estructura del Estat". De manera que no és exagerat que "aixó" (el rebutjament acabat d'esmentar) ja fa sentir les dificultats que en un "Estado integral" (26), compatible con la autonomía de los Municipios y de las Regiones" (com resa l'article I de la Constitució), haurien d'afrontar les aspiracions "dels diversos sectors" (27) a l'autodeterminació", ja que, com ara, com amb la nova Constitució de la Moncloa, "l'Estat espanyol, com en els regnats dels Borbons com en la Dictadura de Primo de Rivera (28), continuava essent un Estat unitari" (29)

Finalment, al cap de vuit mesos que el President Macià havia presentat l'Estatut de Núria a Niceto Alcalá Zamora, concretament el 9 d'abril de 1932, un cop establerta ja la Constitució i, significatiu pel que fa referència al present estudi entorn a la catalana "Llei de Contractes de Conreu", votada ja la "Llei de Bases de la Reforma Agraria" (30), es va llegir a les Corts el dictamen sobre l'Estatut català. Dictàmen enès per la Comissió Parlamentària creada a aquest efecte d'acord amb la rutina de la mecànica Constitucional. Dictàmen que retallava ja, bon nombre de les propostes de l'Estatut de Núria: "Aquest dictamen ja retalla bon nombre de les facultats que el poble de

Catalunya, en el camí vers l'autodeterminació. s'havia autoatorgat a través del plebiscit" (31).

Respecte al dictamen en qüestió, cal assenyal·lar també, que, a l'igual que va succeir en altres ocasions decisives i que, en concret, respecte a la Llei de Contractes de Conreu, analitzem amb força detall més endavant, en tant en quant l'objecte d'aquesta tesi és estudiar l'actitud de la "dreta catalanista" en front l'Estatut"-i en la línia dels estudis dels professors Jutglar i Muniesa-cal destacar que en el "retallar l'Estatut (aquesta preocupació que, en redactar aquestes línies, aparentment o real, què més dona? ha acostat a la C.D.C. de Jordi Pujol, l'E.D.C. de Trias Fargas. l'E.R.C. de Barrera al poti-poti, socialista - comunista, d'Entesa dels Catalans (32), sense dir que difícilment dretes i esquerres anirán de tronc a l'hora de la veritat), cal destacar que la tasca de "retallar l'Estatut" no fou una exclusiva dels no catalans.

"Catalanistes de tota la vida", nacionalistes i autonomistes de sempre, però més conservadors i dretistes que altra cosa, com era el cas del aleshores diputat Francesc Cambó, varen aprovar sense queixar-se pas el dictamen que la Comissió Parlamentària va presentar a les Corts (33).

Totalment en va resultaren les protestes del President de la Generalitat Francesc Macià, del partit català de la majoria: Esquerra Republicana, i de tots els altres partits integrats a la Generalitat, tots de tendència esquerrana (34). El camí obert pel dictamen seguí, i, a partir del paper esmentat, va començar -el dia 6 de maig- a les Corts el debat. "per a l'aprovació o rebuig de l'Estatut de Catalunya, ya mutilat de vell antuvi" (35). L'estudi dels diaris de Sessions

de les Corts i de la premsa catalana i no catalana referents a aquest debat sobre l'Estatut és apassionant i alligonador (36). En definitiva, la discussió acabaria amb el triomf només dels mínims de garantia, que les esquerres que potenciaven l'opció republicana a través de Manuel Azana, i amb el suport decisiu del P.S.O.E., havien assegurat als homes del 14 d'abril i la República Catalana. (37).

I és en aquest moments -tal com ho assenyalen, per exemple, A. Jutglar (38) i B. Muniesa (39)- quan els vells odis i manies conservadores contra tot el que suposés trencar l'immobilisme ultra-conservador varen dobuixar, més encara, l'ultra-nacionalisme espanyolista que les idees, per exemple, "menéndez-pidalesques" (40) de "Espania Imperial" -tan lligades a la mística del franquisme", havien ja augmentat, a l'hora de la discussió de la Constitució, agreujant i aguditzant, per exemple, el vell anticatalanisme dels "ABC" i semblants (41): "Es en aquests mesos de discussió (fins l'agost de 1932) que es manifesten més vehements les protestes contra les aspiracions nacionals de Catalunya" (42), en una publicació de sentiments i actituds que configurarà l'al·lucinant marc espanyolista i anticatalà de les dretes de 1934 enfront el "problema catalán", amb motiu del conflicte generat per la llei de Contractes de Conreu (43).

Veritablement, l'ambient espanyolista -ultra conservador i unitarista a qualsevol preu- es va manifestar amb tota força: L'oposició surt al carrer (44) i agermana les forces tossudament centralistes (45) -és a dir, les dretes en aquest moment- i, així, "hom crida contra la "colonización de España por Cataluña" de manera semblant al que va succeir durant l'inici de la curta etapa de la Primera República amb els federals al Poder (46), i tots aquests centralistes es

mobilitzarien entorn un moviment que "vitupera al poble català pel fet que s'hagi atrevit a demanar les mínimes facultats d'autogovern" (47). En aquesta línia, "al Parlament (48), aquesta actitud d'oposició de primer, a la totalitat del projecte i després a l'articulat s'allarga desmesuradament a causa d'aquest boicot tàcit".

Coneixem força detalls d'aquesta lluita contra l'Estatut i, en definitiva, contra Catalunya, a les Corts. Podríem exposar i amb tota mena de complements (a la premsa, etc.), material per més d'un volum. Ressumint, per exemple, entre els diputats contraris a l'Estatut hi ha una barreja, amb noms ben coneguts i significatius, entre el que "s'hi distingeixen" Miquel Maura (ex-monàrquic, col·laborador de la Dictadura) Felipe Sanchez-Román, José Ortega y Gasset, Miquel de Unamuno, Alfonso García Valdecasas (cofundador de l'agrupació dretana, després integrada a la CEDA, "Agrupación al Servicio de la República" i germà del nefast rector franquista de la Universitat de Barcelona), el general d'Estat major Joaquim Fanjul (subrevat el 1936), els diputats, molt minoritatís, anomenats agraris, com A. Royo Villanova, i Martínez de Velasco, i també Gil Robles (cap futur de la "Confederación Española de Derechas Autónomas" (49) i col·laborador de l'alçament militar) (50).

Accidentada vigència de l'Estatut Català d'autonomia

Vigent, en la primera etapa de la República nou nata (constituent i de discussió de l'Estatut), una fórmula intermèdia de Generalitat provisional aconseguida -i cal insistir força en aquest punt- gràcies al fet consumat del radicalíssim (i així nateix ràpi-

dament afluixat) cop de força d'abril de 1931, fins la promulgació i subsegüent inici de posar-se en marxa els mecanismes de l'Estatut d'autonomia en l'any 1932 (51), no va tenir vigència constitucional ni va existir carta jurídica que donés un marc tipificador, que constituís el corpus de legislació polític-jurídic-administrativa peculiar de Catalunya.

Serà a partir de setembre de 1932 quan amb l'aprovació i promulgació de l'Estatut començarà a tenir vigència el "corpus" de legislació polític-constitucional apuntat i que de fet situava a Catalunya en unes coordenades molt llunyanes de les previstes en el projecte de l'Estatut de Núria. L'Estatut de 1932 reconeixia a la denominada -segons llenguatge de la Constitució- (52) "Región Autónoma" un determinat i definit marge de decisió (de fet no pas gaire clar un marge de sobirania). L'espai que quedava per l'exercici de l'autonomia en funció de la interpretació de la Constitució i l'Estatut era migrat i, a més, com ja s'ha assenyalat, havia tardat molt en ser discutit, aprovat i promulgat (és a dir), la "concessió de l'Estatut" haurà d'esperar des d'abril de 1931, des del plebiscit d'agost del mateix any, fins a entra el mes de setembre de 1932).

Si a tot això es suma el llarg i complicat període suposat per les gestions, discussions, interpretacions i peripecies diverses del traspàs de determinats serveis -no de tots ni molt menys (53)- a la Generalitat, paral·lelament al període de posar en marxa l'òrgan legislatiu català o Parlament de Catalunya el de la Constitució i funcionament del decisiu òrgan judicial català, el Tribunal de Cassació de Catalunya, etcètera, l'efectiva vigència de l'Estatut català de 1932 no es concreta de forma més o menys plena i activa fins l'any 1933 (amb espasa de Damocles suspesa con

tinuament sobre el seu cap al quedar reconegut que qualsevol ciutadà que es considerés perjudicat per les conseqüències de l'aplicació de l'Estatut, de fet, podia recórrer (54) davant les intàncies de la República a Madrid) i ben aviat ja, concretament a inicis del segon trimestre de 1934, l'esmentada vigència de l'Estatut es trobarà greument en entredit -amb motiu de l'aprovació i promulgació de la Llei de Contractes de Conreu (55)- en pressionar, al Govern dretista de la República (56), la conservadora Lliga i les dretes catalanes en general (57) perquè presentés recurs -una veritable demanda de fet (58)- davant del Tribunal de Garanties Constitucionals de la República, respecte a si el Parlament de Catalunya tenia competència per legislar en matèries de tipus semblant a les que són l'objecte de la Llei de Contractes de Conreu (59).

El Govern de la República-com diríem vulgarment en castellà "saltándose a la torera" els més elementals principis respecte a les normes legals vigents en el que fa referència al termini de presentació de qualsevol mena de recurs en el tema concret a que fem referència, va fer presentació, quan el seu dret havia prescrit, quan (com encertadament afirmaran els juristes catalans que defensaran a la Generalitat enfront l'esmentat Tribunal de Garanties Constitucionals) havia deixat passar el seu temps i havia, per tant, incorregut en abandó de dret (60), va presentar, repetim, l'esmentat recurs o demanda, el 4 de Maig de 1934, plantejant l'al·ludit govern de la República una greu qüestió constitucional en discutir la competència del Parlament Català en concretes matèries legislatives.

L'esmentada demanda impulsada sens dubte, entre altres elements, per l'enrenou plantejat des del 24 d'abril per la presentació de la proposició incidental en aquest sentit (signada, en primer lloc, pel ra-

dical Palau i promoguda per la Lliga) davant de les Corts, amb l'adhesió posterior dels diputats de la C. E.D.A., agraris, monarquics, bona part de radicals-lerrouxistes, etcétera i pressionar, així mateix, per la paral·lela agitació que, a Catalunya, promovien els conservador propietaris de l'IACSI, etcétera; l'esmentada demanda va suposar no solament un greu i perillós enfrontament entre el Govern de la República i les insittucions autonomes peculiars de Catalunya, Govern de la Generalitat, Parlament de Catalunya i Tribunal de Cassació, principalment, sinó que, a més, anava a plantejar la delicadísima i crucial qüestió de fins a quin punt les facultats autonòmiques concedides a Catalunya -d'acord amb la Constitució de la República- per l'Estatut de 1932 eren reals i efectives. Plantejava l'essencial i decisiva qüestió de fins a quin punt es podia passar de les paraules als fets i de manera especial (situant-se en un primeríssim lloc del contenciós) de quina forma anirien a ser interpretades les ambigüetats -les nombroses ambigüetats- contingudes tant a la Constitució com a l'Estatut. (61)

En altres paraules, a través del plet entaulat per una part entre el Govern Català de la Generalitat i el seu Parlament i per altre el Govern de la República, anava a dirimir-se a més en una peculiar, delicada i significativa conjuntura històrica en que, després de les eleccions generals de novembre de 1933, es donava la paradoxa de que les dretes mamaven en la República espanyola, mentre a que a Catalunya seguien governant (i per tant essent majoria) les esquerres, anava a dirimir-se, en fi, de quina manera, cón, s'interpretarien textos legals de péssima redacció com els articles, 14, 15 i 16 de la Constitució i en particular el fatal del número primer del article 15. Una interpretació que, indubtablement, hauria d'ésser

molt diferent, governant les dretes a Madrid, del que hauria pogut ésser d'haver-se plantejat la mateixa qüestió manat les esquerres tant a Madrid com a Catalunya. (62).

Com és sabut, malgrat tots els esforços, malgrat tots els intents de negociació, el madrileny Tribunal de Garanties Constitucionals -no sense acumular significatius vots particulars discrepants (63)- es va plegar als dictats de les dretes en el Poder, donant un lamentable fall (bén penós i groller des del punt de vista jurídic) contrari (64) a la Generalitat de Catalunya, negant competència al Parlament català per legislar en matèries com les que havien estat objecte de la Llei de Contractes de Conreu. Tal decisió -antijurídica, impolítica i provocadora- va fer sortir al màxim els sentiments patriòtics de les masses catalanistes que enfront el Govern de la República i les seves institucions i enfront la Lliga i el reste de conservadors catalans (65), varen atorgar el seu suport més entusiasta al Govern de la Generalitat i al Parlament de Catalunya, tornant-se a votar íntegra sense variar ni una coma (el que en castellà dirien "ni un ápice") la Llei de Contractes de Conreu, en una memorable i històrica sessió (66), que va sumar el vot afirmatiu inclús d'aquells juristes escrupulosos que, com és el cas del que seria més tard President del Tribunal de Cassació, Josep Andreu i Abelló, no havien pres part en la votació del mes de març (67).

La decisió del Govern o Consell de la Generalitat i del Parlament de Catalunya va ser con ells mateixos ho denominarien, "un elemental acte de patriotisme" (68), i va suposar una lògica i esperada resposta al desafiament de fet que havia representat l'ementat fall negatiu del Tribunal de Garanties. Un de-

safiament que potser no arribi a saber-se mai fins a quin punt va suposar una provocació, buscada, desitjada i fomentada per totes les dretes (catalanes i espanyoles en general), per moure passions, radicalitzar i excitar a les masses esquerranes i molt més concretament al Consell de la Generalitat i al Parlament de Catalunya, de manera tal que (així excitats) desbordessin, el marc de joc possible suposat per l'aplicació prevista del que, respecte a l'autonomia de Catalunya, contenien els textos de la Constitució i de l'Estatut, passant a terrenys situats fora de la legalitat constitucional, actuant -doncs- anti-constitucionalment i embarcant-se, de fet, en accions subversives contra l'estructura fonamental de la Segona República -com així s'interpretaria, per exemple, el que va ocórrer amb motiu dels fets del 6 d'octubre de 1934 (69)-, de manera tal, en fi, que donessin peu que deixessin lloc a un intervenció dura i directa del Poder central, permetent que d'aquesta manera col·loqués fora de la circulació a la majoria esquerrana dominant a Catalunya i, juntament amb això, fora de circulació els mecanismes de joc autònom que servien per legislar, administrar i fer una política de reformes contrària als interessos de la minoria conservadora a Catalunya i de la majoria conservadora en el poder a Madrid.

De fet com assenyala, per exemple, Giralt Raventós (70), les incidències sorgides amb motiu del conflicte promogut per la Llei de Contractes de Conreu, els apassionaments en pro i en contra, les actituds enfront el que es considerava com "intolerable ingerència del Poder central de la República", etcétera, varen ésser elements que, acumulats, varen servir -de fet- de detonador dels tràgics fets del 6 d'octubre i les seves derivacions (71): i amb el fracàs i la repressió del 6 d'octubre no solament es va posar

de manifest la precarietat efectiva de l'autonomia catalana sinó, també i fonamentalment, la curta vigència del bravíssim període d'exercici de les teòriques possibilitats d'autonomia previstes per l'Estatut de 1932, ja fós primer pel fet d'imperar l'estat de guerra (72) ja sigui, després, per l'aplicació de la regressiva llei del 2 de gener de 1935 (73).

Fins que el Triomf del Front Popular en les eleccions generals de febrer de 1936 va fer inevitable l'amnistia (74), amb el retorn de Lluís Companys i demés líders de l'esquerra catalanista condemnats i empresonats, i va derogar, paral·lelament, les abans esmentades mides restrictives, donant de nou vigència plena a l'Estatut de 1932, l'autonomia catalana va brillar pràcticament per la seva absència i, per últim, quan a finals del primer trimestre de 1936 la Generalitat de Catalunya recobrava plenament la personalitat peculiar i les atribucions autonòmiques que li reservaven la Constitució de la República i l'Estatut de 1932, el període de vigència "normal" de la seva tasca, l'assaig normal de les seves funcions o possibilitats va ésser extraordinàriament breu ja que, pocs mesos després, en el juliol de 1936, la sublevació militar revestida de "alzamiento nacional" crearia una tràgica, llarga i penosa etapa de guerra civil que finalment amb el triomf franquista, tal com ja s'ha esmentat abans, acabaria amb la República i amb tots els seus projectes, obres i intencions, de manera que pel que respecta a Catalunya, -com és sabut-, el general Franco passaria en el seu famós i lacònic dret de 1938 a derogar, a suprimir l'Estatut català d'autonomia.

Amb una atenta lectura dels textos de la Constitució de 1931 i de l'Estatut català d'autonomia de 1932, així com de la reglamentació i legislació subsidiària que varen generar (75), n'hi prou i de sobra

per a comprovar fins a quin punt era inviable (76) una efectiva autonomia. Espanya seguia essent amb la Constitueió de la Segona República un estat unitari, diguin el que diguin autors que, per exemple, en qualitats de polítics i diputats varen estar complicats en la seva redacció, com és el cas de Jiménez de Asúa (77) I si, malgrat la definició de "estado integral", l'Espanya de la Segona Republica seguí essent un estat unitari, la sobirania i l'exercici del Poder només es sabia i es podia exercir a través de la òptica tancada i uniforme d'un montatge centralitzat entorn el punt convergent de la unitat unitària, ja que difícilment -impossible en realitat- poden compaginar-se amb l'exercici, per parcial i limitat que sigui, de formes de sobirania, d'autogovern, d'autodeterminació, d'autonomia en una paraula, efectuat per un determinat territori del conjunt unitari.

En tot cas (i crec que per exemple, el cas de la inoperància, de la ineffectivitat i del immobilisme de les denominades autonomies i descentralitzacions regionals a Italia, -Sicília, etcétera- en el marc d'un estat unitari, illustren prou eloquentment a a - aquest respecte): en tot cas, com de fet succeiria durant la Segona República espanyola, la idea "autonomia" no es correspon amb la realitat d'un determinat exercici de sobirania (78) per part d'un concret conjunt social en una determinada realitat territorial, en fenòmens i factors definits per elements d'espai i temps, sino que "com a màxim" s'interpreta com una forma de descentralització que ja se sap que no es sinònim d'autonomia. Una forma de descentralització que, tal com es dirà en el Parlament espanyol amb motiu del "conflicto catalán" promogut a partir de la qüestió de la Llei de Contractes de Conreu, una forma de descentralització que de fet en cap moment impedeix que l'Estat unitari "paternalista" i preocupant per una determina-

da i peculiar idea "del bé comú" (79) cregui que té necessitat de vetllar sempre per aquell territori exercint una "tutela" (així es dirà a les Corts i a la República), com si de menors d'edat es tractés i ja que parlem de descentralització, afegint més dades a les reflexions anterior, no cal dir, com molb bé vāren saber veure, fa més d'un segle, homes com Pi i Margall (80) ni "descentralització" és sinónim "d'autonomia" (sinó que en la pràctica poden donar-se i és donen formes de descentralització -i inclús d'una gran i profunda descentralització- sense que per aquest fet els ciutadans afectats per l'esmentada descentralització exercitin, o puguin exercitar cap modalitat al nivell d'autonomia (81) ni, paral·lelament, "descentralització" suposa, per se, en cap cas més possibilitats reals d'exercici de sobirania.

De fet amb l'autonomia catalana de 1932 ens trobem no amb una autèntica autonomia sino amb un ampli montatge de descentralització. I per milt ampliada que fós, amb la "descentralització" (82) succeeix a la pràctica un fenomen semblant a tot alló que evidentment apuntava ja abans -dintre del sistema de la "Restauración"- el règim especial de la Mancomunitat de Catalunya (es a dir, fórmula de treball mancomunat d'edificacions); o el que en el mateix contexte unitari, suposen, fins un cert punt, els anomenats "cabildos insulars", o inclús (i convé dedicar molt d'atenció a aquest assumpte ja que segur, com es diu vulgarment portará cua, molts mals entesos, problemes i conflictes, o inclús, el que pot derivar-se del "no res-no res" nom de Generalitat provisional de Josep Tarradellas (aixó sí amb consellers sense atribucions i res que fer i tots President, Consellers, legions de Secretaris, etcétera, tots cobrant); i pot derivar-se en funció del que ja veiem amb les seves pintoresques comis-

sions mixtes de traspàs de funcions, diputacions-Generalitat (si la Generalitat enclou les diputacions què romanssos vol dir una Comissió Mixta semblant) i, així mateix, amb la nebulosa Comissió Mixta Govern-Generalitat, que, en el millor dels casos, potser descentralitzi -i fixint-s'hi bé que diem "descentralitzi" atribucions, no totes evidentment, ja que això no va succeir ni en els anys, 30, de les diverses delegacions provincial i territorials dels diversos ministeris, també dels Governes Civils i d'altres institucions, sense que això suposi una veritable autonomia.

Perquè l'exercici de la veritable autonomia -i això cal analitzar-ho bé pel cas de l'autonomia efectiva de l'Estatut d'autonomia de 1932 (en el marc del qual es produeix el conflicte de la Llei de Contractes de Conreu)- existeixi cal que hi hagi autèntic exercici per par de la societat pretesament autònoma, de les tres formes de poder clàssiques, definides ja fe tant de temps per Montesquieu a partir de la definició liberal de Locke; es a dir, distingits i compensats han d'existir el poder executiu, el poder legislatiu i el poder judicial. Les formes més o menys descentralitzades que poden veure i el cas de l'Estatut del 32 participa molt d'això perquè per exemple, com a mínim la definició del poder judicial no surt cap de les maneres definida a la lletra de l'Estatut i les restriccions als poders executiu i legislatiu són tan nombroses que provoquen greus conflictes com el que estudiem entorn a la Llei de Contractes de Conreu, les formes esmentades no permeten una veritable realització d'aquestes formes de poder degut a que la sobirania que permet exercir-lo no apareix per cap banda. I aquest és un dels problemes que també entren dintre de les ambigüetats de l'Estatut de 1932.

Es a dir, la possibilitat de realització i per participació en un sistema de divisió de poders com l'anteriorment apuntada, suposa l'existència de una sobirania -més o menys limitada- (83); d'aquí qu' es distingeixi autonomia de independència-, de una so birania més o menys ampla que permeti exercir les es mentades formes de poder. Però les descentralitza cions administratives, per molt que descentralitzin, no signifiquen que alló suposi ni exercici polític del poder executiu -es a dir, s'està sense govern real que vol dir amb capacitat de plena decisió, sense exer cici del poder legislatiu, en el cas català, sense un Parlament de Catalunya amb capacitat efectiva per deli berar elaborar i paorvar lleis-, sense exercici del po der judicial -és a dir, amb una organització en el cas de Catalunya, amb una organització catalana de la Jus ticia (amb un organigrama judicial amb la seva lerar quia darrera el Tribunal de Cassació, i amb les insti tucions complementaries que li siguin propies: reforma toris, centres preventius, etcàtera)- sinó tot el més, insistim, existeix una descentralització de funcions administratives efectuada com "generosa" i "graciosa" concessió del Estat unitari centralitzador (de aquí i la etimologia de des-centralització que de la mateixa manera que s'atorga, pot suprimir-se, tal com va suc ceir a Catalunya en la dècada dels anys 30.

Per altra banda, la culminació de la "Campa ña" contra l'Estatut català i la seva aprovació coinci dí amb l'estiu -i significativament amb els preparatius de l'aixecament militar de Sanjurjo (84)- es demostra ra, entre altres coses, fins a quin punt era feble i havia d'esser essencialment problemàtica el suport del PSOE: "El juliol de 1932 propulsa per tot l'Estat es panyol una delirant campanya, contra la promulgació de l'Estatut. Fou espectacular l'agitació dels ajuntaments castellans amb el lema: "Castilla, siempre Castilla, se

alza contra la afrenta", la de les Cambres de Comerç, d'Agricultura, de l'Indústria espanyoles amb el lema "Muera el Estatuto, Viva la República", la mobilització dels estudiants espanyols de la FUE i de les "Juventudes Socialistes" -les que Carrillo, en gran part, portaria al P.C.E.- al crit: "Abajo el Estatuto, Viva la República y Viva España Única" i la dels Col·legis i Notaris i de Metges i uns sense dir d'altres entitats patronals, polítiques i culturals.

Tal com ha hem assenyalat en línies precedents, "el 10 d'agost, a Sevilla, s'aixecà militarment el general Sanjurjo" qui segons encertadament s'ha fet recalcar, ho fa no solament per salvar l'Espanya Catòlica i terratinent (85), sinó també per salvaguardar-ne la unitat" (86). I fou precisament aquest fet el que va decidir a recordar als sectors republicans o socialistes la necessitat de complir el seu pacte d'abril de 1931, pel que la República Catalana passava a ésser Generalitat, part d'un Estat que otorgaria l'autonomia a Catalunya a través de l'Estatu.

En efecte, "l'atac a l'Estatut" evident en la rebel·lió militar antirrepublicana de Sanjurjo, apaivagà les fúries espanyolistes dels sectors republicans i socialistes a les Corts. Sanjurjo s'alçà al crit "Viva España Única e Inmortal". Quan tan sols s'ha vien aprovat vuit articles dels 18 de que constava el projecte -reducció de la quarentena inicial (87) ls sublevació obligà a posar fi a l'obstrucció a l'Estatut". Més encara -empalmant amb les nostres referències a la futura tòpica referència de "Catalunya baluart de la República", el fet de "la sublevació militar fa comprendre als sectors republicans i socialistes esmentats (Lerroux, PSOE, etc.)- tot i la seva reticència, que amb l'aprovació d'un estatut català hom consolida la mateixa República.

De la aprovació de l'Estatut als problemes de traspàs
de serveis, conflictes de la Llei de Contractes de
Conreu i als fets d'octubre de 1934

Tal com hem anticipat ja, en pàgines anteriors en la primera meitat del mes de setembre -molt ràpid, doncs, des de la sublevació del 10 d'agost de Sanjurjo- quedà resolta la formulació i la formalització jurídica de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 1932. En efecte, el 9 de setembre seria aprovat finalment l'Estatut a les Corts per 334 vots contra 34, "entre els quals els del catalans de Tortosa, Palau (88) i Bau (89) (carlí) integrat avui a la mecànica franquista més ortodoxa" (90) i, finalment, el dia 15 de setembre, l'Estatut fou promulgat oficialment a l'ésser signada -a San Sebastián- la Llei pel President de la República, Niceto Alcalá Zamora.

Cal situar però, en la línia apuntada anteriorment amb quina precarietat sortia a la llun pública la promulgació de l'Estatut de 1932. Així -i com, per altra part, era lògic imaginar-ho, en la línia repetidament indicada pel professor A. Jurjar, a partir del seu anàlisi de Pi i Margall (91) per exemple, "tant Maura com Sánchez-Román, Royo Villanova, etc., veuen en aquesta aprovació una generosa concessió (92) de la República", quan, des de la perspectiva catalanista que reivindica l'autodeterminació, "en realitat l'Estatut no és altra cosa que una voluntat d'autogovern conquerida per les classes populars catalanes, si bé nutilada al llarg dels mesos de la discussió"(93), al temps que resultava evident, fora de tot dubte, la reticència republicana en aprovar l'Estatut "retallat" si hon té en compte que "Catalunya havia elaborat el seu Estatut (de Núria) en 53 dies i les Corts Consti-

tuments de la República espanyola necessitaven 13 mesos i un complot militar per a decidir-se a aprovar-ne una versió molt diferent" (94).

Així, doncs, tal com molt clarament i de forma meridiana es posaria de manifest amb motiu de la Llei de Contractes de Conreu, l'Estatut de 1932 aprovat era un paper escarrancit, precari i migrat que podia trencar-se en qualsevol moment. Analitzant, per exemple, les reaccions de la premsa catalana d'esquerras i la sensata catalana, general, es posa en evidència que, a Catalunya, es tingué la seguretat de que l'aprovació i promulgació de l'Estatut de 1932 havia estat un compromís necessari, formulari i ineludible, però no res més: "Era doncs, l'assimilació legal, però no democràtica, de unes aspiracions populars indiscutibles i realment democràtiques" (95) Per esperit de concòrdia, per evitar mals majors, per demostrar bona voluntat i per -en fi- tractar de veure qué es podia fer amb aquell paper jurídic. "el poble català l'accepta -juntament (96) amb Francesc Macià i el Govern de la Generalitat (26 de Setembre)- tot i la seva alteració, perquè comprén que, malgrat les seves limitacions, aquest Estatut serà una eina política important" (97) I, des del punt de vista del nostre estudi, important per demostrar fins a quina petita -petitíssima- alçaria podria elevar-se la capacitat de gestió i anàlogues de Catalunya amb l'eina en qüestió (98).

El procés d'aplicació de l'Estatut fou complicat i, sobretot, lent. Promulgat l'Estatut el 15 de setembre, fins varios mesos després no comença -a fi d'actuar d'acord amb l'estipulat en el nou text vigent-, de veritat, el traspàs de serveis: "El 14 de gener de 1933 al cap de vint mesos que el poble de Catalunya decidia en massa de votar la seva sobirania -(recordar el plebiscit de l'Estatut de Núria al mes d'Agost de 1931)-,

hom traspassa a la Generalitat els serveis centrals de règim local" (99). Seguiren els "estira-i-arrossa" i així el 16 de maig es produeix el traspàs de serveis d'assegurances socials; el primer de juny es declara l'autonomia de la Universitat de Barcelona que funcionaria amb un Patronat mixte de l'Estat i la Generalitat (100) etc. La mateixa referència a la cronologia en aquest procés, la seva lentitud inicial, etc., indiquen fins a quin punt el traspàs i "l'adaptació de serveis comportà nombrosos conflictes entre la República espanyola i la Generalitat de Catalunya a causa de les reticències espanyoles (101) i el 1936, encara no estava llesta" (102)

Com molt clarament es demostrà, amb l'epísodi clau i decisiu de la Llei de Contractes de Conreu (103), l'estretíssim marc de possibilitats de joc deixat a les institucions catalanes era tan tremendament exagerat, tan tremendament pobre -tan negador de la sobirania catalana-, que, de fer -especialment en el decisiu camp legislatiu- no deixava fer res. Això, a més de comportar greus dificultats en la gestió legislativa de la Generalitat i del Parlament de Catalunya, concretament, com estudiem aquí, "permetria a la dreta catalana recórrer a Madrid contra una Llei catalana de caràcter social agrari (Llei de Contractes de Conreu) del 1934). De fet, tal com es demostraria en l'any 1934 esmentat, el mar de l'Estatut "impedia legalment Catalunya de defensar la seva autonomia i la pròpia Repùblica d'un Govern espanyol pseudo republicà (entrada de la CEDA (104) al Govern Central i els consegüents fets del 6 d'octubre de 1934" (105).

Qüestió apart, un tema totalment diferent és el del paper que pertoca a l'Estatut durant la guerra civil, qüestió i tema que quedem, per complert, fora

de l'abast de l'estudi que ens hem proposat. Creiem, de tota manera, que l'aixecament militar, la guerra i la revolució creen una situació excepcional del sistema polític i social afectant tant el marc de la Constitució, com de l'Estatut (106). Queda, però, com una hipòtesi de treball, el plantejament i el punt de vista del quadern n° 2 del Papers que hem vingut citant repetidament; que -en tot cas- dibuixen i plantegen una perspectiva, almenys teòrica, "d'alliberament" que la Generalitat de Catalunya no podrà viure sobre tot el Parlament Català al llarg de tot el període de normalitat republicana: "D'altra banda (...), aquesta línia política (L'Estatut de 1932), quan la revolució posà en evidència totes les contradiccions de la República burgesa, assumeix una autèntica direcció en la dinàmica revolucionària del país que el govern espanyol, malgrat les seves reticències, no pot aturar i Largo Caballero ha d'acceptar les col·lectivitzacions que el moviment obrer català ha imposat, i que el Govern revolucionari de la Generalitat de Catalunya ha legalitzat (Decret de Col·lectivitzacions del 24 d'octubre de 1936)" (107)

NOTES

- (1).- La Monarquia, després d'un procés de descomposició i descrèdit, materialitzat en els temps de la Dictadura de Primo de Rivera i l'intent de salvar-la (Dictadura de Berenguer), malgrat els intents d'enderrocament violent del règim, que no es varen fer realitat degut a la manca de sincronització entre republicans, moviment obrer i militars, després de tot això, les -- eleccions municipals celebrades el 12 d'abril varen donar el triomf als republicans a quasi totes les grans ciutats.
- (2).- Veure en aquest sentit els treballs sobre el tema de Jutglar i altres.
- (3).- Podem dir que existeix un trencament entre les esquèrres espanyoles i les catalanes; veure en aquest mateix treball les reticències de l'esquerra enfront l'Estatut ...

- (4).- En el mateix sentit, tal com diem en altres punts d'aquest treball, seguiren els acords del Pacte de Sant Sebastià, de fet, era un dels punts duts a terme, ja esbossats durant la I República.
- (5).- En dir "unitaristes" ens referim a tots els qui no accepten la personalitat política de les diverses entitats territorials menors.
- (6).- Els representants foren: Fernando de los - - Ríos, Marcel·lí Domingo i Lluís Nicolau d'Ollwer, els dos darrers catalans.
- (7).- Aquest mateix llibre es pot trobar sota el -
títol: "Revolución y Contrarrevolución en España", París, 1966.
- (8).- Organisme representatiu de la regió catalana, format per la unió administrativa de les quatre provincies. Va ésser aprovada pel Real Decreto de 18 de desembre de 1913, i de fet no-més tingué les atribucions que les diputacions li traspassaren.
- (9).- Remetem als nostres comentaris en aquest mateix treball, en el sentit de que les esquèrres espanyoles es resistien a l'aprovació de l'Estatut, malgrat la marxa enrera de la Generalitat en desproclamar la República Catalana; serà necessari que les esquèrres es vegin amenaçades, arran de la sublevació de Sanjurjo, - per tal que s'acceleri el procés d'implantació de l'autonomia.

(10).- Editat per l'Assemblea de Catalunya, Perpinyà (veure fitxa).

(11).- Termes: "Anarquismo y sindicalismo en España..."

(12).- A. Jutglar: "Els burgesos catalans".

(13).- Idem.

(14).- Consultar la "Gaceta de Madrid", nº 130 (10-V-31), pp. 638-639.

(15).- En aquest decret es regulen les atribucions de la Generalitat.

(16).- E.R.C., que normalment anomenem l'Esquerra, era una coalició de les esquèrres catalanes per fer front a la Lliga. Macià va ser el seu mentor.

(17).- Veure en l'apèndix documental el text de la Constitució i, en concret, els capítols del 11 al 13 i també 14-15 i 16 a 22.

(18).- Consultar l'apèndix documental i també els comentaris sobre el la premsa en altres parts - d'aquest treball.

(19).- S'anomena així perquè una ponència designada per la Generalitat provisional es va reunir a Núria i el laborà el text inicial de l'Estatut.

- (20).- Cal remarcar al respecte que l'autonomia s'interpretà des del primer moment com una "concessió" de l'Estat a la regió autònoma i per -- tant no podia assolir l'abast que Catalunya - desitjava.
- (21).- Es pot trobar el text d'aquest decret al lli- bre de J.A. González Casanova: "Federalisme i Autonomia...", p. 807.
- (22).- Clavero Arévalo ocupa el nou càrrec inventat pel "sumarisme" de "ministro para las regio- nes"; amb aixó quasi està tot dit, és a dir, per controlar i negociar amb les regions les "preautonomías".
- (23).- Veure apèndix documental.
- (24).- Idem.
- (25).- En aquest aspecte s'obliden dels compromisos contrets al Pacte de Sant Sebastià, ja citats anteriorment.
- (26).- Veure l'obra de M. Gerpe: "L'Estatut d'Auto- nomia de Catalunya i l'Estat integral", Bar- na, Ed. 62, 1977.
- (27).- Donat que la Constitució s'el.laborava dins una societat capitalista, l'acord entre els diferents sector implicava un "consensus" gai- rabé impossible dins d'una societat de clas- ses.

- (28).- La Dictadura no va ser més que un intent de salvar la monarquia i el capitalisme.
- (29).- Cal recordar que Catalunya va ser un estat - amb plena sobirania fins l'any 1714. El Decret de Nova Planta establia les bases de -- l'Estat unitari.
- (30).- Veure apèndix documental.
- (31).- Veure les diferències entre els dos estatuts. Com han apuntat ja molts autors, varen intentar una fórmula moderada per tal que les - - Corts l'acceptessin.
- (32).- Entesa: coalició creada a les eleccions al Senat del 15 de juny de 1977.
- (33).- El catalanisme d'aquests polítics dretistes, com seria el de Francesc Cambó, es posarà a prova més endavant, i veurem com arribarà a demanar limitacions a l'autonomia, i que alguns serveis (per exemple l'Ordre Públic) que dessin en mans del Govern central.
- (34).- Vegi's més endavant, en aquesta mateixa primera Part, I, 2, quan es parla de la composició del Parlament.
- (35).- Papers de Treball i d'informació. Veure nota 10.
- (36).- En aquest sentit, a través del contacte amb - A. Jutglar he tingut notícia de la tasca que

entorn d'aquesta temàtica està portant a cap, sota la seva direcció, un equip format, entre altres, per M. Pérez, A. Cantó i B. Muniesa.

(37).- Remetem a la nota (9).

(38).- Vegeu a les relacions bibliogràfiques les referències a aquest punt.

(39).- Idem.

(40).- Veure, per exemple, el seu pròleg al volum de dicat als Trastàmara de la història dirigida per l'autor i publicada per Espasa Calpe. A més, la mera lectura dels títols de la majoria de les seves obres és ja prou significativa.

(41).- Veure en aquest treball la part dedicada a l'anàlisi de la premsa de dretes de Madrid.

(42).- Remetem a la nota (35).

(43).- Aquesta postura es comprova ben clarament en analitzar el conflicte de la Llei de Contractes de Conreu, a partir de la premsa i les me mòries de l'època.

(44).- L'oposició estava formada per les dretes (radicals, monàrquics, republicans conservadors, Agrupación al Servicio de la República, etc.)

(45).- Remetem a la nota (43).

- (46).- Vegeu fonamentalment les diverssses publicacions d'A. Jutglar sobre Pi i Margall i el federalisme.
- (47).- Veure nota (35).
- (48).- En les discussions a les Corts, tant les dretes com les esquèrres tracten d'allargar el procés.
- (49).- CEDA: coalició formada poc abans de les eleccions de novembre de 1933. Consultar cronologies.
- (50).- Malgrat les justificacions fetes per ell en la seva obra: "No fue posible la paz".
- (51).- A conseqüència de la sublevació de Sanjurjo, les esquèrres se n'adonen de la seva situació difícil i acceleren el procés de aprovació i promulgació de l'Estatut.
- (52).- Veure apèndix documental.
- (53).- A aquest respecte, remetem a qualsevol estudi seriós que s'hagi fet sobre l'Estatut i els traspassos. En començar la guerra civil al juliol de 1936 no estaven ni molt menys en funcionament els traspassos previstos.
- (54).- Tal com succeeix més destacadament amb el tema que ens ocupa.
- (55).- Veure cronologies.

- (56).- Es precisament al mes d'abril que es produeix la ruptura entre Lerroux i Diego Martínez Barrio, que provoca la crisi de Govern i la formació del Gabinet Samper. Segueixen les tensions entre els dos governs; el Govern central, de caire marcadament dretista i pressionat per les forces antirrepublicanes (CEDA, tradicionalistes, etc.) i la Generalitat, encara en mans de l'Esquèrra.
- (57).- El text de la proposició de la Lliga contra la Llei de Conreus està reproduït a l'apèndix documental.
- (58).- Veure text del recurs a l'apèndix documental.
- (59).- En aquest sentit remetem a les sessions de les Corts del 25 de juny i 4 de juliol de 1934, en que es tracta de la qüestió de competència.
- (60).- Veure els comentaris d'Amadeu Hurtado.
- (61).- Consultar l'apèndix documental. Per molt que es concreti en l'al.laboració de les constitucions com en el cas actual, ens trobem en el camp de les abstraccions.
- (62).- Afegim a l'esmentat anteriorment que una Constitució depén sempre de la interpretació que és dóna en la pràctica al seu articulat.
- (63).- Veure text del fall del Tribunal de Garanties a l'apèndix documental.

- (64).- Remetem als comentaris de Hurtado sobre la sentència.
- (65).- Per conèixer la reacció de totes les forces po-lítiques, mirar la Part Tercera d'aquest tre-ball, en la que s'analitzen els comentaris de premsa i les memòries de l'època.
- (66).- Veure els comentaris de J. Mª de Nadal, dins - la Part Segona, II.
- (67).- Segons declaracions fetes personalment per ell.
- (68).- Veure informacions de "La Humanitat" sobre la sessió del Parlament català del 12 de juny.
- (69).- Veure comentaris de la premsa i les memòries de les figures de dretes sobre els fets.
- (70).- En: "El conflicto 'rabassaire' y la cuestión agra-ria en Cataluña hasta 1936".
- (71).- En l'anàlisi dels fets d'octubre podem trobar tot un ventall d'opinions (Jackson, Carr, Bal-cells, Cruells, Pi i Sunyer, Costa i Deu, Ayma-mí, Miravittles, Foix, Dencàs, Maurín, Ramos - Oliveira, Benavides, Peirats, Lorenzo, etc.), però en el fons, no han estat quasi bé estu-diats històricament.
- (72).- Una vegada reprimit el moviment, el general Ba-tet es fa càrrec de la situació i ordena al co-ronel Jiménez Arenas que faci les funcions de

President de la Generalitat. Veure el Butlletí Oficial de la Generalitat dels dies 7 i 13 - - d'octubre de 1934.

(73).- Consultar Diario de Sesiones de las Cortes, nº 146, apèndix II.

(74).- L'amnistia era un dels punts del programa electoral del Front Popular.

(75).- Consultar l'apèndix documental.

(76).- Donades les limitacions de l'Estatut, a les -- que ja hem fet referència abans.

(77).- Entre les seves obres cal destacar: "El proceso histórico de la Constitución española" - - (1932). "La constitución política de la democracia española" (1942) i "La constitución de la democracia española y el problema regional" (1946).

(78).- Degut a que l'autonomia s'interpretava, com - abans hem comentat, com una "concessió" a la "región autónoma".

(79).- Idea mítica, segons la qual l'home no pot alterar res del que ja es troba establert.

(80).- Veure els estudis d'A. Jutglar citats a la bibliografia, entorn d'aquest personatge.

(81).- Insistent, la veritable autonomia possibilitaria a les regions amb certes peculiaritats a - regir els seus interessos mitjançant normes i

òrgans de govern propis.

- (82).- Seguint en la línia de la nota anterior, direm que la descentralització consisteix en transfe_rir un poder de decisió a una autoritat que --tingui una certa independència respecte del po_der central.
- (83).- Entenem per sobirania la característica que te_nen determinats poders, per la qual aquests no estàn subjectes a cap altre poder superior, i es constitueixen en la més alta autoritat.
- (84).- 10 d'agost de 1932.
- (85).- Es a dir, els interessos del capital conserva_dor.
- (86).- Aquest lema serà utilitzat més tard en l'aixe_cament del 18 de juliol de 1936.
- (87).- Veure apèndix documental.
- (88).- Diputat radical per Tarragona, destacat en el seu anticatalanisme, que com veurem signarà -les proposicions contra la Llei de Contractes de Conreu i farà nombroses declaracions con-tra l'actitud del Govern català.
- (89).- Diputat tradicionalista tortosí; les seves ac_tivitats reaccionàries es veuen reflexades de forma assidua en la premsa de drete.

- (90).- Ocupà, entre altres, el càrrec de Procurador a Corts per la seva província.
- (91).- Veure bibliografia.
- (92).- Ja hem fet esment abans d'aquest concepte: - veure nota (78).
- (93).- "Papers de documentació i d'informació": veu re nota (10).
- (94).- Idem.
- (95).- Idem.
- (96).- Idem.
- (97).- Idem.
- (98).- Remetem a notes anteriors entorn de les limitacions de l'autonomia.
- (99).- Veure el Butlletí Oficial de la Generalitat.
- (100).- Idem.
- (101).- Veure nota (9).
- (102).- En aquest sentit consultar l'obra de Pitarch (bibliografia).
- (103).- Veure apèndix documental: Llei de Contractes de Conreu.

(104).- Govern Lerroux del dia 1 d'octubre de 1934.

La CEDA ocupava els importants ministeris de Treball (Anguera de Sojo), Justícia (Aizpún) i Agricultura (Jiménez Fernández).

(105).- Veure nota (71).

(106).- Sobretot en els primers mesos de la revolució, en que es produeix un buit de poder.

(107).- Aquest decret no serà res més que un intent - de legitimació de la tasca empresa pel moviment obrer en la zona republicana i que, de - fet, es pot considerar un pas enrera en - - l'obra revolucionària.

- 2 -

L'ESTATUT DE 1932 I LA CONCRECIO DE LA

GENERALITAT DE CATALUNYA, LES SEVES

ATRIBUCIONS I INSTITUCIONS.

Perspectiva general

Hem vist en altres apartats referències detallades a la gènesi de l'Estatut, les dificultats per la seva aprovació, les dificultats per l'execució d'els traspasso de serveis, alguns d'ells encara en esclatar la guerra civil de 1936 no havien arribat a efectuar-se, etc., i cal ara enmarcar el que en el text final convertit en Llei ja el 15 de setembre comportava a l'hora de que la Generalitat provisional de Catalunya passava a ser la Generalitat definitiva.

Les peces fonamentals de la composició de la Generalitat de Catalunya, entesa com a òrgan del govern i de la realització de l'autonomia catalana, que daven formades de la següent manera:

1er.- El Parlament de Catalunya

2on.- El President de la Generalitat, en funcions exclusives i representatives.

3er.- El Consell Executiu, el govern autònom de Catalunya

Aquest mer enunciar d'aquestes tres peces ja ens indica una retallada essencial en les possibilitats autonòmiques de Catalunya i de fet un defecte fonamental que invalidava en bona part les possibilitats d'autonomia. En qualsevol democràcia formal les tesis de divisió de poder dibuixades primer per John Locke i després per Montesquieu i concretades en la típica, tòpica i clàssica divisió d'els tres poders, legislatiu, executiu i judicial, quedava sense aplicació a Catalunya, on l'Estatut del 32 apareix coix totalment respecte al poder judicial, a diferència del projecte de l'Estatut del 32 apareix coix totalment respecte al poder judicial, a diferència del projecte de l'Estatut de Núria; de la mateixa manera en l'Estatut del 32, com hem dit, les referències a la sobirania popular quedaven també fora del text, sent substituïdes per declaracions buides de contingut polític i constitucional i de caràcter merament administratiu.

D'aquesta manera coixa començava a concretar-se legalment -d'acord amb la Constitució i amb la llei aprovada del Parlament- la creació i posada en marxa les institucions i les eines de treball qu'havien de posar en pràctica l'Estatut passava a ser la peça fonamental del sistema: concretament, per exemple, el President de la Generalitat havia de ser elegit pel Parlament; paral·lelament la ratificació de la retirada de la confiança del Parlament en el Consell executiu, el govern autònom de Catalunya, obligava a la formació d'un nou gabinet. Teòricament també el Parlament de Catalunya era el centre de una activitat legislativa que varen tractar els seus components, com és detalla en una nota complementària, de forma molt profunda i revolucionària: per exemple, per no citar d'altres, la Llei de majoria d'edat de la dona, la Llei de cooperatives, etc. Tenia raó, definit pels textos legals el Parlament de Catalunya i el conjunt de la Generalitat una espasa

de Damocles suspesa damunt dels seus caps, ja que a més de renoneixer's el dret dels particulars a plantejar recursos contra la Generalitat davant del poder central, l'Estatut reservava explícitament la possibilitat de suprimir total o parcialment les facultats i més encara assumir la totalitat dels serveis qu'havia de desenvolupar i s'havien de traspassar a la Generalitat, en casos de gravetat, tal com va succeir arran del 6 d'octubre de 1934, que, com sabem, i aquesta tesi ho acaba de ratificar i confirmar, té tant a veure amb la greu fase derivada del conflicte de Contractes de Conreu.

El Parlament estava format per diputats que com ja s'ha indicat en altres punts, eren representatius cada un de 40.000 electors i que tenien un mandat de 5 anys, amb les possibilitats de reelecció continuada, etc., ja indicades més endavant. A l'hora de les eleccions al Parlament català el triomf de les esquerres fou contundent. Això va permetre a les esquerres plantejar-se amb tranquil·litat una política renovadora que tenia un marge de realització -5 anys- força substancials.

Amb majoria més que absoluta, els intents de reforma i renovació del país podien ser afrontats amb relativa tranquil·litat pel Parlament de Catalunya que, a més, quedava reforçat i reforçava al mateix temps, per la extracció esquerrana del President i els membres del Consell Executiu, al Govern general. Més encara, dades les possibilitats que va oferir el decisiu triomf de les esquerres al Parlament català, no fou gens difícil posar a la presidència d'els dos alts càrrecs -President de la Generalitat i President del Parlament- a dues persones claus. Efectivament Francesc Macià fou elegit oficialment President de la Generalitat -càrrec que ja venia desenvolupant provi-

sionalment des d'abril de 1931, al deixar de ser l'efi-
mer President de la República Catalana- i Lluís Com-
panys i Jover fou nomenat President del Parlament.

Al marge de les dificultats ja apuntades res-
pecte a la lentitud del traspàs de serveis i que es
contradiuen amb el que afirmen alguns autors -tornem
a insistir, per citar-ne un, en el que diu Tamames-
respecte a que "la transferencia de poderes del Estado
a la Generalidad comenzó a realizarse con rapidez y
sin problemas insuperables hasta después de las eleccio-
nes generales de 1933, en que el triunfo de las dere-
chas comportó el comienzo de las primeras fricciones
graves entre el esto y la Generalidad". Al marge d'a-
questa lentitud en el traspàs de serveis que, a l'epo-
ca que manaven les esquerres a Madrid, marcava les re-
ticències centralistes en complir uns acords que al
càp i a la fi havien estat arrancats -com hem vist-per
circunstàncies d'emergència, perquè no hi havia altre
remei, i no pas per convicció; al marge de tals atrasos
i reticències, evidentment, el triomf de les dretes a
les eleccions de 1933 possaria en entredit de una for-
ma fonamental el desenvolupament de les atribucions i
de les institucions de la Generalitat a Catalunya, a-
fectant de forma molt decisiva al Parlament de Catalun-
ya.

Certament, la contradicció ja assenyalada
repetidament de dretes manant a Madrid i esquerres ma-
nant a Barcelona, havia de comportar greus dificultats
tant a l'obra de govern de la Generalitat com en parti-
cular a la tasca legislativa del Parlament català.

Els membres del Parlament de Catalunya; i de-
rivat d'aquest fet les autoritats catalanes, que eren
per la victòria electoral esquerranes, i que en funció
del mandat legal tenien vida, garantida per l'Estatut

i pel règim interior, etc., vida amb dret a llei fins l'any 1937 (és a dir), quan ja hauria esclatat la guerra civil) es varen trobar desde començaments del '34 amb una coalició de partits de dreta en el Parlament i en el Govern de Madrid, amb tendència a situar-se cada vegada en posicions més conservadores i tancades.

El paper del Parlament de Catalunya segons la Constitució i l'Estatut

Protagonista global, per part de Catalunya, de tot el conflicte originat per l'aprovació i promulgació de la Llei de Contractes de Conreu ho és tota la Generalitat (1), però el protagonista més concret -el que troba més directament discutides i posades en entredit les seves atribucions i funcions- ho és la Cambra legislativa, el Parlament de Catalunya. Per situar el problema que toca tan d'aprop al Parlament Català cal que estudiem en primer lloc el seu paper, atribucions i paper a la llum del marge -per acció u omissió- deixat o establert, en primer lloc, per la Constitució de la República. Segonament, l'indicat en el Títol III (De la Generalitat de Catalunya) de l'Estatut de 1932 (2) i el concretat a l'Estatut de Règim Interior de Catalunya (3).

La Constitució no concreta res respecte als Parlaments de les regions autònomes. Ni en parla, ni preveu que necessàriament hagi d'existir una Cambra legislativa semblant. Es limita a indicar possibilitats per exclusió, en l'article 16 de l'esmentada Constitució:

"Artículo 16.- En las materias no comprendi-
das en los dos artículos anteriores (4) podrá corres-
ponder a la competencia de las regiones autónomas la
legislación exclusiva y la ejecución directa, confor-
me a lo que dispongan los respectivos Estatutos apro-
bados por las Cortes" (5).

Paral·lelament (i això té importància per
saber a quines instàncies recórrer) -al contrari de
l'Estatut de Núria que, textualment establí, en el
seu article 13, apartat d, que, a la Generalitat de
Catalunya, correspondria "l'organització dels tribu-
nals que administrarán la justícia en el territori de
Catalunya" (6) concretant: tot seguit: "Els tribu-
nals de Catalunya resoldrán en totes les instàncies
(...) i en els contencioso-administratius contra ac-
tes de l'administració de la Generalitat (...). Els
Tribunals de Justícia també administrarán la justí-
cia en matèria penal" (7) establirán facultats a tots
nivells; en el text de l'Estatut del 1932, en el seu
article 12, insisteix detalladament en el fet de que
el Tribunal Suprem espanyol és l'únic superior que e-
xisteix amb competència per tota Espanya i per tant
a Catalunya els Tribunals no podrien entendre en to-
tes les instàncies i, paral·lelament a aquesta decla-
ració, "en ser l'Estatut del 32 un Estatut d'autono-
mia regional en lloc de l'Estatut d'un Estat federat,
la legislació interior catalana queda vinculada a les
normes generals de la Constitució de l'Estat espan-
yol" (8).

Entrant, ara, en l'anàlisi dels articles
del Títol III (De la Generalitat de Catalunya) de l'Es-
tatut del 32, que fan referència al ~~P~~arlament, en tro-
bem que, per una part, se considera integrant, amb el
Consell Executiu -però no amb el judicial (9) -de la
Generalitat de Catalunya, definició poc ortodoxa amb

la clàssica i típica de la divisió de poders de les democràcies formals i que en el projecte de Núria s'expressava així en la primera part.:

"Article 14.- La Generalitat serà integrada pel Parlament, pel President de la Generalitat i el seu Consell i pel Tribunal Superior de Justícia" (10).

Diferentment, el text corresponent de l'Estatut de l'any 1932 diu:

"Article 14.- La Generalitat està integrada pel Parlament, el President de la Generalitat i el Consell executiu".

La mutil·lació esmentada queda més patent en cara al comparar la darrera part dels dos textos. Així deia el del projecte de Núria:

"Les lleis interiors de Catalunya ordenarán el funcionament d'aquests organismes d'acord amb els articles del present títol" (11).

En canvi, el de l'Estatut del 1932 deia:

"Les lleis interiors de Catalunya ordenarán el funcionament d'aquests organismes d'acord amb l'Estat i la Constitució" (12)

Coincideixen, però, els dos textos en otorgar al Parlament de Catalunya el primer lloc en l'enunciat de components, en reconeixement del fet de que la Cambra legislativa és, també, el reflexe directe de la representació i de la sobirania popular (13)

Les referències a eleccions, termini, sufragi universal i directe coincideixen en els dos textos, però la qüestió de la inviolabilitat dels diputats del Parlament de Catalunya variarà substancialment entre l'ampla i profunda enumeració de 1931 i la inconcreció i "retallada" del 1932; el text del 31 diu:

"Els diputats al Parlament de Catalunya serán inviolables en la mateixa forma i amb les mateixes garanties que s'aplicarán als membres del Parlament de la República" (14).

Mentre que el de 1932 diu:

"Els diputats del Parlament de Catalunya serán inviolables pels vots i opinions que emetin en l'exercici de llur càrrec" (15)

Tant l'Estatut de 1931 com el de 1932 coincideixen en ordenar que "President de la Generalitat serà elegit pel Parlament de Catalunya" (16), però discrepen molt fonamentalment en negar el de l'any 1932 la responsabilitat del President i del seu Govern "davant del Parlament" (17) de Catalunya i, en canvi, específicament:

"Un i altres (President i Consellers) són individualment responsables davant el Tribunal de Garanties en l'ordre civil i en el criminal per les infraccions de la Constitució, de l'Estatut i de les lleis" (18).

Perd, també, el Parlament -com a representació i manifestació de la sobirania popular- el seu paper en l'ordenació del poder judicial que, en l'Estatut de Núria, es concretava així:

"El Tribunal Superior d'acord amb les lleis votades pel Parlament, regirà l'administració de Justícia. Serà independent del Poder Executiu i elegit pel Parlament o d'acord amb les lleis que aquest aprovarà" (19)

Respecte al control del Parlament de Catalunya damunt del Govern de la Generalitat, de tota manera reconeix l'Estatut que:

"El President i els seus consellers de la Generalitat (...) hauran de dimitir dels seus càrrecs en cas que el Parlament els negués d'una manera explícita la confiança" (20)

L'Estatut de Règim interior de Catalunya -que constitueix l'eix d'aplicació efectiva de l'Estatut- regula i especifica les atribucions, funcions i característiques del Parlament de Catalunya en el Capítol I (Parlament) del Títol III (Organització (21) de la Generalitat), constituint el seu detall els articles del nº 18 al 38 inclusiu. És dintre de l'esmentat Estatut de Règim Interior on es concreten i s'especifiquen els anhels que l'Esquerra havia posat en la tasca i possibilitats del Parlament de Catalunya.

Així, en l'article 18, es declara solemnement que "la potestat de fer les lleis i derogar-les correspon al Parlament" (22) que està "constituït pels diputats elegits del poble per mitjà de sufragi universal, directe, igual i secret" Concretant, així mateix, l'últim apartat del dit article 18 sanciona que l'elecció serà feta per llistes i per àrees circumscrites. En el 19 es defineix quines persones seran elegibles "per al càrrec de Diputat" : Concretament, "Ciutadans majors de vint-i-tres anys, sense distinció de sexe ni estat civil, que tenint la condició política de catalans

reuneixin les qualitats, que la Llei Electoral determinarà" (23). En el 20 s'especifica que l'esmentada Llei Electoral "regularà l'exercici del sufragi "sobre base de la igualtat entre els sexes i determinarà les incapacitats i incompatibilitats per a ésser Diputat". L'article 21 insistirà en la inviolabilitat dels Diputats en el mateix sentit que ho manifesta l'Estatut d'autonomia (24) i, en el 22, es detalla quan i com poden ésser detinguts i processats els membres del Parlament de Catalunya. (25).

Per altra banda, junt amb la declaració de la funció legislativa -de l'exercici del Poder legislatiu en el sistema de decisió del poder- figura, en el capítol, esmentat de Règim Interior de Catalunya, i concretament en l'article 23, la solenne expressió de que els membres del Parlament encarnen la representació de la sobirania popular: "Els Diputats representen tot el poble" (26) . Els restants articles del capítol -excepció feta del 32 que declara que tots els catalans podran exercir el dret de petició als Poders Publics i a les autoritats de Catalunya- es refereixen a aspectes molt concrets de les funcions i mecànica del Parlament i dels components. Duració dels mandats, reeleccions, mètode per resoldre la validesa de les eleccions dels diputats.

Composició dels Diputats del Parlament de Catalunya

Es interessant analitzar de una forma esquematitzada, 1) Global, 2) Parcial, la distribució dels escons parlamentaris i al mateix temps veure com s'agrupen els partits segons els lligams electorals: Així el pluripartidisme existent a Catalunya, degut al sistema electoral majoritari, es bipolaritza entorn de dos par-

titstits o millor dit coalicions; bipolaritza entorn de dos partits o millor dit coalicions: L'Esquerra Republicana de Catalunya" i la "Lliga Regionalista".

Per tot aixó els partits petits només tenien dos opcions:

- 1) Inclinar-se vers la coalició amb el gran partit o
- 2) Mantenir-se en la seva opció política, es a dir, com a grup minoritari, a costa de perdre la representativitat i la competitivitat.

Segons veurem en els resultats següents només aconseguí salvar-se un partit: el P.C.R. de la coalició d'esquerres tarragonines.

1) Esquema global (Catalunya)

E.P.C.		55		54
U.S.C.				5
P.R.A.				4
U.R.				1
P.R.D.F.				1
U.C.				1
Esquerra (total)		67		66
Ll. R.		16		15
U.D.C.				1
Dreta (total)		17		16
P.C.R.				1

2) Esquema parcial : Circumscripcions electorals, amb detall de noms i partits (27)

a) Barcelona ciutat : Són elegits els vint-i-cuatro diputats següents:

E.R.C.		16		15
U.S.C.				2
U.C.				1
Esquerra (total)		19		18
LL. R.		5		4

Martí Barrera i Haresma, E.R.C.; Nicolau Bat-
testini i Galup, E.R.C.; Joan Casanelles i Ibars, E.R.C.
Amadeu Colldeforns i Margalló, E.R.C.; Josep Dencàs i
Puigdollers, E.R.C.; Lluís Duran i Ventosa, LL.C.;
Joan Fronjosa i Salomó, U.S.C.; Miquel Guinart i Caste-
llà, E.R.C.; Joan Lluhi i Vallesca, E.R.C.; Francesc Ma-
cià i Llussà, E.R.C.; Antoni Martínez i Domingo, LL.C.;
Carlos Pi i Sunyer, E.R.C.; Joan Puig i Ferrer, E.R.C.
Francesc Ribas i Soberano, E.R.C.; P. Martí Rosell i
Villar, E.R.C.; Estanislau Ruiz i Ponseti, U.S.C.; Jau-
me Serra i Hunter, E.R.C.; Juan Bpta. Soler i Bru, E.R.C.
Joan Soler i Pla, E.R.C.U.C.; Josep M. Tallada i Paulí,
LL. C.; Josep Tarradellas i Joan, E.R.C.; Joan Tauler i
Palomares, E.R.C.; Ferran Valls i Taberner, LL. C.; Jo an
Ventosa i Calvell, LL. C.

b) Barcelona circumscripció: Són elegits els
dinou següents:

E.R.C.		11
U.S.C.		2
P.R.D.F.		1
U.R.		1

Esquerra (total) 15

Ll. R.		3
U.D.C.		1

Dreta (total) 4

Salvador Armendares i Torrent, E.R.C.; Gaspar Armengol i Taló, E.R.C.; Joan Balart i Armengol, E.R.C.; Joaquim Bilbeny i Bosch, E.R.C.; Lluís Bru i Jordi, E.R.C. Pere Coromines i Calvè, E.R.C.; Joan Comorera i Soler U.S.C.; Lluís Companys i Jover, E.R.C.; Josep Fonthernat i Verdaguer, E.R.C.; Pere Mestres i Albert, E.R.C.; Antoni Miracle i Mercader, Ll.C.; Joan Mora i Adserà, E.R.C. -P.R.D.F.; Francesc Riera i Claramunt, E.R.C.-U.R.; Pau Romeva i Ferrer, U.D.C.; Joan Selves i Carner, E.R.C.; Jaume Sallés i Figueres, E.R.C.; Manuel Serra i Moret, U.S.C.; Josép M. Trias de Bes, Ll.C.; Miquel Vidal i Guardiola, Ll. C.

c) Girona: Són elegits els catorze diputats següents:

E.R.C.		11
Ll. R.		3

Raimon d'Abadal i Caldero, Ll. C.; Francesc Arnau i Cortina, E.R.C.; Joan Balcells i Xiberta, E.R.C. Pere Blasi i Maranges, E.R.C.; Tomás Carreres i Artau, Ll. C.; Xavier Casademunt i Arimany, E.R.C.; Joan Casanovas i Maristany, E.R.C.; Pere Cerezo i Hernaez, E.R.C. Laureà Dalmau i Pla, E.R.C.; Antoni Dot i Arxer, E.R.C.; Josep Fabrega i Pous, E.R.C.; Josep Irla i Bosch E.R.C.;

Joan Vallés i Pujals, Ll. C.; Antoni Xirau i Palau, E. R.C.

d) Lleida : Són elegits els catorze diputats següents:

E.R.C.		11
Ll. R.		3

Enric Canturri i Ramonet, E.R.C.; Josep Companys i Jover, E.R.C.; Pere Coromines i Montanya, E.R. C.; Josep M. Espanya i Sirat, E.R.C.; Francesc Macia i Llussà, E.R.C.; Jaume Magra i Ubach, E.R.C.; Pere Mies i Codina, E.R.C.; Ricard Palacín i Soldevila, E.R.C.; Joan Sauret i García, E.R.C.; Antoni Secanell i Aparicio, Ll. C.; Romá Sol i Mestre, Ll. C.; Humbert Torres i Barberá, E.R.C.; Joan Rivera i Roure, Ll. C.; Francesc Viadiu i Vendrell, E.R.C.

e) Tarragona : Són elegits el catorze següents:

E.R.C.		6
P.R.A.		4
U.S.C.		1
Esquerra		11
LL. R.		2
P.C.R.		1

Josep Andreu i Abelló, E.R.C.; Miquel S. Cuni llera i Rius, E.R.C.-P.R.C.; Josep M. Casabo i Torres, Ll. C.; Francesc Ferreres i Duran, E.R.C.; Josep Folc i Folc, E.R.C.- P.R.A.; Manuel Gales i Martínez, E.R.C.; Ventura Gassol i Rovira, ; E.R.C.; Carlos Gerard i Ottenwaelde, U.S.C.; Gonçal Ibáñez i Messeguer, E.R.C.- P.R.A.; Pere Lloret i Ordeix, P.R.C.; Martí Rouret i Callol, E.R.C.; Antoni Rovira i Virgili, E.R.C.; Jaume

Simó i Bofarull, E.R.C.-P.R.A.; Josep M. Tallada i Pau
11, Ll. C.

INCIDENCIES PERSONALS :

Durant el període de manament es moren set di
putats:

R. Palacin (E.R.C.)	Juliol 1933
P.M. Rossell (E.R.C.)	Juliol 1933
F. Macià (E.R.C.)	Desembre 1933
J. Selves (E.R.C.)	Juny 1934
G. Armengol (E.R.C.)	Novembre 1934
J. Rovira i Roure (Ll. R.) ..	Juliol 1936
A. Colldefons (E.R.C.)	Juliol 1936

En el mateix període es produeixen set renún
cies:

P. Comes (E.R.C.)	Maig 1934
M. Serra i Moret (E.R.C.) ...	Març 1936
P. Coronines (E.R.C.)	Març 1936
J. Casanelles (E.R.C.)	Març 1936
J. Lluhi (E.R.C.)	Març 1936
F. Valls (Ll. C.)	Març 1936
J. Ventosa (Ll. C.)	Abril 1936
J.M. Casabó (Ll.C.)	Juny 1936

A partir de Juliol de 1936 hi manquen tots
els diputats de la "Lliga" i part dels de l'Esquerra;
només hi assisteixen tots els diputats de U.S.C. , U.
D.C. i una part de E.R.C.

A la primera sessió del període de guerra a-
ssisteixen 48 i a la darrera, el dia 1 d'octubre de
1938, només 41.

E D A T :

Un dels aspectes que cal destacar, en aquest apartat, són les diferències d'edat entre els diputats de E.R.C., Ll.C. i U.S.C. La majoria dels diputats de la E.R.C. no arriben als 40 anys, mentre que els de la Ll. C. passen dels 40 anys i solament un 30 % no hi arriben.

	<u>E.R.C.</u>	<u>Ll.C.</u>	<u>U.S.C.</u>
No ens consta	7	2	-
24 - 30 anys	5	-	-
31 - 40 anys	22	4	2
41 - 50 anys	17	3	3
51 - 60 anys	9	3	-
61 - 70 anys	1	3	-
Més de 70 anys	1	1	-

Es important comparar globalment l'edat dels diputats catalans amb els de les Corts espanyoles del 1936:

	<u>Corts espanyoles 1936</u>	<u>Parlament de Catalunya</u>
Menys de 40 anys	10 %	40 %
de 41 a 50 anys	20 %	27,7 %
De 51 a 60 anys	40 %	14,5 %
Més de 60 anys	30 %	7,2 %

NIVELL D'ESTUDIS:

En l'aspecte cultural, el grup de llicenciats és més de la meitat (57 %), però també es té que remarcar

que una gran proporció (30 %) dels diputats tenen només estudis primaris, el que vol dir que la representativitat de l'hemicicle català intentava ésser pròxim a la realitat.

	<u>E.R.C.</u>	<u>Ll.C.</u>	<u>U.S.C.</u>	<u>Total</u>	<u>%</u>
Primaris	22	1	2	25	30,2
Mitjans	8	1	1	10	12,1
Superiors					
- Lletres	19	10	1	30	36,1
- Ciències	9	-	-	9	10,8
- Tècnics	3	-	-	3	3,6
- Doble llicenciatura	1	4	1	6	7,2
Superiors (totals)	32	14	2	48	57,7

PROFESSIO :

En el pla professional predominen les de tipus lliberal (57%), d'on la majoria són advocats (24 %), seguit pels comerciants (18 %), i després, amb empat, pels metges i propietaris agraris (11 %) i també amb igual nombre de mestres i obrers (8,5 %).

	<u>E.R.C.</u>	<u>Ll.C.</u>	<u>U.S.C.</u>	<u>Total</u>	<u>%</u>
Catedràtics	2	3	-	5	6,1
Enginyers	1	-	-	1	1,2
Metges	9	-	-	9	10,8
Advocats	12	8	-	20	24,1
Mestres i professors	4	1	2	7	8,4
Escriptors i Period.	4	-	1	5	6,1
Financers	1	3	-	4	4,8
Empresaris	1	-	-	1	1,2
Propietaris agraris	9	-	-	9	10,8
Comerciants	13	1	1	15	18,1
Obrers i empleats	6	-	1	7	8,4

EXPERIENCIA PARLAMENTARIA I POLITICA :

En general l'experiència política s'ha adquirit en el partit o en el sindicat, si bé cal remarcar que el percentatge és baix (33%), xifra lògica si es té en compte el període del que s'acabava de sortir: La Dictadura. També hem de tenir en compte l'experiència dintre de la Mancomunitat, les Corts monàrquiques i en els càrrecs municipals:

	<u>E.R.C.</u> <u>(18)</u>	<u>Ll.C.</u> <u>(9)</u>	<u>U.S.C.</u> <u>(1)</u>	<u>Total</u> <u>(28)</u>	<u>%</u> <u>33,7</u>
Càrrecs Municipals	6	3	1	10	12
Càrrecs de les Dip.	2	2	-	4	4,8
Càrrecs de la Manc.	7	4	-	11	13,2
Diputats a Corts	5	6	-	11	13,2
Senador -	3	3	-	3,7	3,6
Ministre	-	1	-	1	1,2
Càrrecs dins el partit o sindicat	18	8	1	27	32,5

Les xifres referents a l'experiència parlamentària són aproximades a les anteriors (36 %), si bé cal dir que en aquestes es comptabilitzen tant les accions dintre de les Corts o del Senat de la Monarquia com dintre de les Corts Republicanes.

	<u>E.R.C.</u> <u>(18)</u>	<u>Ll.C.</u> <u>(10)</u>	<u>U.S.C.</u> <u>(2)</u>	<u>Total</u> <u>(30)</u>	<u>%</u> <u>36,1</u>
Anterior a la Repúbli ca pero no en aquestà	1	4	-	5	6
Anterior a la Repúbli ca i també dins aque.	3	3	-	6	7,2
Tres vegades diputat a les Corts de Repub.	1	-	-	1	1,2
Dues Vegades	4	4	1	9	10,8
Una sola vegada	12	2	1	15	18

CARRERA POLITICA DURANT LA REPUBLICA :

La major part (59 %) dels parlamentaris catalans ocupen alts càrrecs dins les conselleries de la Generalitat (28 %), càrrecs municipals (26 %), càrrecs en partits o sindicats (25 %).... D'aquestes xifres podem deduir també que és, lògicament la majoria parlamentària d'E.R.C. la que ocupa la proporció més gran (81 %).

	<u>E.R.C.</u> <u>(37)</u>	<u>Ll.C.</u> <u>(9)</u>	<u>U.S.C.</u> <u>(3)</u>	<u>Total</u> <u>(49)</u>	<u>%</u> <u>59%</u>
<u>(1931 - 1939)</u>					
Diputats Diputació provisional	19	-	1	20	24
Carrecs municipals	18	4	1	22	26,5
Carrecs en Parlament	9	3	2	14	16,8
Alts carrecs (Repub. o Generalitat)	19	-	1	20	24
Consellers General.	18	2	3	23	27,7
President General.	2	-	-	2	2,4
Ministres Repub.	3	-	-	3	3,6
Alts carrec al Tribunal Justicia	2	-	-	2	2,4
Diputats a Corts 31	14	1	1	16	19,2
Diputats a Corts 33	2	4	1	7	8,4
Diputats a Corts 36	7	5	1	13	15,6
Càrrecs dins el partit o els sindicats	17	2	2	21	25,3

ESTRUCTURA: FUNCIONAMENT DEL PARLAMENT:

Tal com s'ha apuntat abans (27) el Reglament Interior del Parlament de Catalunya en el seu títol VIII estipula quin serà el funcionament del Parlament.

La Presidencia és ocupada sempre per l'E.R.C.
Presidència interina: Ll. Companys

Del 13 de Desembre de 1932 al 20 de juny de 1933 la Presidència és ocupada per Ll. Companys.

Del 20 de juny de 1933 al 1 d'octubre de 1933 per en Joan Casanovas.

A partir del 1 d'octubre de 1933 per en Josep Irla.

Les Vice-Presidencies 1a. són ocupades per l'E.R.C., i les Vice-Presidencies 2a. per la Ll.R. i en el període de guerra pel P.S.U.C.

J. Casanovas, i Martínez Domingo (interines)

J. Casanova i Martínez i Domingo

J. Serra hunter, i Martínez i Domingo

A. Rovira i Virgili i Serra i Moret

Les Secretaries:

De les quatre secretaries, dues són ocupades per l'E.R.C., una per l'U.S.C. i l'altre per Ll. R. i més tard per A.C.R.

A. Dot, M. Rouret, J.M. Casabó i C. Gerhard.

Al febrer de 1936 Casabó es substituït per A. Secanell i el 3 d'octubre de 1938 són substituïts Rouret i Secanell per J. Folch i P. Lloret respectivament.

Les Comissions i la Diputació permanent:

La Diputació permanent es compon de 16 membres que es reparteixen en 12 de l'E.R.C., 3 de la Ll.C.

i 1 de l'U.S.C. i durant la guerra els vocals de la Ll.C. son reemplaçats per l'E.R.C.

Les Comossions permanents per lo general es t^{an} compostes per 11 membres, que es reparteixen entre l'E.R.C. (7), la Ll.C. (3) i U.S.C. (1), però, a partir de febrer de 1934 la Ll.R. perderà un representant i l'E.R.C. passarà a tenir-ne 8.

Dintre de les comissions permanents existeix una variació que és la comissió de pressupostos, formada per 21 membres; 13 són de l'E.R.C., 4 de la Ll.R., 3 de l'U.S.C. i 1 de l'U.D.C.

El Reglament interior del Parlament també preveu la creació de comissions especials, en les quals llur nombre de membres es lliure. Dintre de les comissions especials cal destacar la comissió per a dictaminar sobre el projecte de Llei de Contractes de Conreu, que està composta per 15 membres: l'E.R.C. (9), la Ll. R. (4) i l'U.S.C. (2).

Lleis aprovades en el Parlament Catala

L'obra legislativa del Parlament Catala segueix les línies generals del programa de govern esbossades pel primer cap del Consell Executiu: Joan Lluhí, en el discurs del dia 20 de Desembre de 1932 al Parlament de Catalunya. En aquest discurs es parlà dels traspassos de serveis, dels pressupostos, de les lleis referents a la Constitució (Estatut Orgànic Interior de Catalunya), Ll. Municipal, Ll. creant el Tribunal Superior de Justícia, Ll. electoral, conjunt de lleis amb el projecte de crear un Codi civil de Catalunya. Ll. per resoldre el problema agrari del camp catala, Ll.

d'Assistència Social, legislació social del treball, L1. creadora i reguladora de la Banca oficial de la Generalitat.

El dia següent, el 21 de Desembre de 1932, després del discurs del Sr. J. Lluhí és aprovat el Reglament interior del Parlament de Catalunya en el que es legisla la constitució provisional i definitiva del Parlament, les funcions dels seus diputats i el seu funcionament.

D'aquest programa de govern que només es realitzarà en part, entre les lleis (28) que cal destacar per la seva importància hi són les següents:

Estatut Interior de Catalunya.

Lleis complementaries de l'Estatut Interior:

- a) Llei Municipal de Catalunya
- b) Llei creant el Tribunal de Cassació de Catalunya.

Lleis de Contractes de Conreu:

- a) Llei especial per a la solució dels conflictes derivats dels contractes de Conreu
- b) Llei de Contractes de Conreu'

Cal destacar que la tasca legislativa va ésser relativament ampla si tenim en compte els curts períodes de funcionament d'aquest Parlament (29).

NOTES

- (1).- Entenem per Generalitat el conjunt de les institucions catalanes de Govern, i no estrictament el Consell.
- (2).- Reproduït a l'apèndix documental.
- (3).- Idem.
- (4).- Idem.
- (5).- Idem.
- (6).- Idem.
- (7).- Idem.
- (8).- Veure: "Papers de treball i d'informació", nº 2, Perpinyà, 1972.

- (9).- Remetem als estudis en curs, sota la direcció d'Antoni Jutglar.
- (10).- Veure apèndix documental.
- (11).- Idem.
- (12).- Idem.
- (13).- Article en curs de publicació sobre el tema.
- (14).- Veure apèndix documental.
- (15).- Idem.
- (16).- Idem.
- (17).- Veure l'obra de Pitarch ja citada.
- (18).- Veure apèndix documental.
- (19).- Idem.
- (20).- Idem.
- (21).- Idem.
- (22).- Idem.
- (23).- Idem.
- (24).- Idem.
- (25).- Idem.

(26).- Idem.

(27).- Vegi's l'obra d'Ismael Pitarch ja citada.

(28).- La relació completa de les lleis està a l'obra de Pitarch. També hi ha un anàlisi detallat en curs de publicació a la "Revista Jurídica de - Catalunya".

(29).- Vegi's la relació feta per I. Pitarch.

- 3 -

RECAPITULACIO : L'ESTATUT DE 1932 DINTRE DEL
MARC GENERAL DE LA SEGONA REPUBLICA.

Tal com més endavant es detalla en referència al qué i al per qué, passem a continuació a situar el marc de l'Estatut de 1932 -un marc el coneixement del qual és absolutament necessari per comprendre (1) el crucial conflicte de la Llei de Contractes de Conreu- i que només pot ser comprés d'una forma correcta i donant una panoràmica plena, a través de la seva ubicació com a fenomen històric, polític i jurídic dintre del marc de la Segona República.

L'Estatut de 1932, concretament és una eina derivada de una tipificació jurídica prevista per la Constitució de 1931. A l'hora de amidar el contingut dels compromisos que els republicans varen contraure amb els homes de l'Esquerra, amb Francesc Macia al front, al proclamar aquesta la República Catalana dintre de la Federació abans de que s'hagués proclamat la República Espanyola. Evidentment aquest compromís i el pes de les negociacions condicionaren decisivament el que Catalunya pogués tenir una autonomia i això, com hem dit abans, ja és molt. Però pel que fa referència al contexte del paper jurídic i constitucional que és l'Estatut d'autonomia de 1932, la seva

real significació no pot ser entesa si no és en funció del seu caràcter de derivació "graciosa" feta per les Corts de Madrid, aplicant determinats preceptes de la Constitució.

Es en aquesta perspectiva on cal aprofundir per situar les contradiccions i les precarietats que, des d'un principi, caracteritzen a l'autonomia catalana (i de la que n'és mostra irrefutable i sumament significativa el conflicte de la Llei de Contractes de Conreu que aquí estudiem). En efecte, malgrat la manifestació ostensible des de feia temps de reivindicacions regionalistes o autonomistes, o com es vulguin dir, a diversos punts del conjunt espanyol; malgrat que representants d'Euskadi, de Galícia, inclús d'andalúsia, junt amb els catalans varen des d'un principi reivindicar la necessitat de l'estructuració autonòmica fonamental d'Espanya; malgrat que els bascs, republicans, federals, etc. varen sostindre la necessitat de crear una federació que es va tractar de plantejar l'alternativa constitucional de una república federal la discussió de la qüestió federal practicament no es va ni plantejar.

Així malgrat totes les evidències en contra, la Segona República es definirà una vegada més com una concreció de l'Estat espanyol entés com a estat unitari i unitarista, forma inegable que la definició sofisticada de "integral" que es tractarà i s'imposarà en el text constitucional en dir que la República espanyola era un estat integral, aquesta definició d'integral que Jiménez de Asúa anys més tard tractarà de justificar i defensar en un conegut llibre, intentant de fer veure que la fórmula "integral" era una alternativa diferent a la unitària i a la federal, de fet a mig camí de totes dues. Malgrat, insistim, la referència constitucional al concepte d'integral -donat que a la pràctica només hi han constitucions unitaristes--o-

federalistes-, la Constitució de la Segona República va consignar una vegada més la fórmula de l'unitarisme.

En meditar sobre aquesta qüestió, la de la reincidència continuada en l'afirmació d'Espanya no ja com unitat, cosa evidentment discutida mai pràcticament per ningú, sino com a estat unitari i uniformitzador que "sense ser França", tracta d'actuar com ella ignorant la diferent força que aquí a Espanya han vingut revestint i segueixen tenint els fonaments peculiars de les anomenades regions.

Una mostra d'aquesta reincidència en no acabar d'entendre els problemes entorn als temes de l'unitarisme i el federalisme la trobem en els nostres dies no solament a les manifestacions actuals dels grups polítics i de les discussions entorn al projecte constitucional, sino en textos escrits amb ànim científic, com succeeix a la Historia de España dirigida pel professor Miguel Artola en el volum setè dedicat a "La República y la era de Franco" i escrit pel conegut economista i polític Ramón Tamames.

Diu Tamames "A pesar del carácter unitario que en España tuvo el estado desde los primeros Borbones y que se vió consolidado plenamente en el primer tercio del siglo XIX -sobre todo con las reformas de provincialización de Javier de Burgos- la diversidad regional de nuestro país ha sido siempre un hecho indiscutible por la acusada diferenciación existente en tantos aspectos: histórico, lingüístico, cultural, y económico". Reconeix per tant en aquest apartat que ell dedica al que ell anomena "el problema nacional", i que significativament el concreta en "los estatutos regionales", que com es ben sabut, es varen limitar només durant la major part de temps a Catalunya i molt

tard ja a Euskadi. Reconeix per tant Tamames l'existència de fenòmens peculiars intensos malgrat la impossibilitat unitària feta des dels Borbons al conjunt espanyol. Reconeix també que al procés de unificació del segle XIX no varen acabar de resoldre la contradicció entre peculiaritats i tendència a la uniformització.

Així concretament escriu Tamames: "con la instauración efectiva de un marco institucional común, todo tendió a uniformarse. La política económica se centralizó por completo. Los antiguos reinos, ahora fraccionados en provincias, perdieron su función económica. Y las provincias no significaron el nacimiento de unidades realmente activas -(fixin-s'hi bé exactament en el que diu Tamames: "no significaron el nacimiento de unidades")- a pesar de la creación de las diputaciones provinciales; sus facultades de decisión llegaron a hacerse puramente simbólicas salvo en los casos de Vascongadas y Navarra. La elaboración de todas las decisiones de alguna importancia -incluso para la esfera simplemente municipal- pasaron a tomarse en el centro. Desde el punto de vista político, la situación de centralismo era todavía más acusada, y no fue sorprendente que desde mediados del siglo XIX surgieran grupos y organizaciones con reivindicaciones más o menos agresivas". I, reconeixent aquests desequilibris i aquestes contradiccions entre tendències uniformadores i sentit de la pròpia defensa particularista, afegeix Tamames unes breus referències a l'evolució històrica del tema de les reivindicacions regionals que, a efectes d'analitzar un cas entre moltes altres interpretacions històriques, passarem a continuació a exposar molt somerament, però amb un mínim de detall.

En primer lloc exposa l'esmentat autor: "la teoría de las nacionalidades que por entonces se difundió ampliamente a partir de Italia y Alemania tuvo en-

caje en España, en Cataluña sobre todo; y en menor medida en el País Vasco y Galicia, particularismo, regionalismo, nacinalismo, separatismo, eran los sucesivos escalones de una posible evolución centrífuga frente al centralismo oficial". No discutirem ara la superficialitat i la impressió del que acaba de citarse de Tamames; simplement l'hem inclòs aquí per fer veure fins a quin punt la problemàtica de la ruptura amb l'unitarisme segueix sent tema difícil d'entendre per les intel·ligències no perifèriques. La diferenciació essencial que, seguint a Jaume Vicens Vives, han assenyalat autors com Antoni Jutglar en diversos treballs; la diferència essencial entre centre i periferia a Espanya, amb textos com l'aludit a l'història d'Espanya, queda força manifestada.

Reconeix de tota manera que les reivindicacions i els projectes anticeutralistes, "no eran simples deseos de revivir viejas demarcaciones e instituciones "medievales" -como en buena parte podía serlo aún el "fuerismo" de los carlistas- sino que aspiraban a crear un nuevo marco de referencia para la distribución del poder político y económico en España, detrayendo una buena dosis del poder detentado en el centro burocratizado de Madrid". Es a dir, Tamames al igual que els republicans de les Corts Constituents madrilenyes de la Segona República, no es planteja el punt de la reestructuració d'Espanya en funció del principi democràtic de l'autonomia i l'autodeterminació. Plantejar-se una perspectiva diferent és no veure, o no voler veure, el caire real i la realitat mateixa del problema i contentar-se amb pedaços com bé han assenyalat autors com Antoni Jutglar.

La República ja abans de que fós proclamada, evidentment tenia present el que ells anomenaràn repetidament "el problema regional". A la última fase de

la lluita contra la monarquia, en un intent d'aplegar totes les forces antimonarquiques, els republicans espanyols ferén inclús promeses solemnes al respecte: "en la gènesis fórmula immediata de la República, el Pacto de San Sebastian ya recogió los elementos básicos de problemas tan insoslayables como eran los de carácter regional". Significativament l'autor per tractar d'exposar una referència d'autoritat respecte als acords de Sant Sebastià cita textualment al famós diari "El Sol", del 13 d'Agost de 1930.

Diu la referencia de "El Sol" (i creiem que el que diu és tremendament eloquent: el pedaç s'imposa com a fórmula de compromís): "El problema referente a Cataluña que es el que más dificultades podía ofrecer para llegar a un acuerdo unánime quedó resuelto en el sentido de que los reunidos aceptaban la presentación a unas Cortes Constituyentes de un estatuto redactado libremente por Cataluña para regular su vida regional y sus relaciones con el estado español. Este acuerdo se hizo extensivo a todas aquellas otras regiones que sientan la necesidad de una vida autónoma". I significativament també, donant mostra de fina a quin punt existia una falta de confiança en les possibilitats d'acció democràtica de una efectiva autonomia i d'un real desig d'autodeterminació, afegia "El Sol": "En relación con el mismo problema que se defendió en la reunión que los derechos individuales deben ser sustituidos por las Cortes Constitucionales para que no pueda darse el caso de que la entrada en régimen democrático supusiera un retraso en las libertades públicas".

Tal com amb força detall i en diversos llocs d'aquest treball tractem de recalcar (donada la seva importància per entendre el problema central del conflicte de Contractes de Conreu) el fet de què els polítics republicans de Madrid aconseguissin que els homes

que havian proclamat la República Catalana fessin
marxa enrera suposà un cop mortal per trencar el
sistema de la consessió o del pedaç abans esmentat
i imposar una alternativa federal. Els homes de la
República Catalana perdien molt al fer-se enrera. De
tota manera, com ja quedava assenyalat, la situació
de fet i la força de l'argument federal vāren assegu
rar per Catalunya un mínim estatus jurídic i un m
nim marc efectiu d'autonomia. Coneixem tots l'anecdo
ta: ràpidament el Govern provisional de la República
de Madrid va haver d'enviar -feta ja la proclamació
de la República Catalana- els seus dos ministres ca
tàlans, Lluís Nicolau D'Oliver i Marcelino Domingo, a
fi de negociar la resolució de la crisi, apaïvegant
les impaciències, i tractar d'aconseguir qu'els po
lítics catalans d'esquerres tinguessin paciència, es
peressin una vegada més, fins que hi hagues temps de
preparar el projecte d'Estatut i sometre'l a la dis
cussió y aprovació de les Corts Constituents.

Els detalls de la situació "provisional"
de Catalunya substituint la República Catalana per u
na "Generalitat", la redacció de l'Estatut de Núria i
la seva ratificació pràcticament unànim en el plebis
cit català de 1931 han estat i són tractats amb de
tall en altres llocs d'aquest estudi. Sabem també la
sort que li va tocar a aquest projecte de l'Estatut
de 1931, que no es discutirà fins entrat 1932, que
'es retallarà d'entrada pel dictamen de la ponència
encarregada de presentar-lo, que es posarà bastons
a les rodes del debat parlamentari que anirà poc a
poc, i presentar-hi tota mena d'obstacles, paral·lel a
una àmplia campanya anticatalana en la que com sabem,
junt amb les dretes hi prenen part i de forma ben pa
tent elements republicans i socialistes; solament
l'impacte que produirà la sublevació de Sanjurjo, el
mes d'Agost de 1932, darrera del crit de "Viva la Es-

païa Unica", portara a convencer finalment als republicans i als socialistes de que han de complir amb el compromís de les negociacions amb els homes de la República Catalana en el 1931 i que, a més, el fet mateix de donar una mínima satisfacció a Catalunya podria representar una garantia de consolidació de la República.

Calgué doncs un intent de cop d'estat militar per fer anar de pressa la discussió del projecte, que s'acabarà a la primera quinzena de setembre, per fer decidir per tant als homes esquerrans de la República a otorgar a Catalunya un mínim marc d'autonomia.

Aquest mínim marc, contràriament al que es tractava d'assolir en el text de l'estatut de Núria, és el que entén a Catalunya com "Región Autónoma" dintre de l'Estat unitari, una "región" que pot disfrutar de cert marge d'acció definit per un estatut que li concedeix possibilitat de fer algunes coses i que, en definitiva, concretara la realitat de una Generalitat de Catalunya que actua per delegació o per concessió en la majoria dels casos; a partir de la ambigua fonamentació de textos que diuen "podrá", o "puede".

En efecte, en comptes de respectar, com a mínim, l'acord de Sant Sebastià, en que es deia que l'Estatut seria com hem vist abans "redactado libremente por Cataluña" i amb una "mera presentación a unas Cortes Constituyentes", el que va succeir es que la sort de l'autonomia de Catalunya, i aquí ja comença una de les primeres paradoxes fonamentals a la Segona República, no queda pas en mans dels catalans si no en mans de la "bona" o "mala" voluntat de unes Corts Constituents. Com és sabut, les Corts Constituents varen ésser convocades no solament per discu-

tir i decidir sobre el text de la Constitució de la República sino també per debatre tot un conjunt de lleis bàsiques (com la Llei de Bases de la Reforma Agrària) entre elles la referent a l'Estatut de Catalunya. El punt de partida, a més, sorgia -a l'hora de discutir la llei de l'Estatut de Catalunya-, de la configuració d'un marc general autòmic que en el text constitucional es va configurar per definir el que anomenaran "la nueva organización nacional de la República", dintre del qual quedarán incloses les disposicions relatives a les anomenades regions autònomes.

Això ens porta a fer una referència als punts inevitables, perquè són la font jurídica ineludible ja que marquen el fenomen polític-jurídic de tot el joc autòmic, i també ens porta a fer unes reflexions entorn als títols i articles de la Constitució de la República que fan referència a les regions autònomes o a l'autonomia. En el títol preliminar es defineix la realitat d'un estat unitari que accepta autonomies regionals. Així concretament es parlarà a l'article primer de que "La República constituye un estado integral, compatible con la autonomía de los municipios y de las regiones"; a l'article quart es dibuixava molt concretament la migradesa real de l'esperit autòmic que podia animar a la Constitució, en parlar de l'idioma oficial de la República. Si bé les tesis "espanyolistes" de Ortega i Gasset i Miguel de Unamuno parlant de que el castellà, idioma oficial, s'havia de definir en el text constitucional no com el castellà idioma oficial, sino com "el español" idioma oficial" insistin, si bé aquestes tesis no varen prosperar, en l'esmentat article quart es feia el solenne reconeixement del castellà com idioma oficial de la República, encara que -i aquí hi ha la graciosa concessió- aquest idioma oficial se'l feia compatible (que no es el mateix que cooficialitat) amb les llèn-

gues de les provincies i de las regions.

En el títol primer dedicat a "organización nacional" (entenent com a nacional Espanya) i que comprén els articles del 8 al 22 es dibuixava la realitat unitaria del sistema centrista amb capital a Madrid organitzant-se als diversos nivells. En aquest títol s'establí el que podriem anomenar la jerarquia de les diverses unitats administratives que formaven el conjunt de l'organització politic-administrativa de l'Estat espanyol.

Així, en primer lloc de l'esmentat títol, apareix definida la figura dels municipis amb un teòric grau d'autonomia, mancomunitats en provincies, amb ajuntaments elegits per sufragi universal i amb alcaldes que podien ser designats per l'elecció directa del poble o pel conjunt de l'ajuntament.

En segon lloc apareix una innovació -important per què és exposició nova a la història d'Espanya en un text constitucional aprovat (no parlem per tant del projecte federal de 1873 mai discutit)- que suposa el plantajament de l'articulació autonòmica, i que constitueix objecte dels articles del 11 al 13. En aquestes articles es reconeixera el dret que ja hem esmentat en altres llocs de que textualment "se reconocía el derecho a que una o varias provincias limítrofes con características históricas, culturales y económicas comunes acordaran organizarse en región autónoma presentando un estatuto para su discusión en las Cortes". Això era tot el que s'innovava, però al marge del ja esmentat projecte de constitució federal de la República de 1873, mai en els textos constitucionals espanyols de tipus unitari, mai havia aparegut la més mínima referència a la possibilitat d'organitzacions regionals autònomes. Això, doncs, pels po-

lítics esquerrans madrilenys i analegs era molt.

Peró, evidentment, no era practicament res per les reivindicacions catalanes que des de feia bas tant més de mig segle, des d'el federalisme de 1808, i inclús abans amb els precedents dels Xauradó i Terrades (2) i sobretot amb les solemnes declaracions per escrit, en treballs fenomenals de la nostra his tòria social i política, de Francesc Pi i Margall en els anys 1854-1856 (3), aquesta reivindicació catalana ja de tanta arrel no era, de fet, ni resolta ni recollida en els seus aspectes més significatius i centrals en el concepte de regió autònoma concebut - al igual que l'antic de mancomunitats- de forma més administrativa que no pas política i constitucional.

De tota manera, en compliment dels acords de Sant Sebastià on les aspiracions autonomiestes, es pecialment les catalanes, tal com ja hem assenyalat precedentment, havien hagut de recollir-se en l'esforç d'agrupar tota la oposició antimonàrquica, aquest compliment de l'acord des d'un punt de vista estrictament literal quedava recollit per aquests ar ticles del 11 al 13 del títol primer, de manera que permet als autors poder dir que "este principio (el reconegut en els articles esmentats) venía a reconocer las viejas aspiraciones autonomistas de diversas regiones españolas, y especialmente las de Cataluña" Però en fer l'anàlisi dels articles 14 i 15 en que es centren la concreció de les atribucions d'exclusiva competència i de l'Estat en matèries de legislació i execució o en tot cas les de delegació, etc., hom com prova com prácticament el marge de moviments, de iniciativa, que quedava a l'anomenada "región autònoma", era prácticament inexistent.

Això que hem esmentat precedentment respecte al paper exclusiu dels articles 14 i 15 converteix gairebé en broma les afirmacions d'autors com Tamames que tenen l'optimisme d'escriure que fora de les materies reservades a l'Estat en els articles 14 i 15, "todos los demás extremos de la acción política podrían quedar en la esfera de las regiones autónomas, si bien explicitándolas en el correspondiente estatuto o en leyes especiales". -Si aquests bons senyors que han escrit semblants declaracions examinessin el marge real de iniciativa, insistim, que quedava reservat a les regions autonomes, possiblement se n'adonarien de que s'acosten a aquells autors de l'epoca del franquisme que sustenten la tesi de que hi havia llibertat de premsa per la senzilla raó de que hom, en un quiosc, podia triar per exemple entre comprar el "Marca" o "El Mundo Deportivo". Es lamentable que autors que es diuen seriosos, Carlos Seco per exemple entre ells, caiguin en ingenuïtats errònies de tanta envergadura com l'assenyalada.

Es més greu encara la qüestió que planteja la redacció dels articles 14 i 15 i la del 16 al 22, destinats aquests últims a concretar els aspectes de realització de les autonomies, en comprovar com autors per exemple Tamames, ja citat, es contradiuen essencialment, ens uns apartats anterior pel que fa referència al seu comentari sobre les regions autonomes, concretament en l'apartat 4.3 titolat "Razos principales de la Constitución"; diu, a més d'assenyalar que "se mantuvieron no pocas de las instituciones de nuestro largo y tormentoso proceso estricto constitucional", és a dir, que reconeix que ni en el sentit de una perspectiva burgesa la Constitució de fet tenia ben poca cosa de revolucionaria, afegeix -insistim- un aspecte negatiu de sustancial interès en escriure textualment:

"la Constitución, por su extensión sistemática, venia a ser un verdadero código", pero a continuació afegeix: "a pesar de lo cual el número de remisiones a futuras leyes especiales era ostensiblemente excesivo. Esto vino a suponer un grave riesgo, pues en el desarrollo ulterior de las bases constitucionales, se dejaba la puerta abierta a que en buena medida se desvirtuase el soporte de la ley fundamental según las fluctuaciones partidistas en el Parlamento".

Aixó concretament queda ben patent i clar en el cas del conflicte de la Llei de Contractes de Conreu. La discussió i l'enfrontament que aquesta llei motiva quedaria definit finalment, entre altres motius, perquè a les institucions de Catalunya hi manaven les esquerres, mentre que, després de les eleccions de 1933, en ésser derrotades les esquerres, el predomini de la dreta seria la característica d'Espanya durant molt de temps (4), és a dir: hi havia per tant aquesta essencial contradicció entre esquerra i dreta. I la dreta a Madrid, amb el control fonamental del poder a la seva mà, tractaria de manipular les ambigüitats constitucionals i resoldre el conflicte a la seva manera en contra de la voluntat general catalana, és evident que si hagués hagut unanimitat en un govern d'esquerres a Catalunya i un govern d'esquerres a Madrid la història hagués estat del tot diferent.

No solament la debilitat de la Constitució estribava en aquest cúmul de contradiccions, malgrat pretendre ésser un veritable codi, remetent a lleis especials, sino que la redacció de molts dels articles era tan tremendament confussionaria i susceptible, per la seva ambigüetat inclús semántica a interpretacions de signe molt divers, era tan fenomenal aquest punt de les inconcrecions i confusions que donava pas a que segons quin fós el grup dominant a Madrid, el blans es

podia entendre com a blanc o el blanc es podia entendre com a negre. En aquest sentit l'article 15, de tanta importancia a l'hora de discutir la competencia del Parlament de Catalunya sobre la legislació de la Llei de Contractes de Conreu, és un exemple indiscutible, com veurem més endavant, de la suma de tots aquest defectes apuntats.

Ubicat com veurem més endavant el tema de la redacció de l'Estatut de Catalunya dintre del marc de la tasca legislativa de les Corts Constituents que, com indiquem, havien estat convocades per decidir sobre altres questions de legislació, a més de redactar la Constitució; a l'hora de la veritat un joc de mans politic va canviar els temes d'elaboració de l'Estatut lliurement pel poble català i la formularia presentació a les Corts per la seva ratificació, per convertir-se com veurem en una ostentosa i declarada interferència de les Corts no catalanes en la concreció de les atribucions i funcions catalanes.

Més endavant expliquem amb detall les peripècies de l'Estatut de Núria. Ara per començar l'Estatut de 1931, les esquerres catalanes varen posar rapidament fil a l'agulla en l'esmentat paper, acabant aviat la redacció final de l'anomenat Estatut de 1931 o també de Núria, pel lloc on va haver-hi la reunió que aprovà definitivament la redacció del text estatutari. Inmediatament un plebiscit, a començaments d'agost, en el que participa la inmensa majoria de l'electorat -un 90 % de participació- dona un indiscutible suport popular a l'Estatut de Núria; les xifres d'els no i els vots en blanc són absolutament insignificants al costat de l'abultadíssim i de fet unaním nombre d'electors votant sí.

El Parlament de Madrid ignorà aquesta voluntat general catalana, a més d'anar redactant sistemàticament la discussió del projecte de l'Estatut català (es faria a primers de gener coincidint amb l'aprovació de la Llei de Bases de la Reforma Agrària, document repetidament invocat en el conflicte general per la Llei de Contractes de Conreu_. I el dictamen a propòsit de la ponència presentaria en aquesta ocasió a la consideració de les Corts un projecte ja ben diferent del de Núria, molt retallat i mutilat, deixant pràcticament reduït a gairebé no res el marge de iniciativa catalana. Crec que aquesta és una qüestió significativa. Veurem més endavant com fins el 10 d'agost de 1932, quan el general Sanjurjo fa el seu intent de cop d'Estat militar entorn a la idea de "Viva la España Unica", malgrat la mutilació i la retallada de l'Estatut català, les Corts de majoria republicana i socialista es mostraren remises a avançar en la discussió i aprovació de textos, al temps que dretes i esquerres no catalanes posaven en marxa una tremenda campanya anticatalana.

I I

Antecedents immediats i evolució
del conflicte rabassaire i la pro-
blemática dels Contractes de Con-
reu durant la Segona República.

- 1 -

ANTECEDENTS INMEDIATS DE LA PROBLEMÀTICA JURÍDICA

I POLÍTICA DELS CONTRACTES DE CONREUS A CATALUNYA

La qüestió agrària i el problema rabassaire.

Encara que tal com molt clarament indica el títol no és tema d'aquest estudi l'anàlisi del problema agrari català, sino el de l'estudi de les repercussions polítiques promogudes per les dretes catalanes i no catalanes davant la legislació del Parlament de Catalunya respecte d'aquest tema, quedaria poc centrat l'estudi de la qüestió fonamental qu'ens hem proposat sense fer referència als antecedents més immediats de la problemàtica agrària catalana que varen servir de fererència immediata, tant per la legislació que va promoure l'Esquerra Republicana de Catalunya per solucionar el problema, com per dibuixar quina mena d'interessos conservadors estaven en joc i en conflicte en aquella conjuntura i que varen servir de detonador immediat i decisiu per l'actitud dels grups de dretes de qualsevol mena de legislació que suposés una reforma del status agrari imperant a Catalunya.

Poc o gairebé gens estudiat el tema de la qüestió agrària catalana, en els anys 30, tant pels historiadors locals com pels especialistes, com Edwards E. Kalekafis (1), per exemple, que han volgut tractar el problema (2)

de la revolució agrària i de la revolució camperola a l'Espanya del segle XX; a l'hora de situar l'important fet del conflicte originat amb motiu de la promulgació de la Llei de Contractes de Conreus catalans, queda un buit de difícil comprensió, ja que, al silenciar pràcticament la conflictivitat agrària catalana, hom no acaba de comprendre amb prou exactitud l'abast de alguna qüestió que es convertiria en clau (fins el punt que al problema de la Llei de Contractes de Conreus català se l'anomenaria a Madrid "el problema catalán" o el "conflicto catalán"). Cal, doncs, fer unes remarques prou insistents per posar de relleu a quin punt l'omissió d'algun dels variats problemes agraris espanyols, entre els que destaca especialment el del latifundi (que en aquells anys 30, per exemple) pormogué -es cosa evident- la fonamental obra de Pascual Carrión, "Los Latifundios en España" (3), o que més recentment ha portat a estudis monogràfics com el ja citat de Malekafis) paral·lelament creen greus problemes de interpretació que, es reflexen en les interpretacions globals del període històric que comentem, de forma que la perduració de l'esmentada omisió en la línia indicada ha fet que autors tant diversos com Jackson (4), Payne (5), Seco (6), Tamames (7), etc. hagin gairebé en conjunt deixat de banda el cas a part del problema de l'estructura agrària i les seves repercussions polítiques, socials, etc. a Catalunya (8), impedit que s'extengui bona part de nostra història més actual.

Unes necessàries referències previes

Evidentment el cas de l'agricultura catalana i la seva estructura és força diferent, al llarg de la història moderna i contemporània, del presentat per bona part del conjunt dels pobles d'Espanya. Resumint, en efec

te, des de les conseqüències de la peste negra a partir del segle XIV, el camp català presència la contradicció d'uns pagesos que acumulen terres i amb elles inclús riqueses (el fet de les masies que queden abandonades per la mortalitat de la peste, etc, explica en bona part aquesta acumulació: pocs pagesos per moltes finques); en contrast, aquest pagesos que prosperen es troben amb un sistema anacrònic de mals usatges amb un sistema de senyorju feudal en el que els costums ancestrals otorguen als senyors, moltes vegades més pobres que els pagesos, una serie de drets humiliants (d'aquí la utilització del terme mals usatges) i que redueixen a un estat pràcticament de servents de la gleba a uns pagesos que econòmicament van cada dia a més. Com es sabut aixó porta a la llarga i complexa etapa de les anomenades guerres remences.

Com se sap, el plet remença fou finalment solucionat en l'any 1486 per la Sentència Arbitral de Guadalupe, en que Ferrán II "el Catòlic" reconegué les reivindicacions remences enfront dels vells drets feudals dels senyors. Aquesta Sentència Arbitral, en el origens de la nova monarquia hispànica, quan amb prou feines es podia somniar amb la unitat espanyola, fou sens dubte una autèntica revolució camperola que, davant de la situació precària i de inferioritat de la resta dels pagesos dels altres estats del conjunt monàrquic espanyol, representava un pas endavant, extraordinàriament progressiu en l'estructura social del camp català, convertint-lo en pioner i capdevanter de tota la realitat agrària de la monarquia hispànica.

Aquest fet junt amb les peculiar formes jurídiques que tradicionalment han protegit l'estructura de la propietat agrària catalana -institució de l'hereu- i a partir sobretot del segle XVIII les noves formes de contractació conegudes comunment per rabassa morta, farien

tòpica l'idea de que el camp català era una mena de xauxa en comparació amb la resta de realitats de les estructures agràries del conjunt espanyol.

Aquest tòpic fa encara més incomprendible que els historiadors, a l'hora de centrar la problemàtica agrària de la Segona República, no es refereixin amb el detall necessari al cas apart que representava a Catalunya, màxim quan entre nosaltres els problemes de la propietat de la terra, de l'estructura social del camp, de la reforma agrària i de les revoltes camperoles tenien uns punts de partida i un contingut ben diferent dels de l'Espanya del latifundi i inclúia de la del minifundi. Val la pena doncs fer unes breus referències als antecedents que situen el problema agrari català i les motivacions més directes del moviment legislatiu que portarà a la legislació de la Llei catalana de Contractes de Conreus, així com a l'oposició que entre els grans propietaris tal promulgació despertarà.

De la rabassa històrica al rabasser dels anys 30

Com se sap el que anomenem, seguint a Jaume Vicens Vives, la quarta i última gran colonització agrària catalana, es al llarg del segle XVII quan la institució de la rabassa morta pren força decisiva. Autors com Giralt Raventós (9), seguint a altres especialistes, entre ells el mateix Pierre Vilar (10), han explicat el caràcter general que va imposar en la contratació de la rabassa morta. El rabasser, en línies generals, podia disfrutar del domini útil de la terra i atribuir-se una porció estipulada dels fruits de la vinya, fins que la totalitat de les dues tercers parts dels ceps estiguessin mortes o improductives o el terreny cultivat s'hagués convertit en estéril. Les formes d'allargar la vida d'aquests ceps

a través d'empaltar de determinades formes els ceps morts o malalts (cosa que no és un fet inèdit i únic de la viti cultura catalana) faria que l'explotació de la rabassa fos encara molt més llarga del que en principi es podia suposar. De tota manera des de finals del segle XVIII tota la doctrina elaborada per la Reial Audiència retifica va el termini de 50 anys com a duració del contracte de rabassa morta. Més tard el Tribunal Suprem anntindrà aquest mateix criteri.

Les interpretacions i els conflictes foren forts especialment en zones tan tòpiques de vinya com el Penedès, i vāren portar l'elaboració de diverses formes d'arrendament lligades o paral·leles a la rabassa que vāren complicar aquesta institució contractual.

El fet és que finalment la filoxera, al matar les antigues vinyes, assenyala el final de la rabassa his tórica. Canvi important com veurem, ja que tal com assenyala Emili Giralt suposa el canvi favorable al propietari, convertint el cultivador en una persona amb menys possibilitats que el primitiu rabassaire: "es decir, se acentuó la precariedad del disfrute de la tierra por parte del campesino, fueron menores sus posibilidades de acceso a la propiedad y -en contra de la evolución general de las sociedades modernas- fue mayor su supeditación al dueño de la tierra" (11) i aixó succeirà paradoxament, d'acord amb l'assenyalat per Giralt Raventós a finals del segle XX. En efecte, la penetració de la filoxera a partir de 1879 per l'Empordà convertint en terres ermes totes les vinyes de Catalunya, constituí -pels propietaris de la gran ocasió per substituir la rabassa per l'aparceria (12).

Morts tots els ceps (vells o joves, renovats o no) la vella discussió entorn de la licitud dels colgats o capficats va activar-se automàticament. "Los propietarios, invocando una juricidad que, como dice Giralt Ra -

ventós, hasta entonces sólo habían tenido en cuenta para adulterarla, procedieron automáticamente al rescate de las tierras. Convertidos en dominos únicos de las mismas, negaron a los antiguos rabassers el derecho a seguir cultivando las tierras y de replantarlas de viña (13), en aquest sentit, com dirà Garriga i Massó: "no querían hacer nuevos establecimientos antes al contrario desahuciaban a los usuarios de las tierras que pretendían seguir cultivándolas" (14).

Evidentment davant la necessitat de que el conreu de les terres es realitzés i que amb nous sistemes de vinya es procedís a la replantació de ceps, els propietaris es decantaren a favor d'una fórmula aparentment fraccionista, però evidentment -en principi- favorable als seus interessos: "las rabasses no serían renovadas, pero se convertirían en arrendamientos o aparcerías a largo plazo. Para el propietario se trataba de algo más que una cuestión de principios. Con ello borraba del Registro de la Propiedad el nombre del rabasser y recuperaba una tierra cuyo dominio útil tenía temporalmente enajenado. El rabasser no sólo perdió su viña sino la condición jurídica ventajosa de rabasser. Para éste, pues, la filoxera representó "un doble baño"; para aquél "un notable beneficio" (15)

Examinant la nova política al respecte podem dir, tal com ho assenyala Giralt Reventós, que "en términos estrictamente legales se efectuaron muy pocas replantaciones de viña bajo el amparo de aquella institución. Los antiguos rabassers, que ante la disminución de la superficie vitícola no se vieron obligados a emigrar, se convirtieron en aparceros de las tierras que antes fueron rabassa. Aparentemente la situación no había cambiado. Los mismos hombres seguían cultivando idénticas parcelas, bajo iguales condiciones en cuanto a partición de frutos.

Pero perdieron, si más no, el derecho de retracto y el de venta de mejoras que el Código Civil reconoce a la rabassa morta, pero no a la aparcería" (16). En conclusió tal com s'ha assenyalat, s'acentua la precarietat respecte a la terra per part del camperol, es defineixen com a molt més migrades les seves possibilitats d'accés a la propietat i augments (contrariament al que, tal com s'ha assenyalat, era un signe d'evolució general de les societats modernes), augmenta la seva supeditació al amo o propietari de la terra, de forma que es podria dir que es tracta d'un procés regressiu amb tons de paralelisme al que històricament a Europa havia representat la segona servitut dels servents de la gleba.

Peró no acaben aquí els problemes del "capiti⁴ disminutíó" de l'antic rabasser arran de les noves condicions derivades de les formes de contractació que imposarà l'etapa posterior a la filoxera.

Davant tal realitat, els propietaris, els amos de sempre, tracten de refermar com sigui els seus drets de domini i de lliure exercisi respecte al que desitjin fer amb la terra, amparant-se en el que autors com Giralt Raventós enomenen "el escamoteo legal de los derechos del antiguo rabasser" (17). Un "escamoteo legal" que no acaba "con la desnaturalización del contrato de rabassa sancionado por el Código Civil, ni siquiera con la sustitución del contrato ya desnaturalizado por el de aparcería" sino encara més: "el interés de la clase propietaria exigía garantías legales para que al término del contrato o ante el incumplimiento de los pactos, pudiese expulsar expeditativamente de la tierra al campesino con la sola demanda ante el juez municipal". Aixó portarà a la fabricació d'auténticas filigranes en el nou sistema contractual. En efecte, si parlem d'aparcería, l'aparcería entesa tècnicament com a contracte de societat, que és la forma com és concebuda per la major part

de juristes i més encara (i això és decisiu) tal com la conceb el Codi Civil no admetia l'aplicabilitat del desahuci (d'aquí que els propietaris definissin com "usua-
ria, retrogada, i antieconómica" (18). Per aquest motiu davant de la necessitat dels propietaris de donar ampli camp a la plena llibertat de fer i desfer els contrac-
tes segons el seus particulars interessos, sobre paper i la pràctica moltes aparceries que abans havien estat rabassa morta canviaran radicalment la seva figura jurí-
dica i es convertiran en "arrendamientos a partes de fru-
tos" o en "encargos de cultivo" (19). Com assenyala per exemple Giralt Reventós: "el cambio no se reduce a una simple cuestión de terminología jurídica, significa un paso más en la degradación de las facultades del culti-
vador de la tierra. El nuevo "arrendatario" no sólo po-
drá ser deshauciado, sino que a la expiración del con-
trato podrá serle denegada toda indemnización por las mejoras realizadas en las fincas, gracias a la aplica-
ción -indebida, pero corriente- del artículo 1600 de la Ley de Enjuicimiento Civil". Aspecte aquest que assenya-
la clarament Jansana Llopart (20).

Com a resultat de una realitat derivada del creixement general de les diverses estructures catala-
nes al segle XVIII i que va portar a un estat social dels pagesos relativament acceptable, fins el punt que Arthur Young (21) en faria el seu el·logi en el segle XVIII, les noves condicions a final del segle XIX dibuixaven un pa-
norama no gens favorable als conreadors catalans. Un pa-
norama en definitiva que hauria de portar a un procés de consciència col·lectiva per part dels pagesos i a la poli-
tització del "plet rabassaire". Es a dir, en primer lloc:
"las precauciones tomadas por los propietarios para dar a la rabassa unos caracteres que la hiciesen incompatible con la redimibilidad y la enfiteusis desnaturalizaron el contrato" tal com assenyalen autors com Jané i Parés. Ai-
xí mateix: "luego, con fundamentos legales o con una in-

interpretación capciosa de los mismos, e invocando siempre la libertad de contratación, la clase proletaria (en aquellas décadas diem nosaltres) ha hecho sentir su ley sobre los trabajadores, de la tierra. "Por estos cauces jurídicos ha discurrido el problema social agrario peculiar de Cataluña" (22).

Els precedents immediats de l'etapa dels anys 30

Molt diferent per tant el panorama del camp català del bucòlic "pairalisme" de que ens parla Vicens Vives (23) i que critiquen autors com Giralt i Raventós (24) i A. Jutglar (25) i que portaria per exemple a la nova etapa del sexeni revolucionari a que els federals tractessin d'incloure i resoldre les reivindicacions rabassaires en el programa polític de l'esmentat partit i que es concretaria, durant la primera República, en la Llei votada pel Congrés el 20 d'Agost de 1873 declarant redimibles totes les ponències i rendes aconseguides amb els noms de "foros", "subforos", "censos frumentarios", "de rechuras" i "rabassa morta" (i que ja va ser protestada per l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre). Molt diferent, doncs, la protesta camperola catalana va tenir motius més que sobrats de radicalitzar-se arrel de la nova etapa oberta per la filoxera.

A partir de 1891, a més, el malestar social endèmic de les zones vitícoles afectades va trobar-se agreujat pel doble efecte de la crisi de la vinya (invasió de la filoxera) i de la col·locació del vi (perdua del mercat francès, tema quest molt patent en tots els documents d'epoca).

Davant d'aquesta agravació de la problemàtica social apuntada, els rabassaires -havent esgotat sense e

xit les minces possibilitats oferides per la via legal -vâren disposar-se a reivindicar de forma directa, cercant per la seva propia iniciativa totes aquelles coses que ells consideraven de dret, iniciant-se d'aquesta manera, a finals de segle el complicat problema social agrari que hom coneix vulgarment pel "conflicte rabassaire" a la Catalunya de les dècades més properes a nosaltres. Les línies generals d'aquest moviment reivindicatiu ha estat ja previament apuntades per diversos autors.

Seguint el que resumeix Emili Giralt (26) diem: "proliferaron las Lligues de defensa y resistència en las comarcas del Penedés, Vallés y campo de Tarragoná, hasta formar en 1893 una organización general titulada "Federación de Obreros Agrícolas", conocida corrientemente por Unió de Rabassaires". La organización pasó muy pronto a la acción directa, en especial en el Penedés. Los propietarios que no aceptaban las propuestas rabassaires de mejorar los pactos eran objeto de boicot negándoseles el pan y la sal en los pueblos de su domicilio. Sus viñas eran "puestas en huelga", es decir, dejaban de ser cultivadas, los esquirols o campesinos no adheridos a les Lligues eran amenazados o multados; en los casos de desahucio algunas viñas fueron mutiladas, otras arrancadas de cuajo. Hubo algunas violencias contra personas y amenazadoras concentraciones de rabassaires que tuvieron que ser disueltas por la fuerza pública" aquests fets queden recollits entre altres autors per Escasans i Milá i per Joaquín Costa (27). En definitiva, enfront de la pretesa pau i tranquil·litat del pairalisme, aquesta realitat de les zones vitícoles catalanes dibuixa un panorama molt diferent i que seria el punt de partida de la problemàtica que romandria viva fins els anys 30. De tota manera cal dir que l'acció directa rabassaire d'aquells anys esmentats, a finals de segle, "fue... la más intensa agitación agrosocial conocida en Cataluña

desde la rebelión de las remensas hasta la última Guerra Civil" (28).

L'agitació apuntada es va apaivegar entorn 1896 mentre Unió de Rabassaires va organitzan mitings nombrosos i congressos molt concorreguts a Vilafranca del Penedés, al Vendrell i Vilanova i la Geltrú. Així mateix en 1893 a Barcelona varen promoure una Conferencia de los Trabajadores del Campo (29), en la que les seves conclusions superaven ja els objectius específicament rabassaires, plantejant la problemàtica agrària catalana en tota la seva amplitud i proposant solicions molt avançades. Com a mostra del pes popular de les reivindicacions i de la proposta de solucions assenyalades en aquestes conclusions de la "Conferencia de Trabajadores del Campo" de 1893, cal remarcar que una part d'aquestes conclusions es va incloure al Partit Federal de Pi i Margall, a l'hora de redactar el seu programa definitiu de 1894 (30).

L'agitació camperola tal com hem apuntat va prendre menys violència entorn 1896, tal com hem indicat, degut fonamentalment a que els aparcers i rabassaires havien assolit en bona part l'objectiu més immediat i més tangible, com era el de la millora de les condicions contractuals. Aquesta millora, però, impedí que durant cert temps, fins al venciment dels nous contractes, no s'en adonessin obertament de la degradació que havia sofert la seva condició jurídica de conreadors. El cert es que entre 1896 i 1917 s'obriria un període de relativa pau, interromput de tan en tant per les protestes col·lectives davant algun cas de desnonament o bé per l'exposició de les reivindicacions fonamentals plantejades pels milers de rabassaires que es congregaven periòdicament amb motiu de qualsevol acte de propaganda del partit Republicà Federal. El cert és que també factors diversos contribuïren durant alguns anys al fet que arran del canvi de cultius de vinya promogut per les destroces de la filoxera

havia estat necessària "una mejora de los pactos en razón del mayor número de cuidados que exige la viña americana" (31).

Linies posteriors de la radicalització rabassaire i l'exi-
gència de una nova legislació de Contractes de Conreu.

Coincidint, de fet com succeirà en tants altres aspectes de la vida general catalana i espanyola en general, amb la neutralitat espanyola durant la Guerra 1914-18, es promourà desequilibris fonamentals que tornaran a radicalitzar el conflicte rabassaire, dibuixant les característiques més immediates del que serà el moviment reivindicatori del camp català a la dècada dels anys 30. Giralt Raventós resumeix així la panoràmica que tractem d'apuntar: "El aumento de los salarios, del precio de los productos agrícolas y de las manufacturas, promovido por la Primera Guerra Mundial, obligó también a una revisión de los pactos que afectaban al cultivo de las rabasses y las aparcerías. Las resistencias de unos y las coacciones de otros hicieron de esta necesaria revisión la traducción rural de la agitación obrera que, por análogos motivos, caracterizó en estos años la vida de las ciudades de Cataluña. En este ambiente nació, en 1922, la moderna "Unió de Rabassaires i altres Conreadors del Camp de Catalunya" (32)

Com es detalla més endavant, el programa de l'esmentada Unió de Rabassaires quedaria definit el 5 de Gener de 1923 a l'assemblea del Teatre de la Marina de Barcelona. Donat que més endavant exposem les seves declaracions i el seu programa, etc. ens limitarem a recalcar, coincidint amb Giralt i Raventós, que els punts acordats a l'Assemblea del Teatre de la Marina de 1923, eren, "en el fondo, una versión modernizada -pero idénti

ca- de las reivindicaciones postuladas desde principios del siglo XIX", es a dir, com insistiren més endavant, "muy distantes, por tanto del ideario bolchevique con que, para espanto de unos y tranquilidad de coincidencia de otros, se las notejó" (33).

Com més endavant s'examina amb més detall, en aquesta conjuntura de 1923 els dirigents de la Unió de Rabassaires estaven decidits a seguir pautes de pacte governamental, tal com ho demostren les esperances posades en els projectes de renovació polític social de Melquíades Álvarez o en els projectes de Llei Agrària de Santiago Alba.

En aquesta etapa, el govern i els grups de pressió intenten apaivegar als pagesos de la Unió i així s'encomanarà a l'Institut de Reformes Socials una informació sobre el problema de la rabassa, i en la línia dibuixada per aquesta actitud, semblava imminent que ben aviat s'obririen possibils camins legislatius per a la solució del problema agrari català. Inclús, tal com també es detalla més endavant durant la dictadura de Primo de Rivera, la Unió de Rabassaires abandonà les seves esperances en el govern i remetrà diverses instàncies a Madrid demanant que es legislés a favor seu en matèria agrària. L'immobilitisme és total. Fonamentalment la resistència dels poderosos interessos acabessin en no res, semblantment amb el que succeirà amb els desitjos de Primo de Rivera i de Calvo Sotelo, per exemple, de fer declarar la renda als grans propietaris castellans, andalusos i extremerys.

Això no és estrany, que finalment, davant de l'actitud dels governs, plena de evasives, demores i negatives, el camperol català, -al igual que el d'altres punts d'Espanya- arribés a la conclusió, tingués la convenció de que la reforma agrària únicament podria produir-se, únicament podria ser rentable veritablement assolida,

a partir de una veritable situació revolucionaria; situació que va creure que havia arribat al 1931 amb l'adveniment de la República.

La radicalització dels anys 30 i els intents de l'Esque-
rra Republicana de Catalunya per resoldre el conflicte
rabassaire

Com és prou sabut la situació revolucionaria de 1931 és una situació força discutible, en la que fenòmens com la crisi de l'Estat juguen papers molt més decisius que no pas el representats per l'empenta de canvi social i de revolució promoguts i buscats per concretes classes i altres grups socials. Per aixó les esperances de reforma agrària de 1931, a Catalunya i fora de Catalunya, solament en part varen realitzar-se. Una part com veurem molt més teòrica que pràctica, i que en conjunt giraria entorn de l'hipotetic paper de la Ley de Bases de Reforma Agraria de 1932 (34). A Catalunya, la Generalitat provisional de seguit va promoure, al igual que a la resta d'Espanya en 1931, els decrets relatius a la revisió de contractes de cultiu, que varen donar lloc a 29.971 (?) demandes de revisió a tota Catalunya (35).

La xifra anterior no coincidí pas amb un nombre paral·lel o equivalent de solucions favorables als pagesos. Així una "interpretación restrictiva de los Decretos, el olvido de lo que éstos tenían de revolucionario y el legalismo de los Magistrados, se tradujeron en un "no ha lugar la revisión" (36) para un 99% de las demandas". No cal insistir més sobre el desensament i la radicalització de la rebeldia que tal forma d'actuar comportaria. Així, escriu textualment Emili Giralt: "la frustración cundió entre los países catalanes y los puso al borde de la

insurrección. Algunos se negaron a partir los frutos con el propietario. Otros pagaron sólo el 50% de la renta pactada antes del 14 de abril. Hubo coacciones y escenas de violencia como en la década de fin de siglo. El interregno abierto entre la proclamación de la República y la aprobación del Estatuto que había de permitir a Cataluña legislar en materia agraria; la interinidad de las medidas de gobierno y la lentitud en el traspaso de servicios del Estado a la Generalidad, vinieron a agravar la situación del campo" (37).

Així les coses, en aquesta etapa republicana l'enfrontament en el camp dibuixa clarament una panoràmica oberta de lluita de classes: la lluita agrària a Catalunya estarà protagonitzada, per una banda, des d'el camp dels propietaris, per l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre IACSI, i per altra part, des de la perspectiva dels conreadors, per la Unió de Rabassaires, mobilitzats ambdós en una lluita aferradissa en la que cap de les dues parts, en principi, estava disposada a cedir el mínim.

El paral·lel polític -fortament visible en les campanyes electorals dibuixaria que mentre els interessos de la classe propietària agrària estarien assumits per la Lliga Catalana, les reivindicacions rabassaires, i camperoles en general serien defensades aferrissadament per l'Esquerra Republicana de Catalunya. El compromís assumit pels dos grans grups polítics en aquest plet agrari es deixaria sentir de forma extremadament sensible a l'hora de realitzar la seva tasca política, es esmentades realitats de partits. Així: "la radicalització de la lluita hizo que la presión rabassaire se dejase sentir onerosamente en la obra de gobierno y que la Lliga fuese desbordada en su centroderechismo por la intransigencia de los terratenientes. De manera especial, i tal com es veurà en aquest estudi, des de Agost de 1934 "tras un cam

bio en la Junta Directiva, el Instituto de San Isidro se convirtió en la Sucursal Catalana de los partidos anti - rrepublicanos españoles. (38).

Al igual que la Lliga els propietaris del Institut de Sant Isidre, es váren mostrar inmutablement conservadors sense la més mínima voluntat de permetre qualsevol modificació essencial en el status del seu domini agrari. En aquest sentit, el comportament dels homes de l'IACSI i de la Lliga respecte al problema agrari será idéntic al dels restants grans propietaris espanyols. Catalunya que excepte petitíssimes excepcions no podia ser considerada en absolut com terra de latifundis, assistirà en aquests anys 30 a un tancament obstinat, aferrisat, miop, dels propietaris de l'Institut de Sant Isidre, paral·lel al reaccionarisme dels gran propietaris latifundistes espanyols i que tanta repercussió tingué en la configuració de les condicions més immediates a la Guerra Civil.

Entretant, i per altra banda, en aquesta perspectiva de lluita de classes, la Unió de Rabassaires aglutinaria i dirigiria cada vegada més les aspiracions camperoles. Els seus efectius (per exemple 21.542 afiliats en l'any 1932) anirán augmentant continuament fins convertir-la en la Central Sindical majoritaria al camp català. Concients d'aquesta força, els homes de la Unió tractarán de portar fins al màxim les seves reivindicacions camperoles. En aquest sentit en el mes d'abril de 1933 els rabassai-res presenten al Govern de la Generalitat una serie de demandes que sobrepassen el programa de l'Esquerra, aleshores al poder. Els punts fonamentals d'aquestes denandes es poden concretar de la següent forma:

- 1.- Redemció forçosa de la rabassa i de la terra cedida sistemàticament en arrendament.

2.- Desaparició de la ficció del contracte de societat, dit d'aparceria, i abolició per tant del pagament de renda en fruits

3.- Establiment, sota el Patronat de la Generalitat, de crèdit agrícola contra accidents i plagues al camp i creació de instituts de previsió i assistència social (39).

Aquesta serà l'atmósfera, en conjunt, que definia l'acció i la posició dels rabassaires entorn a la discussió de la Llei de Contractes de Conreu.

NOTES

- (1).- E.E. Malefakis: "Reforma agraria y revolución campesina en la España del s. XX", Barcelona, 1971.
- (2).- En general els estudiosos de la qüestió agrària a nivell de l'estat espanyol menysprecien o deixen de banda el cas català.
- (3).- P. Carrión: "Los latifundios en España", Madrid, 1932, edit. Ariel. Vegi's també. "La Reforma Agraria dela Segunda República" y "La - situación actual de la agricultura española", Barcelona, 1973.
- (4).- G. Jackson: "La República Española y la guerra civil", ed. Grijalbo, 1967.

- (5).- R. Payne: "La revolución española". ed. Ariel, 1972.
- (6).- C. Seco: "Historia de España: Epoca contemporánea", Barcelona, 1967.
- (7).- R. Tamames: "La República. La Era de Franco", Madrid, 1973.
- (8).- Causes degudes a la seva visió centralista de la història.
- (9).- Giralt i Raventós: "El conflicto rabassaire y la cuestión agraria en Cataluña hasta 1936", Revista de Trabajo nº 7, 1965.
- (10).- P. Vilar: "Catalunya dins l'Espanya Moderna", vol. III, Barcelona, 1964.
- (11).- E. Giralt, op. cit., p. 13.
- (12).- Document de l'IACSI (1932).
- (13).- E. Giralt, p. 12-13.
- (14).- Garriga, citat per Giralt, pag. 13.
- (15).- Benach, citat per Giralt, op. cit. p. 13.
- (16).- E. Giralt, op. cit. p. 13.
- (17).- Idem.

- (18).- Idem.
- (19).- E. Giralt, op. cit. p. 14.
- (20).- A. Jansana, citat per Giralt, op. cit. p. 14.
- (21).- A. Young: "Viatge a Catalunya", 1787.
- (22).- E. Giralt, op. cit. p. 14.
- (23).- J. Vicens Vives: "Historia Social de España y América", vol. IV, t. 2, Barcelona, 1959.
- (24).- Giralt i Raventós, op. cit. i també la introducció a la obra de Balcells.
- (25).- Antoni Jutglar: "Els burgesos catalans".
- (26).- Citat per Giralt, p. 17-18.
- (27).- R. Esclasans: "Estudi crític-històric del Penedès en el s. XIX", Vilafranca, 1902, citat per E. Giralt, p. 18.
J. Costa: "Colectvismo agrario en España", Madrid, 1915.
- (28).- E. Giralt, p. 18.
- (29).- Idem.
- (30).- A. Jutglar: "Pi i Margall y el Federalismo Español", vol. II, p. 1060-65.

- (31).- E. Giralt, op. cit. p. 18.
- (32).- Idem, p. 18-19.
- (33).- Idem, p. 19.
- (34).- Vegi's el nostre apèndix documental.
- (35).- Xifra donada per la Generalitat en "La Llei - de Contractes de Conreu. Documents per al seu estudi", citada per Giralt i, evidentment, repetida per A. Balcells. Però el document tramés per la Unió de Rabassaires del camp català al Govern (13 de juliol de 1932) parla de uns 50.000, xifra quasi el doble de la citada en el document reproduït.
- (36).- E. Giralt, p. 20.
- (37).- Idem.
- (38).- Idem.
- (39).- "Terra Lliure", 1935. En l'estudi de Giralt, - ja esmentat, diu que és de 1937, però aixó no pot ser doncs "Terra Lliure" deixa de sortir al 1936. Vegi's l'obra de Tasis i Torrent: - Història de la premsa catalana", al respecte.

- 2 -

OBSERVACIONS ENTORN LA LLIGA, L'INSTITUT
AGRICOLA CATALA DE SANT ISIDRE I LA RADI-
CALITZACIO ULTRA CONSERVADORA DE LES -
DRETES CATALANES I ESPANYOLES

Tal com ja s'ha indicat des d'un primer moment -i es aquest precisament un dels objectius fonamentals de la tesi (al demostrar l'actitud negativa de les dretes en front de una Llei del Parlament de Catalunya com és la de Contractes de Conreu- el conflicte promogut entorn a la reforma dels sistemes d'explotació o propietat agrària a Catalunya vāren ser detonadors que de una manera molt clara vāren demostrar fins a quin punt arribava la incapacitat de concessions mínimes (i per tant d'elemental diàleg constructiu per part de les dretes catalanes i espanyoles en general).

Repetidament al llarg del present estudi hom va veient la constatació meridiana, indiscutible, no solament d'un immobilisme aferrissat, sino de una reacció (de una marxa enrera) tancada, miop i molt netament organitzada i dirigida a silenciar i a reprimir qualsevol forma de millora social, fós on fós; en aquest cas concretament el camp, on els problemes, con és bēn sabut, eren no solament molt diferents dels presentats per les estructures agraries de la resta d'Espanya, sino que, a més a més, tenien a la realitat agrària catalana la característica elemental de ser molt menys promotora d'autēntics trasbalsos

i de perjudicar a interessos de propietaris acomodats, ja que com es sabut l'estructura de la propietat agrària catalana, des de feia molts segles, com a mínim des de la sentència Arbitral de Ferran II, a Guadalupe, l'any 1486, l'estructura de la propietat agrària catalana -insisteix- mantenia unes formes d'equilibri de les que únicament no en participaven aquells aspectes que en podriem dir d'excepció, com els censos i la rabassa morta, i que són precisament els que mourien l'anomenat conflicte rabassaire i promourien la Llei de Contractes de Conreu.

Tal com clarament queda demostrar en aquest estudi, la Llei de Contractes de Conreu no pretén establir, ni una expropiació dels propietaris existents fins aleshores, ni modificar la major part d'esquemes de la propietat agrària existent a l'epoca, sino solament a traves de l'organització de l'anomenament dret d'adquisició permetre la possibilitat -aprofitada o no la qüestió es voluntària- la possibilitat de exercir aquesta opció d'adquisició per convertir en propietaris a aquells arrendataris, fonamentalment rabassaires, que haguessin tingut al menys 13 anys seguits en arrendament unes determinades finques que exigien únicament i de forma fonamental una ma d'obra familiar i en tot cas una ajuda esporádica, de una altre persona (1). En suma es tractava de regularitzar la propietat agrària de unes petites finques de las que el domini útil des de feia inclús moltes generacions pertanyien ja als cultivadors i no pas als propietaris, que tenien solament el domini teòric i la propietat legal registrada en la Institució pertinent.

Un tipus de propietat per tant que afectava no més a petites finques i a un nombre relativament petit de persones, propietaries o conreadores. Per altra part, donades les oscilacions monetaries, l'evolució del poder adquisitiu de la pesseta, etc. de fet ni en rabasses, ni en censos suposaven cap patrimoni important per aquell de

terminat nombre de propietaris que es poguessin veure afectats per les teòriques possibilitats que la Llei de Contractes de Conreu donava a aquelles persones que pogués sin i vulguessin exercir el dret d'adquisició, sempre i tant que concorreguessin en aquell cas tota la suma, sense excepció, de condicions, que com es pot veure a l'apèndix eren moltes. En definitiva no suposaven pas que ningú entre els propietaris possiblement afectats pogués anar a la "bancarota" o a la ruïna en el cas de que la Llei s'hagués portat endavant.

la creixent patentització del conservadurisme agrari i del IACSI dintre la "Lliga"

Aquestes circumstàncies, que no poden deixar de ser observades per qualsevol estudiós que conegui, al mateix temps, la realitat de les estructures de la propietat, la relativa proporció de les fortunes de base agrària o no al conjunt català, i tingués uns coneixements mínimament seriosos de Dret Civil català; aquestes circumstàncies, repeteixo, són les que fan encara més incomprendible l'aferriçada actitud no ha solament immobiliària, sino descaradament activista en contra de qualsevol millora que fa seu tot el conjunt de propietaris que componen la "gran institució" de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre (que tal com ja hem fet en altres ocasions simplifiquem cada vegada que tornem a mentar la citada institució amb les sigles IACSI). Evidentment aquesta actitud tabcada dels propietaris agrícoles catalans coincideix amb la forma brutalment agressiva en contra de qualsevol concessió que, a la resta d'Espanya observaran els grans propietaris latifundistes, tancant-se de banda a que prosperés la sèrie de normes legals que havien de derivar-se de la Llei de Bases de la Reforma Agrària de 1932. En a-

quest sentit el comportament antisocial dels propietaris agraris catalans i dels propietaris agraris del conjunt d'Espanya, és comuna i, desgraciadament, al complicar la presentació del conflicte agrari i al sumar-hi, a aquesta presentació barroques i estòlides argumentacions ideològiques, vâren contribuir no poc a preparar les condicions per la dramàtica guerra civil de 1936-39.

Coneixem els homes que porten l'IACSI, teni, no ticia detallada de les seves activitats, conferències, mitings, papers, campanyes de tipus divers, etc. qu'els homes de l'IACSI vâren portar endavant. Coneixem també que una vegada posada en marxa la intencionalitat de la Generalitat de Catalunya d'executar la Llei de Contractes de Conreu, després de que el 13 de Juny de 1934 el Parlament Català tornés a revotar sense modificar ni una coma la Llei de Contractes de Conreu declarada nul·la pel Tribunal de Garanties Constitucionals, al dir l'esmentat organisme que el Parlament Català era incompetent per legislar en matèries d'aquest tipus; patent insisteixo, aquesta voluntat de la Generalitat de portat endavant la Llei de Contractes de Conreu, en el mes d'Agost de 1934, al produir-se un canvi a la Junta Directiva de l'IACSI, a-quest Institut es converteix ja en el nervi i la sucursal catalana dels partits antirrepublicans espanyols. (2).

Podriem parlar molt de l'IACSI, però no és aquest l'objecte de la tesi. El que ens crida més l'atenció, de tota manera, és que els homes de l'IACSI, que per molt propietaris agraris que fossin, constituïen dintre del conjunt de l'estructura capitalista catalana, una part molt menor a la sumada per altres sectors de proprietaris, empresaris i executius de part de la vida social i econòmica de Catalunya. El que, insisteixo, no s'acaba de comprendre és que la minoria de l'IACSI fós tan tremendament eficaç i contundentment persuasiva com per mobilitzar el conjunt del gran partit del capitalisme ca

talá, es a dir la Lliga Catalana, fins a l'extrem de que, en els punts de vista i els objectius, l'ementat partit, tal com assenyala Giralt Raventós "fuese desbordado en su centro-derechismo por la intransigencia de los terratenientes" (3).

No es evidentment tampoc objecte d'aquesta tesi aclarir aquest problema d'inter-relació IACSI i Lliga Catalana, ni l'esbrinar paral·lelament, el perquè d'aquesta capacitat de l'IACSI per desbordar la política de la Lliga. Evidentment però hem d'apuntar aquest tema (i més encara hem de invitar a que estudiosos diversos elaborin investigacions, tesis doctorals, etc. que ajudin a aclarir aquest punt físic). Evidentment el fet de que la Lliga es deixés desbordar per l'intransigència dels propietaris de l'IACSI no li feu cap gran favor, sinó tot el contrari.

Cal recordar que a les eleccions de gener de 1933, si bé l'Esquerra Republicana de Catalunya en conjunt va guanyar les eleccions, l'exit de la Lliga Catalana a Barcelona fou molt important i significatiu. No anem a fer ara estudis de sociologia electoral, però és evident, que la clientela decisiva de la Lliga catalana no eren propietaris agraris sinó propietaris urbans (industrials o no), burgesos de diversos tipus i gent aburguesada de les ciutats, amb tendència a votar i a donar la seva confiança a un punt d'ordre de tipus europeu, com havia tractat de fer creure que ho era la Lliga des de feia molts anys. Per tant, la intransigència dels propietaris agraris incidint en la política de la Lliga catalana havia de perjudicar necessàriament a un partit que potser a les eleccions legislatives espanyoles del 36 hagués millorat en gran manera els seus avenços de 1933 i que, semblantment, a les possibles del Parlament català de 1937 potser hauria assolit xifres anàlogues. Evidentment, però, en història les hipòtesis de tot allò que hauria pogut esser no tenen cap altre valor, en tot cas, que el d'aju

dar a fer reflexions. Per tant tot això venia a compte per posar de relleu que en els anys 30, seguint la línia del treball del professor Isidre Moles (4) sobre la Lliga catalana, les contradiccions de la Lliga i la seva crisi eren evidentment notories.

La radicalització conservadora de la "Lliga" i la crisi

dels seus dirigents, especialment Cambó.

Al llegir la "Veu de Catalunya", al llegir les intervencions dels diputats de la lligaa les Corts espanyoles o les efectuades al Parlament de Catalunya (5), etc. queda en evidència que almenys un personatge discutit durant molt de temps dintre de la lliga (i no solament dintre de la lliga sino dintre de la política nacional espanyola) com és Francesc Cambó, està com "perdut" (6) viu una evident crisi i, més encara, ha quedat desprestigi. Entre els diputats de les diverses cambres veurem parlar més a una persona de segona renglera com és Vento^{sa} i Calvell o bé a un rentista agrari i historiador (no pas un polític) com Ramón d'Abadal, que significativa - ment durant cert temps serà la figura de més relleu extern de la Lliga (el fet d'aquest relleu de Ramón d'Abadal i que fós un rentista agrari i gran propietari torna a posar en primera línia d'interès l'esmentat punt fosc del per què de l'exit de l'IACSI transtornant els objectius dretistes tradicionals de la Lliga).

Ja que hem parlat de Cambó, malgrat les importants aportacions que respecte a la seva biografia, al seu entorn polític, etc., ha fet el catedràtic Jesús Pabón (7), es evident que queden punts molt foscos a aclarir, Cambó en la conjuntura dels anys 30 "ha perdut el tren". Tal com assenyala, per exemple, el professor Anto

ni Jutglar (8), Cambó va acabar de perdre el seu prestigi propugnant, abans de la caiguda d'Alfons XIII la formació d'un partit de centre (és a dir de dreta), que no estava disposat a fer cap concessió, que no volia sacrificar, com també assenyalen altres autors, cap dels avantatges econòmics i socials detectats ja pels propietaris castellans i andalusos, ja pels industrials del País Basc o del Nord en general o, també pels catalans. Cambó, possiblement ja des de l'any 1912, "havia perdut el tren"; amb tot i que arran de la seva participació en el govern de "concentració nacional", la seva amistat amb aquesta política que acabem de citar o, malgrat també al seu ascendent davant d'Alfons XIII, que el portarà a punts extrems de gran prestigi oficial (recordar el famós discurs de Covadonga davant Alfons XIII, etc.) ; Cambó, insisteixo havia anat perdent punts amb les seves especulacions i jocs de man financers (recordar CHADE), havia transigit amb la dictadura de Primo de Rivera i finalment, tal com s'ha assenyalat amb la crisi monàrquica de 1930 va acabar d'enfonsar el seu prestigi. No trobem enlloc, principalment a les Corts de Madrid el Cambó brillant i combatiu d'altres epoques. Això pot explicar moltes de les peripecies que seguiria la "Lliga Catalana".

La combinació IACSI -Lliga Catalana, la seva tendència i aferrisada actitud d'oposició a la Llei de Contractes de Conreu, la seva aliança amb altres dretes catalanes (9), com els tradicionalistes del futur conjunt franquista, el tortosí Joaquim Bau, carlí i futur franquista, l'actitud presentada al Parlament de Madrid (junt amb tota la campanya paral·lela d'exigir que el Govern actués en contra de l'autonomia catalana i declarés la incompetència del Parlament de Catalunya per decretar la Llei de Contractes de Conreu (10), va desbordar també l'horitzó ideològic i les formes de comportament, així com les idees sobre la vida i l'organització del món, dels homes, de la Lliga i els feu entrar en complicitat amb el

radicalisme ultraconservador de certes dretes espanyoles.
(11).

Puntualizaciones entorn al radicalisme ultra-conservador
de la lluita contra la Llei de Contractes de Conreu.

La Llei de Contractes de Conreu, com hem repetit, és la gran pedra de toc respecte a les possibilitats d'exercir l'autonomia catalana, però com també hem dit, és el reactiu que fa que a Madrid, (i fora de Catalunya) no solament es deniceixin més agudament les actituds anticalanes, unitaristes espanyolistes-nacionalistes, castellanistes, etc., fins als nivells més absurds tal com podem veure en els discursos al Parlament de Madrid (10). Als articles de diaris com "El Debate" (11) "ABC" (12), sinó, que, a més aquesta lluita contra la llei de Contractes de Conreu, potència la configuració de les actituds quasi-feixistes i "ultres", de negació de la llibertat de la autodeterminació, dels drets individuals i de tot el que suposarà respecte als fets concrets que tipifiquen la Guerra Civil de 1936-39. Quan el problema de la Llei de Contractes de Conreu, com hem assenyalat, es converteix en el "conflicto catalán" les dretes espanyoles, especialment els ultres, desenvoluparan i demostraran en 1934 el que ja seria una actitud mantignuda durant 40 anys a partir de 1936. (13).

La Lliga Catalana, moguda per l'IACSI, portada per ressentiments diversos, etc., té una responsabilitat històrica en l'agitació d'aquests fets.. Sense parlar ara per exemple, del que diuen els homes de la Lliga al Parlament de Madrid -donant peu a les al·lucinants intervencions dels Goicoechea, Albiñana, Calvo Sotelo, José Antonio Primo de Rivera, etc.; sense parlar d'aquestes inter-

vencions parlamentàries, cal només mirar les pàgines de "La Veu" i llegir, per exemple, les constants provocacions que surgeixen dels articles d'un Marfà, d'un Brunet i sobre tot d'aquest sinistre autor que es diu Josep Pla. (14).

La lluita contra la Llei de Contractes de Conreu no és per tant solament una lluita contra l'autonomia de Catalunya, sino que, desgraciadament, es converteix en un element actiu per potenciar l'agressivitat quasi-feixista i "ultra" que acabarà amb la Segona República i culminarà en la Guerra Civil; el llarg i desgraciat període de l'anomenada "era de Franco".

NOTES

- (1).- Vegi's apèndix documental: "Llei de Contractes de Conreu", cap. V.
- (2).- En aquest sentit es veu ben clar en l'assamblea de Madrid (7-IX-34). Consultar els diaris del dia següent.
- (3).- E. Giralt: "El conflicto rabassaire y la cuestión agraria en Cataluña hasta 1936", p. 20.
- (4).- I. Molas: "Lliga Catalana", 2 volums, Ed. 62, Barcelona, 1972.
- (5).- Cal dir que els parlamentaris de la Lliga iniciaren una obstrucció al Projecte de Llei de Contractes de Conreu presentant vint-i-dues esmenes a la totalitat, però en no aconseguir deturar-lo es retiraren del Parlament Català - (veure en aquest sentit els nostres comentaris de premsa a les parts segona i tercera).

- (6).- Cal dir en aquest sentit que els dirigents de la Lliga estàn molt enfrontats, lo qual porta a la lluita dins el partit i a la crisi - - - d'aquest.
- (7).- J. Pabón: "Cambó", 2 volums.
- (8).- A. Jutglar: "Els burgesos catalans".
- (9).- Vegi's en aquest sentit les parts Tercera i - Quarta d'aquest treball.
- (10).- Part Quarta, II.
- (11).- Idem, I.
- (12).- Idem, I.
- (13).- Cal destacar les nombroses al·lusions al feixisme i el nazisme en la premsa de dretes durant els anys 1933-34.
- (14).- A pesar del que puguin dir els "Castelletts" de torn en els seus assatjos crítics sobre la seva obra, es pot comprovar ben clarament la seva postura reaccionària. Veure en aquest sentit, Josep Pla: "Historia de la Segunda República Española" i "Cambó", o els seus comentaris a "La Veu de Catalunya". Veure també Part Tercera, I i II.

- 3 -

"CORPUS" DOCUMENTAL ANALITZAT PELS EXPERTS I EL

PARLAMENT CATALA A L'HORA D'ELABORAR LA LLEI DE

CONTRACTES DE CONREU

Arrencant fonamentalment de la crisi abans esmentada dels anys 1917 i sobre tot de la radicalització operada a partir de 1923, tant la conselleria de Justícia i Dret de la Generalitat de Catalunya com la ponència del Parlament, com la Comissió Jurídica Assesora encarregada d'orientar i dictaminar les línies magistrals de la Llei de Contractes de Conreu, tingueren molt pressent, tal com ho demostre l'edició per part de la Generalitat dels documents per l'estudi dels Contractes de conreus a Catalunya, feta a 1933; tingueren insistim, molt en compte l'acumulació de documents de molt diversa mena que incidien dintre de la problemàtica conflictiva dels contractes agraris a Catalunya. A fi de situar el caire dels mateixos relacionant-los així mateix amb les referències observades per la bibliografia (i de la que donem un ampli detall en aquest mateix estudi, passem a continuació a fer un extracte dels documents que fonamentalment es tingueren en compte, dividint-los en tres parts, dos d'elles referents als grups o estaments socials interessats -és a dir pagesos o membres de la Unió de Rabassaires" per una part i propietaris de l'Institut de Sant Isidre per un altre- i els documents que fan referencia a disposicions oficials de tipus més o menys divers, però totes elles referides directament al problema agrari ca-

talá.

Documents de la Unió de Rabassaires

En primer lloc es presentarà el conjunt definit com "Bases de l'assemblea del Teatre de la Marina" del 6 de Gener de 1923, (1) abans ja esmentat i que tal com s'ha apuntat definia el programa de la Unió de Rabassaires. En aquestes bases, una declaració preliminar afirmava que la "Unió" considera la terra propietat de tots els homes i que solament el treball crea drets efectius per la possessió i ús de fruit de la mateixa" (2). Amb les mateixes bases, com a programa de immediata realització, a l'assemblea es va acordar dirigir-se al govern perquè legislés ràpidament sobre el problema agrari, introduint en les lleis les referències que conseguessin els principis següents:

- 1.- Els contractes d'arrendament de planté seran considerats enfiteutics, és a dir, perpetua amb dret a redimir-los d'acord amb el valor declarat en l'amullerament.
- 2.- Duració mínima de 25 anys pels demés arrendaments.
- 3.- Revisió del contracte existent i regulació de la renda al màxim de 8% del valor declarat en l'amullerament.
- 4.- Indempització per les millores introduïdes a la finca al expirar el contracte.
- 5.- Improcedència, en els arrendaments del judici de desnonament davant del Tribunal Municipal(3)

Al costat d'aquests principis que responien a un desig i un sentiment dels camperols per assolir una major estabilitat a la terra, així, com un accés més fàcil a la propietat i una millora de les condicions de treball, les bases de l'esmentada assemblea, proposaven entre altres punts unes normes relatives a l'expropiació de les terres no cultivades, anul·lació de la renda en casos de plaga, etc.

Un altre document fa referència a la continuada reivindicació dels rabassaires, plantejada durant l'època de la dictadura de Primo de Rivera, tal és el cas del "manifest de la Unió de Rabassaires" de juliol de 1925 (4)

Així mateix s'inclouen els efectuats a partir de l'adveniment de la Segona República: document elevat al Govern per la Unió de Rabassaires, el 18 d'abril de 1932 (5); document tramès per la Unió de Rabassaires al Govern, el 13 de juliol de 1932 (6); bases trameses al Govern per diversos sindicats de treballadors el 21 de Març de 1933 (7) i conclusions lliurades per la Unió de Rabassaires i altres cultivadors del camp de Catalunya a l'Honorable Senyor President de la Generalitat, en el segon aniversari de la proclamació de la República (8).

Altres documents seran mixtes, però en la majoria d'ells pesa d'una forma determinant el punt de vista dels camperols. En aquest sentit és fonamental l'anomenat "Pacte de la Generalitat"; altre document es l'anomenat: Bases de l'acord pres per una Comissió de Propietaris masovers i aparcers en el terme de Vic, en agost de 1932 (9).

Aquests documents tenen en comú que corresponen a una mateixa política reformista i que, de fet, es plasma ra en la Llei de Contractes de Conreu, tendència que veu

rem més tard al estudiar els comentaris "moderats" o "neutrals" de Hurtado.

El document de la Unió de Rabassaires de l'any 1925, tot i fent una crítica dels drets senyorials i més moderadament de la gestió de la Dictadura, intentarà potenciar un desenvolupament i un progrés social a partir del millorament de la vida rural. També es dirigeix als camperols de la resta d'Espanya per tal que s'agrupin en federacions. Als documents del 18 d'abril, 13 de juliol de 1932 i 21 de març de 1933, es concreta en un programa que segueix les línies generals apuntades abans. Les reivindicacions que assumeixen són:

- la limitació de les rendes
- la redemció de la rabassa
- la supressió de la parceria
- els contractes a llarg termini
- provisionalment, el respecte de la situació jurídica plantejada arran dels decrets de Juliol, agost i octubre de 1931; concretament, al document del 13 de juliol de 1932 es fa una crítica a l'aplicació que els jutges fan d'aquests decrets, doncs de les aproximadament cinquanta-mil demandes de revisió, han estat rebutjades la majoria.

El document de la Federació de Treballadors de la Terra de Ullá (21 de març del 33) parla de que cal la limitació de la propietat agrícola, per tal d'evitar la proletarització dels arrendataris. Encara que els altres documents no fan referència a una limitació de la propietat, si volen evitar els baixos rendiments, la fugida dels camps, etc.

Els documents de la Unió de Rabassaires de 18 d'abril i 13 de juliol de 1932, se situen en una òptica moderada, criticant a les dretes, i més concretament a la posició de la premsa de Madrid, i advertint al mateix temps dels perills que significaria per la República la radicalització dels camperols, que podrien abandonar el terreny a les organitzacions "disolvents" i "perturbadores". En concret, al document del 13 de juliol hi ha una al·lusió directa contra la FAI i "Solidaridad Obrera", que desitjen, segons ells, "una cuarta dictadura" (10).

Els documents de l'any 32 de la Unió de Rabassaires posen de relleu una coincidència pel que fa als orígens dels seu pensament. Hi ha una cita de Pi i Margall sobre el problema de la rabassa i una referència a les intervencions de Llorens al Congrés, cridant l'atenció sobre els problemes del camp català al segle passat. Al mateix temps, es parla d'en Layret (Companys fou el seu passant) i la generació del 1905. Tota aquesta corrent ideològica es plasma l'any 1922 en la fundació de La Unió de Rabassaires (11).

Resumint, el programa de la Unió de Rabassaires i els altres sindicats camperols afins correspon al desitg d'aconseguir una "justicia social" d'acord amb la consciència de l'home "justo y liberal" i d'aquesta forma lograr "la paz entre los productores del agro catalán. (12),

Documents de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre

Al marge dels documents mixtes que acaben d'esmentar, els òrgans polítics i legislatius del Parlament Català, a l'hora d'estudiar el complicat problema del

conflicte dels conreus a Catalunya tingueren especialment en compte L'avantprojecte de Llei reguladora dels contractes de rabassa morta i similars que l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre va presentar en l'any 1923 a l'Institut de Reformes Socials (13). Aquest document es presenta en un moment crític, el de l'adveniment de la Dictadura (13 setembre: Primo de Rivera). El text és purament un articulat sense camp mena d'argumentació, en el que els propietaris intenten que es portin endavant les mesures que consideren oportunes en el referent a desnonaments, contractes de conreu, etc. Aquestes mesures són reflexe d'un eduriment de l'actitud dels propietaris agrícoles, i així, juntament amb un augment de la repressió, portarà a la agreujament dels conflictes posteriors.

Paralelament també l'escrit elevat per l'esmentat Institut Agrícola de Sant Isidre a la Comissió Arbitral Agrícola de Madrid, el 27 de maig de 1932 sol·licitant normes de procediment en apil·lacions (14).

També en relació amb l'Institut de Sant Isidre, recollien el document signat per diverses entitats econòmiques de Barcelona el 22 de juliol de 1932 (15), al igual que el Dictamen dels Lletrats de l'Institut Agrícola de Sant Isidre d'octubre de 1932 (16), que respón a una enquesta entorn les normes que han de seguir els propietaris enfront els conflictes plantejats al camp (coaccions, robatoria dels parcers, etc.). Aconsellen l'acumulació de les demandes judicials, i, donat que les circumstàncies polítiques són desfavorables, i que els desnonaments no es poden fer si no és per manca de pagament (decrets de 1931) diu que el fet de no entregar la totalitat de les collites, segons estipulen els contractes, pot ser considerat com un motiu pel desnonament.

Recollien també l'informe de l'Institut Català de Sant Isidre al Comité Executiu a Madrid de l'Institut de Reforma Agraria, al mes de desembre de 1932 (17)

Al document del 9 de desembre del 32 l'IACSI fa un anàlisi de la rabassa morta, considerant-la com un fenomen del passat, doncs la filoxera provocà la seva transformació en contractes de parceria. Els propietaris justifiquen aquesta successiva modificació dels contractes de la següent manera: la filoxera provocà la transformació de la rabassa morta en contracte de parceria; donada la destrucció dels ceps, els rabassaires se veieren obligats a demanar que els propietaris invertissin els seus capitals al camp, i això va portar a la seva proletarització o als contractes agraris actuals. Segons ells, la única finalitat històrica de la "Unió de Rabassaires" era provocar conflictes i expoliacions als propietaris. Aquest punt de vista es posa de manifest, evidentment, en el document de les entitats econòmiques de Barcelona, adreçat al Govern el 22 de juliol de 1932; a la vegada també matitzen que les perturbacions al camp afecten a totes les branques de l'economia, parlant del "deprimente espectáculo que el campo ofrece". En aquest mateix document hi trobem una contradicció amb l'informe anterior de l'IACSI; mentre aquest darrer reconeix que s'ha produït un canvi, es a dir, una proletarització dels camperols o un canvi dels arrendaments, les entitats econòmiques ho neguen, dient que l'únic que existeix és "una subversión del orden jurídico... no hay aquí una cuestión social, ni un conflicto económico, no hay más que una cuestión de ética, un desbordamiento de insanas pasiones..." L'IACSI diu que els propietaris no seran mai (sic) un obstacle per poder arribar a solucions de concòrdia, però al mateix temps matitza "siempre que ellas dejen a salvo los principios básicos de la organización jurídica de la agricultura catalana y no perjudiquen la riqueza agrícola de Cataluña". En tots els documents dels propietaris veiem clarament que s'identifica la seva riquesa amb la "riqueza agrícola catalana" o amb la "riqueza pública". La propiedad catalana ha actuado y quiere actuar de la manera más eficiente para que tengan afectividad las normas jurídicas consagradas por la costumbre en nuestra tierra, sin perjuicio de evolucionar progresivamente para que las aparcerías den el rendimiento máximo

no ya tan sólo al capital y al trabajo, sino también para que se aumente la riqueza pública en aras del progreso de nuestra patria, a la que todos debemos nuestra colaboración y esfuerzo para intensificarla dentro de las instituciones gubernamentales, a las que rendimos nuestro respeto y acatamiento" (18).

Cal remarcar que, en aquests moments en que la Generalitat està ja institucionalitzada, els propietaris es dirigeixen al Govern de Madrid, actitud aquesta que mantindran, és endavant tal com veurem en l'afer de la Llei de Contractes de Conreu.

A més d'aquests documents fem una referència més detallada en altres punts d'aquest treball del ressó que deixa la premsa especialment la premsa conservadora o de dretes. (19).

Informes, documents i disposicions oficials

Tractant la Comissió de Justícia i Dret la ponència determinada del Parlament de Catalunya i la Comissió Assessora; tractant de reflectir al màxim tota la gama de papers, projectes, propostes, intents de solució i fórmules arbitrades fins aleshores, tal com hem apuntat no s'acontentaren amb analitzar els documents de les parts interessades (Unió de Rabassaires i IACSI), sino que recolliren el que en podriem anomenar papers oficials u oficiosos. Papers que podriem catalogar, fins un cert punt i segons la seva funció, com successivament informes, documents i disposicions oficials.

Entre els informes, en primer lloc es té en compte el que fou elaborat en l'any 1917 per l'Institut de Reformes Socials; un altre evidentment és la circular del Govern Civil de Barcelona del 8 de setembre de 1931

(20). Un altre, el ja al·ludit abans, que coneixem amb el nom de "el Pacte de la Generalitat" (21).

Aquest document fixa la llibertat de contractació, establint també que provisionalment, mentre és dóna solució a les nombroses demandes de revisió s'efectui una reducció dels lliuraments als propietaris. En un altre punt dicta les referències entre propietaris i parcers se solucionin a través de una Comissió Mixta, formada per dos rabassaires i dos propietaris, i presidida per un delegat del President de la Generalitat.

Altres són també l'instància elevada al Govern per diversos Alcaldes i Jutges Municipals de Catalunya el 13 de juliol de 1932 (22). Altres també les normes per la valoració dels productes establerts per la ponència del Jurat Mixte de la propietat rústica d'Igualada el 5 de setembre de 1932 (23). Així mateix l'acord del Jurat Mixte Circumstancial de la propietat rústica dels Partits de Vilafranca del Penedès i Vilanova i la Geltrú (24).

Es tinguen en compte també la circular del Govern Civil de Barcelona publicant pel seu compliment l'acord abans esmentat del Jurat Mixte Circumstancial de la Propietat rústica dels partits de Vilafranca del Penedès i Vilanova i la Geltrú inserida en el "Boletín Oficial del 19 de septiembre de 1932" (25) La circular del Governador Civil de Tarragona, publicada en el Butlletí Oficial d'aquella província el dia 7 de Setembre de 1932 (26). També l'acord adoptat pel ple dels Jurats Mixtes Circumstancials de la Propietat. Rústica d'Igualada. Vilafranca del Penedès i Vilanova i la Geltrú el dia 18 d'octubre de 1932 (27) i l'acord del Jurat Mixte Circumstancial de la Propietat Rústica d'Igualada del 16 d'octubre de 1933 (28). També l'informe donat al Govern per la Sala del Go

vern de l'Audiencia Territorial de Barcelona, el 18 de juliol de 1932 (29), i igualment l'acte n°1 de la ponència especial de la Comissió Jurídica Assessora encarregada de formular l'Avantprojecte de Llei Reguladora dels Contractes de Conreu a Catalunya de 1er. de febrer de 1933.

S'inclouen també l'Ordre Ministerial de 19 d'Agost de 1932; el Decret del Ministeri de Treball del 4 d'agost de 1932 establint amb caràcter circumstancial dos Jurats Mixtes de la Propietat Rustica amb residència un a Vilafranca del Penedès i l'altre a Igualada (30). L'ordre del Ministeri de Treball i previsió del 19 d'agost de 1932 nomenant els vocals per formar part dels esmentats Jurats Mixtes Circunstancials (31), així com el Decret del mateix Ministeri, del 19 d'Agost de 1932 relatiu a la residència del President dels referits Jurats Mixtes Circunstancials (32). També l'ordre Ministerial creant el Jurat Mixte de la Propietat Rustica a Vic el 19 d'agost de 1932 (33).

Un altre aspecte important és el que fa referència al que podríem anomenar textos legals pels contractes de conreus a Catalunya. A saber:

- Decret referent a la pròrroga d'arrendaments de finques rústiques i de la revisió del preu d'arrendament, de 31 d'octubre de 1931 (34)
- Disposicions legals referents als Jurats Mixtes de la Propietat Rústica, extretas de la Llei de Jurats Mixtes Professionals de 27 de Novembre de 1931 (35)
- Decret otorgant una prorrroga al terme de 15 dies establert en el paragraf 2 del Decret de 31 d'octubre, de 29 d'octubre de 1931 (36)

- Ordre Ministerial assenyalant dia per la reunió de la Comissió Arbitral Agrícola, de 21 de gener de 1932 (37)
- Ordre Ministerial convocant eleccions per la designació de vocals de la Comissió Mista Arbitral Agrícola, de 19 de febrer de 1932 (38)
- Decret establint una jurisdicció social per entendre de les demandes de revisió de contractes de finques rustiques, de 26 de Març de 1932 (39).
- Decret referent a la revisió de contractes d'arrendament de finques rustiques amb el Tribunal Suprem el 19 d'abril de 1932 (40)
- Decret referent als Jutges qu'atenen a les demandes de revisió dels contractes d'arrendaments rustics de 6 de Maig de 1932 (41)
- Disposicions legals referents a les revisions.
- Decret Ministerial de 13 de maig de 1932 (42)
- Circular de la Presidència del Tribunal Suprem de 25 de maig de 1932 (43)
- Ordre en la que es disposa quedi redactat en la forma que s'indica l'article 7 paragraf a) del Decret de 31 d'octubre de 1931, referent a la revisió de contractes d'arrendament de finques rustiques de 13 de juny de 1932 (44)
- Decret organitzant la secció de la propietat rustica de la Comissió Arbitral Agrícola, de 21 de juny de 1932 (45)

- Decret concedint als Jutges especials el terme de 30 dias per finir el seu comés, de 21 de juliol de 1932 (46).
- Llei declarant que no podrà exercir-se l'acció de desnonament en les contractes d'arrendament de finques rustiques, en aquells en que la renda o liquid anyal no excedeixi de 1.500 pessetes, a excepció d'aquells en que la demanda es fonamenti la manca de pagament del preu convingut, de 11 de setembre de 1932
- Llei referent a revisió de finques rustiques del 11 de setembre de 1932 (47).

NOTES

- (1).- Vegi's apèndix documental, III, nº 1.
- (2).- "La Terra", nº 6, cita de E. Giralt, op. cit.
p. 19.
- (3).- Idem.
- (4).- Vegi's apèndix documental, III, nº 2.
- (5).- Idem, nº 4.
- (6).- Idem, nº 5.
- (7).- Idem, nº 6.

- (8).- Idem, nº 7.
- (9).- Idem, apèndix VIII, nº 4.
- (10).- Idem, apèndix III, nº 4.
- (11).- Vegi's Nonit Puig: "Qué es la Unió de Rabassaires?", Barcelona, 1935. Citat per E. Giral, p. 19.
- (12).- Vegi's apèndix III, nº 5.
- (13).- Vegi's apèndix VIII, nº 1.
- (14).- Idem, nº 2.
- (15).- Idem, nº 3.
- (16).- Idem, nº 5.
- (17).- Idem, nº 6.
- (18).- Idem,
- (19).- Vegi's parts Segona, Tercera i Quarta.
- (20).- Apèndix VI, nº 2.
- (21).- Idem, nº 1.
- (22).- Idem, nº 17.
- (23).- Idem, nº 25.

(24).- Idem, nº 30.

(25).- Idem, nº 28.

(26).- Veure: Generalitat de Catalunya, op. cit., p.
107.

(27).- Veure apèndix VI, nº 30.

(28).- Idem, nº 31.

(29).- Idem, nº 18.

(30).- Idem, nº 20.

(31).- Idem, nº 21.

(32).- Idem, nº 22.

(33).- Idem, nº 23.

(34).- Idem, nº 3.

(35).- Apèndix VI, nº 4.

(36).- Idem, nº 5.

(37).- Idem, nº 7.

(38).- Idem, nº 8.

(39).- Idem, nº 9.

(40).- Idem, nº 10.

(41).- Idem, nº 11.

(42).- Idem, nº 12.

(43).- Idem, nº 13.

(44).- Idem, nº 15.

(45).- Idem, nº 16.

(46).- Idem, nº 19.

(47).- Idem. nº 26.

III

CRONOLOGIES

La present cronologia té com a objectiu clarificar l'entorn geopolític dins del qual es varen desenvolupar els fets que són el centre d'aquest treball, amb la finalitat de facilitar una millor comprensió de les contradiccions que varen envoltar el conflicte agrari català dins el marc de la República espanyola, la existència de la qual va estar també condicionada per l'ascens i l'ofensiva de les ultradretes a Europa central i occidental.

En primer lloc es trobarà una "Cronologia Internacional", del període 1931-1936, en la que es detecten els fenòmens polítics més importants. En segon lloc, hi ha una "Cronologia d'Espanya", del mateix període, i finalment una "Cronologia de Catalunya" també del període 1931-1936, que té com a complement una "Cronologia de la Llei de Contractes de Conreu", objecte del present treball.

CRONOLOGIA INTERNACIONAL

1.931

- Eleccions presidencials a França; Doumet bat a Briand (maig)
- Formació del Govern de Unió Nacional amb Mac Donald, a Gran Bretanya (agost)
- Els japonesos s'instalen a Manxuria (setembre)
- Aliança de Hitler amb els nacionalistes (octubre)
Tancament de Bancs i suspensió dels pagaments internacionals (juliol)

1.932

- Assesinat de Doumer; eleccions (maig); Ministeri Herriot (juny); pacte de no agressió amb la URSS (novembre); França es nega a pagar els seus deutes amb USA (desembre)
- Salazar president del Consell, a Portugal (juliol)
- Reelevació de Hindenburg (abril); Ministeri Von Papen (juny); Ministeri Schleichen (desembre)

- Dolfus, canceller de Austria (maig)
- Roosevelt, president dels Estats Units (novembre)
- Gran Bretanya abandona el lliure canvi (març)

1.933

- Mussolini proposa la conclusió del Pacte de les quatre nacions (març)
- Japó es retira de la Societat de Nacions (març)
- Hitler canceller (gener); Incendi del Reichstag (febrer) i creació dels camps de concentració; Hitler assumeix els plens poders (març); el Partit Nacional Socialista, únic; concordat de la S S amb el Tercer Reich (juliol) suspensió de les autonomies (abril)
- Dolfuss suspèn el Parlament (març) i prohibeix el Partit Nacional Socialiste i el Partit Comunista (juny)
- Continua la penetració japonesa a Xina (febrer-març)
- Devaluació del dòlar i abandonament del patró or (abril) programa progressista de Roosevelt per superar la crisi economica.
- Intensificació de les collectivitzacions a Rússia.
- Nova Constitució portuguesa: "Estado Novo"

1.934

- Acord de no agressió entre Alemanya i Polònia (gener); purgues dins el nazisme (Rohm) (juny); Hitler, Führer del Reichstag (agost); supressió dels sindicats.
- Es constitueix la Entente balcànica (febrer); retardament de la Conferència del Desarmament (juny)
- Entrevista entre Hitler i Mussolini a Venècia (juny)

- Dolfuss suspén tots els partits, amb l'excepció del Front Patriotic (febrer); assassinat de Dolfuss (juliol), violenta repressió; Schuschnigg nou canceller
- Ingrés de la URSS a la Societat de Nacions (setembre) Assassinat de Kirov (febrer); gran repressió.
- Escàndol Stavisky a França (gener); dimissió del Ministeri Daladier; Dimissió del Ministeri Doumergue (novembre)
- Dictadures a Estonia (març) i Letonia (maig)
- Cop d'estat a Bulgària; suspensió del parlamentarisme (maig)
- Roosevelt suspén la "enmienda Platt" (Maig)
- Organització de les Corporacions a Itàlia (febrer)

1.935

- Pacte franco-talià (gener)
- Plebiscit del Sarre (gener)
- Pacte franco-anglo-italià (abril)
- Pacte franco-soviètic d'assistència mutua (maig)
- Pacte Txeco-soviètic (maig)
- Sancions de la Societat de Nacions contra Itàlia (novembre)
- Baldwin succeeix a Mac Donald (juny); Eden al Foreign Office (desembre)
- Conflicte entre Roosevelt i el Tribunal Suprem entorn el "New Deal" (gener)
- Chang-kai-chek, president de la República xinesa (desembre)
- Itàlia envadeix Etiòpia (octubre)

- Estajanovisme a Rússia (agost)
- Restauració de la monarquia a Grècia.

1.936

- Acord austro-alemany (juliol)
- A Londres es reuneix el Comitè de no intervenció a la guerra espanyola (setembre)
- Belgica (Leopold IV) assumeix la neutralitat (octubre)
- Triomf del Front Popular a França (maig); Ministeri Blum (juny); devaluació del franc.
- Triomf del Front Popular a Espanya (febrer); Ministeri Azàña, guerra civil (juliol)
- Alemanya anul·la el Tractat de Locarno o ocupa Renània (març)
- Execucions a la URSS (Agost); nova Constitució soviètica (desembre)
- Dictadura de Metaxas a Grècia (agost)
- Reelevació de Roosevelt (novembre)
- Intent de cop d'Estat al Japó (febrer); tensió amb els Estats Units
- Itàlia s'anexiona Abisinia (maig)
- Formació de l'Eix Roma-Berlin (octubre)
- Pacte Antikomintern entre Alemanya i Japó (novembre).

CRONOLIA ESPANYA

1.931

- febrer - Ministeri Aznar, amb la col.laboració de la Lliga.
- Abril - Eleccions municipals; vaga general de la CNT
- Maig - Govern provisional. Largo Caballero, ministre de Treball, crea els Rurats Mixtos.
- juny - Eleccions a Corts Constituents; congrés de la CNT, que afirma el seu apoliticisme; govern Azaña - socialistes.
- agost - Manifest trentista : escisió : domini de la FAI.
- octubre - Llei de Defensa de la Republica.
- Desembre - Resta aprovada la nova Constitució.

1.932

- gener - Decret de dissolució de la Cia. de Jesus
- agost - Pronunciament de Sanjurjo.
- setembre - Llei de Bases de la Reforma Agraria
- Estatut de l'Autonomia de Catalunya
- Creació del I R A (Instituto de Reforma Agraria).

1.933

- Gener - Casas Viejas
- abril - Eleccions municipals (Avenç de les dretes)
- setembre - Dimissió de Azaña
- octubre - Fundació de Falange Española (J.A. Primo de Rivera)
- novembre - Triomf dretista a les eleccions a Corts; govern Lerroux; la reforma agraria resta frenada.

1.934

- febrer. - Fússió de la Falange amb les Jons
- març - Vaga general de la CNT a Saragossa; llei d'amnistia

- abril - Crisi de govern: entra Samper; conflicte en tre el Govern i la Generalitat.
- juny - Fracàs de la vaga de camperols.
- octubre - CEDA: retira el recolzament a Samper i exigeix participar al Govern; Govern de Lèrroux i la CEDA.
- Vaga general arreu del país: sublevació a As turies i proclamació de l'Estat Català a Bar celona.
- Suspensió "de facto" de la reforma agrària, donat que deixen de fer-se expropiacions.

1.935

- març - Cau el Govern, degut a la repressió després dels fets d'octubre.
- juliol - Les Corts voten la Llei de Contrarreforma agrària.
- octubre - Dimissió de Lerroux per l'escàndol del "stra perlo"; govern Chapaprieta.

1.936

- gener - Dissolució de les Corts.
- febrer - Eleccions generals; triomf del front Popular; Govern Azàna; amnistia; restabliment de la Ge neralitat; es torna a posar en marxa la reforma agrària.

maig. - President: Azaña; Jefe de Govern: Casares Quiroga.

juliol - Assassinat d'un tinent de la Guardia d'Assalt; maten a Calvo Sotelo; comença la guerra civil.

CRONOLOGIA CATALUNYA

1.931

- Març - Fundació d'Esquerra Republicana; I Congrés de la Federació Comunista Catalano-Balear, nucli dirigent del B.O.C. (Bloc obrer i Camperer)
- abril - Eleccions; proclamació de la Republica Catalana, després Generalitat.
- Decret de Govern de Catalunya regulant l'organització provisional de les institucions catalanes.
- Govern provisional: Republica catalana (15 abril) i Generalitat provisional (28 abril)
- maig - Constitució d'Acció Catalana, pres: Nicolau d'Olwer
- Eleccions per a la constitució de la Diputació provisional de la Generalitat.
- juny - Vagues dels obrers del camp al Pla del Llobregat i el Besós.

- Eleccions a Corts i victòria de l'Esquerra.
- juliol - Suspensió de pagaments del Banc de Catalunya
Primer retrocés financer català.
- agost - Referéndum per l'aprovació de l'Estatut de
Núria (entre un 75% i un 80% aprova el text)
- desembre - Segon Govern de la Generalitat provisional

1.932

- gener - Intent de insurrecció de la CNT a l'Alt Llobregat.
- febrer - Antra intent similar, ara a Terrassa
- abril - Manifestacions reclamant la immediata entrada en vigor de l'Estatut.
- maig - Fundació de la Unió Agrària, dirigida pel B.O.C.
- Fundació del Partit Nacionalista Català.
- setembre - Assemblea de "Acció Social Agrària", dirigida pel BOC.
- Assemblea de la "Unió de Rabassaires" a Barcelona; sindical majoritària al camp (21.542 afiliats)
- Creació del Partit Comunista Català (no del PSUC)
- Estatut d'Autonomia per a Catalunya
- octubre - Tercer Govern de la Generalitat provisional
- Escisió a ERC: creació del Partit Català Pro

- letari, amb influència al CADCI (Centre Autonomista de Dependents del Comerç i la Indus-
tria)
- Creació de la Unió Democràtica de Catalunya (U.D.C.)
- novembre - Eleccions per a la constitució del Parlament de Catalunya.
- desembre - Constitució del Parlament Català.
- Primer Consell de la Generalitat no provisional (conseller Delegat: Iltuhí)
- 1.933
- gener - Presentació del °projecte d'Estatut Interior; Segon Consell de la Generalitat: conseller delegat: Pi i Sunyer
- Revolta anarcosindicalista, reprimida durament.
- febrer - Reorganització de la Lliga Regionalista, ara Lliga Catalana
- abril - La Unió de Rabassaires demana a la Generalitat la redemció de la "rabassa morta"
- Creació del Partit Sindicalista de Pestaña.
- Augment de les vagues, (port, construcció)
- maig - Aprovació de l'Estatut Interior
- juny - Aprovació de la Llei de solució dels conflictes...
- Decret d'autonomia universitària.

- juliol - Constitució de la Unió de Treballadors del camp, impulsada per la USC.
- Escrit de protesta de la Junta d'Enllaç de les entitats econòmiques de Catalunya, per l'estat d'agitació social
- setembre - Expulsió de l'Esquerra del grup de "L'Opinió" Formació del Partit Nacionalista Republicà d'Esquerrers.
- octubre - Traspàs dels serveis de Justícia.
- novembre - Traspàs dels serveis de l'Ordre Públic.
- desembre - Tercer intent insurreccional de la CNT a Barcelona, lligat a la vaga general de transports.
- Mort de Macià, substituït per Companys.
- Crida en favor de l'Aliança obrera (UGT, USC, IC, BOC, P. Sindicalista, Unió de Rabassaires)

1.934

- gener - Eleccions Municipals, avenç de les esquerres (Coalició Esquerra - USC - Acció Catalana)
- La Lliga abandona el Parlament Català
- març - Pacte d'Aliança Obrera (UGT, Sindicats d'oposició, Fed. Socialista de Barcelona, BOC, Fed. Sindicalista Llibertaria, USC, I. Comunista, U. de Rabassaires, Fed. de Sindicats expulsats de la CNT). La CNT es manté al marge de l'Aliança,
- Llei de creació del Tribunal de Cassació.
- abril - Aprovació de la Llei de Contractes de Treu

- La Lliga i l'IACSI presenten recurs
- juny
- El Parlament Català vota la Llei de Contractes novament, després de que sigui anulada pel T. de Garanties.
- setembre
- Els terratinents catalans celebren assemblea a Madrid, sota els auspicis de l'IACSI, en protesta contra la llei.
 - Dencàs tanca sindicats de la CNT i fa detenir a dirigents anarquistes.
 - Aprovació del Reglament de la Llei de Contractes de Conreu.
 - El Partit Comunista Català ingressa a l'Aliança Obrera
 - Conflicte entre els dos Governos entorn d'Administració de la Justícia; la Lliga torna al Parlament.
- octubre
- Fundació de la Unió de Treballadors Cristians de Catalunya.
 - Agudització de les tensions entre la Generalitat i la CNT (Dencàs a Governació).
 - vaga general promulgada per l'Aliança Obrera
 - Proclamació de l'Estat Català
 - El general Batet es fa càrrec de la situació.
 - Sumaris pels fets contra el Govern de Catalunya.
 - L'Estatut resta suspès fins al febrer del 36.

1.935

- gener
- Llei de suspensió de l'autonomia catalana: règim transitori (suspensió indefinida de l'Estatut.

- Martínez i Domíng, president interí del Parlament Catalá. Recorre davant el Tribunal de Garanties contra la suspensió de l'autonomia inútilment.
- abril
 - S'aixeca l'estat de guerra, que es declararà novament al juny.
 - Homenament d'un governador general (Pich i Pon, després Villalonga) i un Consell assessor (radicals, Lliga, CEDA)
- juny
 - Fall del Tribunal de Garanties contra els membres del Govern Catalá
- setembre
 - Creació del POUM. (Partido Obrero de Unificación Marxista) (Fusió BOC-IC)
- desembre
 - La Lliga assumeix el govern catalá (President: Félix Escalas).

1.936

- febrer
 - Victòria del Front Popular a Catalunya; torna da de Companys a la Generalitat; es posa en vigor la llei de conreus.
 - L'Unió de Rabassaires s'aparta de l'Esquerra i s'inclina cap el socialisme.
 - La Lliga torna al Parlament com a oposició, "leal" de l'Esquerra.
- març
 - España substitueix a Dencás a Governació.
- abril
 - Assassinat d'en Badia
- maig
 - Tornen a la CNT els escindits de 1933

- Congrés de la Unió de Rabassaires (50.000 afiliats), que s'independitza de l'Esquerra i es radicalitza.
- Reunió a Barcelona de 70 militars de la Unión Militar Española per tal de preparar l'enderrocament del Règim.
- juliol - Constitució del PSUC (PPC, USC, P. Catalá Proletari, Fed. Catalana del PSOE), adherit a la III Internacional.
- Vaga general de la CNT-FAI, que dirigeix el moviment contra l'alçament militar
- Creació del Comité Central de Milícies Anti-feixistes

Llei de contractes de conreu

- 29 abril 1931 - Decret del Govern provisional segons el qual no es pot procedir a judicis sobre desnonaments rustics si no són deguts a manca de pagament.
- 11 juliol i
6 agost - Decrets d'obertura d'un període de revisió dels contractes d'arrendaments i de parceries.
- juny 1933 - Discurs de Coromines comentant el projecte de Llei de Conflictes.
- 30 gener 1934 - Retirada de la Lliga del Parlament Català.
- 21 març 1934 - Aprovació de la Llei de Contractes de Conreu.

- 11 abril 1934 - Promulgació de la Llei
- 24 abril 1934 - Proposició incidental a les Corts del diputat radical Palau i parlamentaris de la Lliga (entre ells Cambó) demanant un recurs del Govern contra la Llei.
- 4 maig 1934 - Samper, President del Consell de Turistes, presenta recurs contra la llei de Contractes davant el Tribunal de Garanties,
- 19 maig 1934 - Resposta de la Generalitat al Govern, dient que el recurs no esta va dins el termini legal establert i aduint arguments jurídics en favor de la competència de la Generalitat en aquest afer.
- Nomenament d'Amadeu Hurtado com a Comissari de la Generalitat per a l'acte de la vista.
- 30 maig 1934 - Pere Coromines defensor de la constitucionalitat de la Llei de Conflictes davant el Tribunal de Garanties, per acord de la Diputació Permanent.
- 8 juny 1934 - Comença la vista del recurs al Tribunal de Garanties.
- 11 juny 1934 - El Tribunal falla, declarant la incompetència de la Generalitat
- 12 juny 1934 - Sessió "històrica" del Parlament

català: Lluhí justifica la nova presentació de la Llei amb motiu del fall del Tribunal.

- Declaracions de Companys sobre l'abast polític del Projecte de Llei i aprovació d'aquest projecte.
- Retirada dels Parlamentaris bascos i de l'Esquerra de les Corts.
- 25 juny 1934 - Cambó explica a les Corts la posició de Lliga Catalana en Aquest afer.
- 3 juliol 1934 - Samper rep el vot de confiança de les corts, amb l'abstenció de la Lliga.
- 14 juliol 1934 - Samper adreça un ofici a Companys, en el sentit de que, com a representant de l'Estat a Catalunya, tingui cura del compliment de la sentència.
- 18 juliol 1934 - Resposta de Companys a Samper
- 5 setembre 1934 - Assalt a l'IACSI
- 7 setembre 1934 - Assemblea de l'IACSI a Madrid, recolzada per la CEDA i els agraris (vaga general, incidents)
- Aliança de Anguera de Sojo amb Gil Robles.
- 6 setembre 1934 - Decret aprovant el Reglament per a l'aplicació de la Llei de Contrac-

tes.

- 13 setembre 1934 -- El Decret d'aprovació del Reglament es declara amb força de Llei.
- 21 setembre 1934 - Llei definitiva de Contractes.
- 2 octubre 1934 - Discurs de Samper a les Corts, que fa referència al problema de Catalunya, dient que considera la nova llei ajustada a la Constitució i l'Estatut.

Part Segona:

LA PERSPECTIVA ESQUERRANA I
"OFICIOSA" DELS ORGANS I HOMES
MES O MENYS VINCULATS A LA -
GENERALITAT.

I

l'evolució del conflicte rabassaire
a través de la premsa esquerrana

- 1 -

INFORME CRONOLÒGIC DE "L'HUMANITAT"
DURANT L'ANY 1933.

Mes de Gener

Dia 9.- Article en el qual es recorden certes actituds burgeses (Milà i Camps) en el moment en que Alfons XIII i Primo de Rivera "van declarar la guerra a Catalunya". Es fa referència també a la sospitosa correspondència col·laboracionista d'en Puig i Cadafalch. Autor: A.R.D.

Dia 10.- Article de Miguel Ollé que estableix un paral·lel entre les personalitats de Macià i Azaña, la seva capacitat política i el seu sentit de perspectiva populista i obrerista.

Dia 11.- Entrevista amb Rovira i Virgili, que parla del Parlament català, els serveis, la Constitució, etc. Crítica a la lentitud del traspàs de serveis a la Generalitat.

Dia 14.- Editorial sobre el contingut social de la Llei Fonamental de Catalunya i la política obstrucció de la Lliga en el marc de la Comissió Parlamentària.

Dia 21.- Reportatge sobre la oferta del càrrec de governador civil de Barcelona a Josep Tarradellas, que aquest ha acceptat en principi, provoca una crisi de govern a la Generalitat. Dimissió de Tarradellas, Lluhi i Vallescà, Comes i Xirau. El president Macià era contrari a l'acceptació del càrrec.

Dia 24.- Entrevistes comentant el tractament de la crisi oberta per la dimissió de Tarradellas i Lluhí, entre elles una amb Macià.

Dia 25.- Declaracions de Selves, Dencàs, Pi i Sunyer i Lluhí, sobre la resolució de la crisi de govern plantejada a la Generalitat.

Dia 26.- Article de Lluís Capdevila sobre les diferències del "seny" català, segons les classes socials que l'assumeixen: el seny de les èlits, de la Lliga, conduit filosòficament per en Xenius i el seny popular, apassionat lluitador.

Dia 27.- Presentació del nou govern català davant el Parlament de Catalunya. Extracte dels discursos d'en Companys, Serra i Moret, Pi i Sunyer, Ventosa i Calvell.

Dia 28.- Informació de la sessió del Parlament en la qual es discutiren les fases dels traspassos de serveis a la Generalitat.

Dia 31.- Article sense firma relacionat amb la renovació de les hisendes locals en la futura Llei Municipal de Catalunya.

- Manifestacions del conseller de Finances, Pi i Sunyer, referents als nous plans del Govern de la Generalitat.

Mes de Febrer

Dia 6.- Interessants parlaments populistes d'en Macià, Gassol i Selves durant la seva visita a Tarragona.

- Decret publicat a la "Gaceta" sobre l'Estatut de Catalunya i el traspàs de serveis de la Hisenda local a la Generalitat, amb data del 16 de gener de 1933.

Dia 8.- Declaracions del conseller de Governació, Selves, entrevistat per Joaquim Vila, sobre Ordre Públic i Administració local.

Mes de Març

Dia 2.- Article de Lluís Capdevila: "Una política de cinisme", a propòsit de la polèmica Ventura Gassol-Duran i Ventosa, criticant l'actitud "colaboracionista" d'aquest darrer.

Dia 3.- Informació de la III sessió sobre l'Estatut Orgànic Interior de Catalunya, destacant la intervenció d'en Pere Coromines exaltant la necessitat de consolidar els conceptes de família i propietat. Intervenen en el debat Tries de Bes, Fronjosà, Comorera i Coromines.

Dia 4.- Més informació de les sessions del Parlament entorn l'Estatut Interior de Catalunya, amb la polèmica entre Rovira i Virgili i els diputats de la Lliga sobre el laïcisme.

Dia 8.- Informació de la V sessió del Parlament sobre l'Estatut Orgànic. Polèmica entorn el cooperativisme, en la qual la Lliga s'enfronta a la majoria. Intervencions de Vallés i Pujals, Arnau, Serra Hunter, Ventosa i Rovira i Virgili.

Dià 14.- Editorial de crítica a "Acció Catalana", "refugi d'homes fracassats".

Dià 20.- Visita d'en Macià a Besalú. Crida al poble per què contribueixi al triomf de les esquerres a les properes eleccions. Commemoració dels màrtirs caiguts el 19-3-1874.

Dià 25.- Editorial sobre la crítica situació de l'Ajuntament de Barcelona i la corrupció radical-regionalista.

Dià 27.- Resum de les reunions de la Comissió Mixta de traspassos de serveis a la Generalitat: problemes derivats de la Sanitat, Justícia i Contribució Territorial.

Mes d'Abril

Dià 1.- Secció habitual al diari sobre les sessions del Parlament català: sessió entorn les amortitzacions; proposta de Serra i Moret per tal de suspendre-les.

Dià 3.- Parlament de Macià a Terrassa, reclamant la participació de les "classes adinerades" en la construcció de una patria nova.

Dià 6.- Article de A. Esclasans: "Triunvirats", que estableix un paral·lelisme entre Azaña-Prieto-Domingo i Macià-Companyes-Aiguader, exaltant-los per la seva qualitat d'homes nous i democràtics.

- Comentari sobre la sessió del Parlament de Catalunya i reproducció dels textos estatutaris aprovats, destacant el tema de la "dissolució del Parlament" (article 35) per referèndum.

Dia 7.- Editorial que critica i denúncia la cínica campanya de la Lliga contra els nous impostos de la Generalitat.

- Editorial: "La nova traició de la Lliga", comentant la negativa de la Lliga a reconèixer la sobirania del Parlament català, que provocà la reacció de l'Esquerra, que assenyala aquí el caràcter regionalista, anticatalà i capitalista d'aquell partit.

Dia 10.- Recull de discursos pronunciats a l'homenatge a Dencàs. Parlen: J. Casanoves, V. Gassol, Pi i Sunyer, Aiguader, Companys, Dencàs i Macià.

Dia 14.- Article de J. Aiguader i Miró en el 2^{on} aniversari de la proclamació de la República, vinculant aquesta commemoració amb l'autonomia de Catalunya.

- Conclusions reivindicatives de la Unió de Rabassaires, presentades al president Macià, demanant la redempció de la terra cultivada a rabassa (1).

Dia 15.- Article de Lluís Companys expressant la voluntat democràtica i esquerrana del Govern de la Generalitat.

- Discurs de Companys exaltant la personalitat dels homes de la República i assenyalant les perspectives de l'Estatut, en una recepció a l'hotel Ritz organitzada per Ràdio Barcelona.

Dia 17.- Editorial reclamant els drets dels rabassaires, força social a tenir en compte per al futur de Catalunya.

Dia 18.- Discurs d'en Jaume Aiguader el dia 14 passat, exaltant el contingut popular i esquerrà del Govern de Catalunya.

Dia 19.- Discursos dels dirigents de la Generalitat (Tauler, Cerezo, Casanoves, Rovira i Virgili, Santaló, Companys) a Girona, a un acte d'afirmació laicista.

Dia 21.- Editorial sobre el traspàs dels serveis d'Ordre Públic a la Generalitat.

Dia 22.- Discurs al Parlament del conseller de Justícia sobre els contractes de conreu, defensant la política governamental i fent història del problema.

Dia 25.- Nota de la Conselleria de Governació de la Generalitat valorant l'agitació social i els conflictes d'ordre públic.

Dia 26.- Exposició de la problemàtica agrícola a càrrec del secretari general de la Unió de Rabassaires, Amadeu Aragay (2).

Mes de Maig

Dia 4.- Declaracions del conseller Selves sobre els traspassos, en concret sobre els serveis d'Ordre Públic.

Dia 8.- Article de Rovira i Virgili sobre la discussió al Parlament entorn una part de l'Estatut Interior, relativa al règim municipal, dient que cal establir clarament les facultats i capacitats de la regió autònoma.

Dia 12.- Ressenya de la conferència d'ahir a l'Ateneu Nacionalista, a càrrec d'en Rovira i Virgili, sobre "Valor i eficàcia de l'Estatut".

Dia 13.- "Impressió parlamentària" Article firmat per A., en el qual es fa un resum de la sessió d'ahir al Parlament, en la que es presentà un dictàmen de la Comissió especial referent al projecte de Llei sobre els conflictes derivats dels contractes de conreu. Enquesta entorn el projecte de Llei de Contractes de Conreu (3).

Dia 15.- Ressenya de l'acte de constitució de la Junta de Seguretat de Catalunya; són vocals : per part del Govern, Casares Quiroga, C. Bedia i Pérez Salas i per part de la Generalitat, Companys, Coromines i Selves.

- Comentaris entorn la constitució de la Junta de Seguretat ("Un nou pas en el camí de l'autonomia").

Dia 18.- Comentaris sobre la sessió d'ahir al Parlament català, en la qual es tractà dels conflictes del camp i de la sissolució del Somatent. Vot particular de la Lliga contra el projecte de llei sobre els conflictes del camp. Referència de les conclusions de l'Assemblea de propietaris de Vilafranca (4).

- Article sense firma: "La Lliga, partit de classe", d'acusacions a la Lliga per la seva actitud al Parlament: recolzament al manifest de l'Assemblea de propietaris de Vilafranca. La Lliga és un partit de classe, que sols defensa els seus interessos.

Dia 19.- Declaracions del conseller de Governació, Selves, sobre la constitució de la Junta de Seguretat.

- Article de A. Rovira i Virgili sobre "El problema del camp. La tesi del Sr. Abadal". Crítiques al plantejament d'Abadal ahir al Parlament català. Diu que Abadal és l'advocat dels propietaris; no cal fer acomplir una legalitat caduca, sino fer unes noves lleis.

Dia 20.- Comentaris a la sessió d'ahir al Parlament català, en la qual es donà per acabada la discussió de la totalitat del projecte de llei relatiu als conflictes del camp.

Dia 24.- Article de A. Rovira i Virgili: "Propietaris bèl·lics. El timbal del bruc". L'autor parla de l'actitud dels propietaris rurals, comandats pel senyor de Riba, i de les assemblees que ara sovintegen. Al·lusió a les assemblees de terratinents a diverses localitats, amb una actitud de provocació (5).

Dia 25.- Article de A. Rovira i Virgili: "Inicis de la llibertat. La Constitució catalana". Article sobre la sessió d'avui al Parlament català, en la qual es farà l'aprovació definitiva de l'Estatut Interior de Catalunya.

- Ressenya de l'assemblea anual de la Unió de Sindicats Agrícoles de Catalunya (U.S.A.) celebrada al teatre del Bosc.

Dia 26.- Article de Rovira i Virgili sobre la sessió parlamentària d'aprovació de l'Estatut Interior, amb els vots en contra de la Lliga i U. Democràtica de Catalunya. Els motius dels vots en contra estan basats en la qüestió religiosa, donat que l'Estatut Interior consagra el laïcisme.

- Text de la Llei d'Estatut Interior de Catalunya.

Dia 27.- Article de Rovira i Virgili sobre la lentitud en els passos de serveis i del proper viatge de Macià a Madrid per tal de tractar d'aquesta qüestió.

Dia 28.- Article d'Enric J. Ferrer sobre "El problema del camp", en el qual l'autor posa de relleu la necessitat de reformar les lleis per tal de mantenir la pau i l'ordre al camp. Crítica als propietaris i a la seva actitud rebel.

Dia 29.- Ressenya de l'aplec dels camperols catalans a Vilafranca del Penedès, en el qual recolzaren les gestions de l'Esquerra per resoldre el greu problema de la terra. Discursos d'Aragay, Baques, P. Mestres, Riera i altres.

Dia 30.- Article d'Amadeu Aragay sobre el ressó de l'acte rabassaire, en el qual l'autor desmenteix algunes informacions de premsa que, referint-se a l'aplec de rabassaires de Vilafranca, l'acusen d'estar disposat a passar per sobre del Govern català i a provocar la seva crisi.

- Informació de Llúcia Vinyes sobre el viatge de Macià a Madrid demanant l'aplicació total de l'Estatut i l'agilització en els traspassos.

Dia 31.- "Des de la tribuna. La política econòmica del Govern i el projecte de llei relatiu als conflictes del camp." Ressenya de la sessió d'ahir al Parlament català. Intervenció de Vidal i Guardiola, rebut per Ruiz Ponseti; intervencions de Ventosa i Calvell, Comorera i Cerezo sobre la llei de conflictes. Els socialistes són partidaris de una llei més extremista. Referències de l'assemblea de propietaris celebrada al Vendrell: els propietaris no volen acomplir les lleis.

Mes de Juny

Dia 1.- Aprovació de l'article primer de la llei de conflictes del camp.

- Declaracions de Selves als periodistes, amb bones impressions en quant al futur dels traspassos.

Dia 2.- Article de A. Rovira i Virgili: "Els detalls reveladors. Pàtria i patrimoni". Crítica a l'actitud dels propietaris agrícoles i a tots els catalanistes conservadors que posen els seus interessos al damunt de tot. Crítiques a Ventosa i Calvell, que defensa el Sometent i la propietat.

Dia 3.- Article d'Amadeu Aragay: "Els que mai no ens ha mancat energia demanem serenitat". Demana serenitat als rabassaires enfront les maniobres dels propietaris. Cal la unió de tots els rabassaires, que es segueixi legislant. La nova llei de contractes de conreu, a més de la llei de solució dels conflictes del camp, són necessàries (6).

Dia 6.- Nota de la comarcal de rabassaires de Manresa que aclareix uns fets succeïts a Aguilar de Terrassa: són falses les acusacions dels propietaris contra els rabassaires.

Dia 7.- Anunci del miting rabassaire què tindrà lloc demà a Martorell. Nota en aquest sentit de la Junta de la Federació de Rabassaires de Martorell.

Dia 9.- Informació de l'Assemblea de Propietaris patrocinada a Valls per l'Institut de Sant Isidre, per tal de protestar de la llei de contractes de conreu que s'està elaborant al Parlament català. Referències del fracàs de l'Assemblea, per la réplica del poble a l'actitud dels propietaris.

Dia 9.- "El gran míting d'anit a Martorell". Informació de l'acte rabassaire. Discursos de S. Armendares, F. Riera i Amadeu Aragay.

Dia 10.- Text de les normes publicades a la "Gaceta", relatives al traspàs de serveis de Notariat a Catalunya.

Dia 12.- Article de Rovira i Virgili: "L'autonomia de Catalunya. El Tribunal de Garanties Constitucionals". L'autor fa referència a la invocació, per part d'alguns sectors, del T. de Garanties per a oposar-se a les lleis de la Catalunya autònoma. La Lliga ha presentat recurs al Tribunal. Rezel de l'autor envers la futura actuació d'aquest organisme, que pot significar un perill per a l'autonomia. (7).

Dia 14.- Conferència del Sr. Espanya al Casal d'Esquerra "Estat Català" de Gràcia. Ressenya del parlament, sobre l'Estatut Interior de Catalunya.

Dia 15.- Declaracions del conseller de Governació Selves sobre la substitució de Companys a la Junta de Seguretat. Acord de la majoria per tal de substituir a Companys com a president del Parlament i membre de la Junta de Seguretat.

Dia 19.- Ressenya del míting rabassaire que es celebrà ahir a Terrassa, a la Casa del Poble, amb representacions rabassaires de tot el Vallès. Discursos de Mas, Roure, Galès i Aragay.

Dia 21.- Nomenament de Joan Casanoves com a president del Parlament, substituint a Companys.

Dia 22.- Resta aprovat al Parlament l'articulat de la llei referent als conflictes del camp.

Dia 24.- Text de la Llei especial per a la solució dels conflictes derivats dels contractes de conreu. (8).

Dia 27.- Article de Rovira i Virgili: "Les petites llegendes". "La terra és del que la treballa". L'autor rebutja les afirmacions de Josep Pla a "La Veu de Catalunya", el qual l'acusa de dir que "la terra és del que la treballa". Rovira nega aquestes afirmacions i diu que la qüestió entre propietaris i conreadors no és una qüestió estrictament social, sinó una qüestió de dret civil.

- Ressenya de la conferència celebrada ahir al Centre Internacional d'intercanvi, a càrrec de M. Sbert, sobre el tema: "Influència de la reforma agrària en l'economia espanyola".

Dia 30.- Comentaris de Llúcia Vinyes entorn les crítiques de Guerra del Río a la gestió del conseller de Governació Sr. Selves, a les Corts.

Mes de Juliol

Dia 5.- Declaracions als periodistes del conseller d'agricultura Sr. Pere Mies, sobre l'aplicació de la llei per a l'arranjament dels conflictes del camp. Diu que la Llei té un caràcter transitori, que donarà solucions jurídiques als conflictes plantejats i evitarà que hi hagi nous conflictes.

Dia 6.- Declaracions de Selves als periodistes, dient que cal fer acomplir a tothom la Llei de conflictes derivats dels Contractes de Conreu.

Dia 9.- Nota de la secretaria de la Unió de Rabassaires que rebutja les acusacions dels propietaris sobre els abusos dels rabassaires, i recomana als seus afiliats que acompleixin les lleis.

- Important article de Pere Coromines, conseller de Justícia, sobre "La Justícia a Catalunya", en el qual exposa les seves idees sobre el que ha de ser la Justícia catalana, ara que Catalunya torna a tenir dret a legislar el seu dret civil i a organitzar la seva administració de Justícia.

Dia 11.- Article de Rovira i Virgili sobre "El problema més urgent. L'ordre Públic". L'autor parla de l'agreujament de la situació a Catalunya en el referent a l'Ordre Públic, i demana l'actuació dels governants en aquest sentit.

- Declaracions del conseller de Finances, Pi i Sunyer, sobre la tasca del seu departament, les dificultats de caràcter tècnic i la seva confiança en l'esdevenidor financer de la Catalunya autònoma.

Dia 12.- Referència del viatge a Madrid dels senyors Pi i Sunyer, Selves i Sbert, per tal de demanar una solució definitiva al traspàs de l'Ordre Públic.

- Article de J. Selves Carner ficant les idees del seu departament sobre l'administració municipal de Catalunya.

Dia 14.- Ressenya de la reunió de la Junta de Seguretat de Catalunya, que aprovà el seu Reglament. Els dictàmens es faràn per majoria de vots, sense vots de qualitat.

Dia 16.- Declaracions de Pere Mies, en resposta a una nota de l'Institut de Sant Isidre demanant una ràpida acció al camp. El conseller d'agricultura diu que el Govern ja està realitzant la seva tasca al camp, i que no hi ha cap conflicte que sigui col·lectiu.

Dia 18.- Ressenya de l'acte d'afirmació rabassaire a Olesa de Bonesvalls, i text del discurs d'Amadeu Aragay.

Dia 22.- Declaracions de Macià dient que per aconseguir la marxa normal de la vida autonòmica de Catalunya s'imposa el ràpid traspàs de serveis.

Dia 23.- Declaracions de Pere Mies, conseller d'Agricultura i Economia, puntualitzant l'origen dels conflictes existents al camp de Catalunya, dient que molts d'aquests conflictes han estat promoguts pels propietaris (9).

- Manifestacions del ministre d'Hisenda, senyor Viñuales, que considera la qüestió dels traspassos com una qüestió d'interessos econòmics, no polítics.

Dia 26.- Informació del nomenament de Selves com a representant del govern català a la Junta de Seguretat. Publicació al Butlletí Oficial de la Generalitat d'una circular sobre conflictes del camp.

- "Del camp. Propietaris que obeeixen les instruccions de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre". Referència de les notes dels directius de l'Institut a la premsa amb falses denúncies sobre els suposats abusos dels rabassaires. (10).

- Informació de l'acte d'afirmació esquerrana i rabassaire a Hostalets de Pierola. Discursos de D. Bargalló, Riera i altres.

Dia 28.- Text del decret de la Conselleria d'Agricultura, publicat al Butlletí Oficial de la Generalitat, nomenant les Comissions Arbitrals, davant la renúncia a col.laborar per part de l'Institut Agrícola de Sant Isidre.

Dia 29.- Nota "Del camp" que denuncia la tàctica dels propietaris, sota la direcció de l'IACSI, que no aconsegueixen les lleis.

Dia 30.- Text del Reglament per a la solució dels conflictes derivats dels contractes de conreu, anexe a la llei del 26 de juny de 1933, amb data del 24 de juliol, signat pel conseller d'Agricultura i Economia, Pere Mies.

- Nota que parla del nomenament de la Comissió Arbitral de Manresa, davant la negativa dels propietaris a col.laborar amb la Generalitat en la solució dels conflictes del camp. Decret del conseller Pi i Sunyer.

Mes d'Agost

Dia 1.- Cita d'una entrevista amb Rovira i Virgili publicada a "La Rambla", sobre el moment polític, els traspassos, la col·laboració catalana a la política espanyola, etc.

Dia 2.- "L'aplicació de la Reforma Agrària" El Consell Executiu de la Reforma agrària aprova l'expropiació de diverses finques, sense indemnització.

- Ressenya de l'acte d'afirmació esquerrana i rabassaire celebrat a Prats de Rei el dia 30 de juliol, amb parlaments de Morera, Riera i Pere Mestres. (11).

Dia 3.- Editorial que fa referència a unes declaracions de Macià lamentant-se de la campanya conjunta de les dretes i els faixistes en contra de la seva persona. L'autor diu que la República ha errat el procediment i que cal actuar enèrgicament contra els seus enemics.

- A. Escólasans parla de la campanya conjunta de les dretes i els faixistes contra el president Macià. ("L'anti-Macià").

Dia 4.- Editorial: "Altres vegades Manuel Brunet. Diu que entre un rabassaire i un atracador només hi ha diferències de tàctica". Crítica dels articles de Brunet a "La Veu de Catalunya" insultant els rabassaires. La Lliga i "La Veu" tracten de desprestigiar el moviment camperol.

- "El Debate, naturalment, parla igual que la Lliga"; nota que critica les informacions de "El Debate", que parla de "L'anarquia" al camp català, i considera absurda la Llei de Contractes.

Dia 5.- Declaracions de Selves, sobre la llei de contractes de conreu, la llei municipal, el traspàs de serveis d'Ordre Públic, etc.

Dia 6.- Article de Rovira i Virgili: "Nacions de Iberia. Bascos, gallecs i catalans". L'autor posa de relleu la solidaritat de les nacions de l'Estat, malgrat la diferent orientació ideològica, que a Bascònia i Galícia és dretista.

Dia 8.- Ressenya de l'acte d'homenatge dels rabassaires als diputats d'Esquerra Republicana, celebrat el dia 6 a Tarragona, amb discursos de Galès, Aragay, Gassol i molts altres. Text dels discursos.

- Rovira fa el logis dels actes de Tarragona, organitzats per la Unió de Rabassaires.

Dia 16.- Article de Rovira i Virgili: "Gallecs, bascos i catalans. El nord de la Península". L'autor cita a Pi i Margall i Valentí Almirall què, en la seva època, veieren clarament l'important paper dels pobles del nord (Euscadi i Galícia) en la lluita per les llibertats col·lectives.

- "El discurs del Sr. Maura ..." Cita del discurs de Miguel Maura el passat dia 14, en el qual digué que l'Estatut de Catalunya és la ruina de Catalunya i Espanya. Paraules contra la Constitució, demanant la seva revisió, i contra la reforma agrària.

- Text de la conferència d'Amadeu Aragay a Sardanyola, a l'estatge de la Unió de Rabassaires, en la qual Aragay defensà el nou règim i les reformes (cal distribuir la terra) dient que cal anar contra les exigències dels propietaris, que la terra és del qui la treballa. Parlà també contra la premsa de dretes ("La Veu", "El Debate"). (12).

Dia 23.- Editorial que parla de la reunió del Consell de la Generalitat per tractar de les divergències amb el Govern central en el referent a la valoració dels serveis traspassats. Diu que cal una solució satisfactòria, i expressa la seva confiança en aquests greus moments.

Dia 24.- Ressenya del míting rabassaire a la Pobla de Claramunt, celebrat el dia 20, amb discursos, entre altres, de Maria T. Gibert i Francèsc Riera.

- Declaracions de Azaña confirmant els traspassos dels serveis de l'Ordre Públic i de l'Aviació civil.

Dia 25.- Editorial: "La Unió Sagrada. Per Catalunya, sí; contra la Revolució, no." Article referent a la campanya de la premsa de dretes en contra de l'Esquerra, dient que cal aturar la revolució per donar pas a l'Estatut. L'autor diu que la revolució ha sigut la que ha portat l'Estatut. Parla de la "Unió Sagrada": "La Veu", "El Matí", "La Publicitat".

Dia 27.- Editorial optimista, després del viatge a Barcelona del sotssecretari de Governació, sr. Esplà, i l'anunci del traspàs de l'Ordre Públic.

Dia 30.- Nomenament de Joan Selves Carner com a Comissari General de Catalunya, dimitint per tant el càrrec de conseller de Governació.

- Article d'en Rovira i Virgili: "Catalunya i Castella. La prova dels altres", que parla de la catalanofòbia de la premsa de Castella amb motiu dels traspassos de serveis. Els castellans consideren els catalans com un altre poble, prova de que existeix la nacionalitat catalana (13).

Dia 31.-"Réplica a un article. Set mesos després". Editorial de réplica a un article editorial de "L'Opinió" comentant el nomenament de Selves com a governador general de Catalunya.

- Text de la conferència de Pere Estartús Eras al Centre d'Obrers Agrícoles de Vilafranca del Penedès, en defensa del programa d'Esquerra Republicana, sobre les lleis de la República, la reforma agrària i els problemes rabassaires (14).

Mes de Setembre

Dia 2.- "Com entenen el patriotisme certs propietaris agrícoles" .

Article sense firma de crítica a l'actitud dels propietaris agrícoles de Igualada i Manresa, que fan gestions per tal de presentar recurs contra la Llei de Conreus, davant el Tribunal de Garantíes. Sánchez Román portarà el plet.

Dia 3.- Informacions de la constitució, ahir, del Tribunal de Garantíes.

Dia 5.- Editorial comentant la presa de possessió d'en Joan Selves com a governador general de Catalunya. "El traspàs de serveis d'Ordre Públic. Moment de transició".

Dia 6.- "Defensant el que no té defensa". Article breu comentant el nomenament del sr. Martínez de Velasco per tal de defensar el recurs contra la llei de correus en representació dels propietaris de Mataró i Arenys de Mar. Crítica a l'actitud de "La Veu" en aquest sentit (15).

- Article que comenta les eleccions al Tribunal de Garanties. L'autor és Rovira i Virgili, que exposa la seva opinió sobre aquest organisme, que pot convertir-se en un organisme polític de tendència conservadora, dretista i unitària. El títol ja és molt expressiu: "Després de unes eleccions. Garanties o perills?". Rovira diu que el Tribunal constitueix una errada de les Corts Constituents, causa de inquietud entre els republicans i una amenaça per l'autonomia.

Dia 9.- Declaracions de Macià després de la dimissió del govern Azaña i el plantejament de la crisi, en les quals posa de manifest la voluntat autonòmica de Catalunya.

Dia 14.- "Temes socials. La Justícia a Catalunya". Ponència, sense firmar, sobre el funcionament dels serveis de Justícia a Catalunya.

Dia 19.- Informació del míting que tingué lloc a Lleida el passat diumenge dia 17, i text dels discursos de Humbert Torres, Joan Tauler, P. Mestres, A. Rovira i Virgili, Josep Dencàs i Ventura Gassol.

- Dia 20.- "L'Estatut i l'economia catalana". Importants declaracions d'en Pi i Sunyer sobre aquest tema, que diu que la llibertat de Catalunya portarà cap a un enfortiment de l'economia.
- Dia 21.- Text del manifest del grup de "L'Opinió" (Comes, Xirau, Lluhi, Casanelles i Terradellas) sobre l'actual moment polític i les mesures a adoptar.
- Text de les conclusions lliurades per una comissió de propietaris agrícoles catalans a la Presidència del Govern, demanant una acció contra la Llei de Conreus.
- Dia 23.- "Prensa. Propietaris abans que catalans". Cita d'un article de "La Publicitat" criticant l'actitud dels propietaris agrícoles que plantejen plets contra les lleis del Parlament català davant el Govern de Madrid (16).
- Dia 26.- "Catalanistes". L'obra de la Lliga. Nota de crítica a l'actitud de la Lliga i el seu òrgan "La Veu", favorable als propietaris que presenten recurs contra les lleis catalanes.
- Dia 27.- "Els conflictes del camp". Text de una circular del conseller d'Agricultura defensant i ordenant el compliment de la Llei de 26 de juny de 1933.
- Dia 28.- Anunci de la conferència que tindrà lloc demà a l'Ateneu Nacionalista Català, a càrrec d'Amadeu Aragay, sota el tema: "Orientacions sobre la qüestió del camp a Catalunya".

Mes d'Octubre

Dia 1.- "Interpretació equivocada d'una circular d'Agricultura"

Comentaris i informacions entorn la crisi plantejada entre l'Esquerra i la Unió de Rabassaires, després de la circular ampliant la llei de conflictes del camp. Aragay ha presentat la dimissió de la seva acta de diputat. La circular, segons la informació, deixa clar que sols les Comissions Arbitrals tenen facultats per resoldre els conflictes. Es tracta d'un malentés en la interpretació de la circular.

Dia 3.- Comentaris entorn la crisi plantejada al Govern de la Generalitat, després de la dimissió d'en Selves com a conseller. Editorial: "La crisi del govern català".

Dia 5.- Comentaris sobre el nou govern català i el·logis als nous consellers: Editorial. Santaló (conseller primer), Coromines (Justícia i Dret), Mestres (Governació), Pi i Sunyer (Finances), V. Gassol (Cultura), Dencàs (Sanitat), Ventosa i Roig (Agricultura) i M. Barrera (Treball).

--"Petulància lamentable". Cita d'un article editorial de "Foment" de Reus, comentant el manifest del grup de "L'Opinió", d'atacs al president Macià i als dirigents de l'Esquerra, criticant l'actuació del govern català.

- Text d'un ofici del conseller de Justícia i Dret, adreçat al President de l'Audiència, sobre la interpretació i aplicació de la Llei de conflictes derivats dels contractes de conreus.

Dia 6.- Informació de l'assemblea extraordinària de la Unió de Rabassaires, amb discursos d'Aragay, Riera, Maurell, Companys i d'altres.

Dia 10.- Text íntegre dels discursos de Macià i Companys al Congrés de l'Esquerra, en els quals exposen la ideologia del partit i la seva posició en aquests moments.

Dia 11.- Text íntegre del discurs de Ventura Gassol al Congrés de l'Esquerra, en el qual exposà els motius que tingué el partit per expulsar als militants del grup de "L'Opinió".

Dia 13.- "L'IAC de Sant Isidre contra Catalunya i contra la República".
Text de la carta circular què, en nom de l'IACSI, envia el president accidental, J. Garriga Massó, als propietaris agrícoles catalans. Amenaga i acusa el govern català i proposa, contra la llei de conflictes, la defensa de les lleis tradicionals (17).

Dia 19.- Informació del viatge a Madrid d'en Cambó per contactar amb les dretes espanyoles, en relació amb la campanya electoral, tractant de negociar una entesa.

Dia 20.- Cita d'un article editorial de "El Matí" alarmat per l'ofensiva de les dretes (Gil Robles) contra l'Estatut.

Dia 21.- Ressenya del primer acte electoral d'ERC, que tingué lloc ahir a la "Bohemia", amb discursos de Pere Foix, Rovira i Virgili, Dencàs, Gassol, Companys i Macià.

Dia 25.- "Una nova provocació de l'I de Sant Isidre". Informació de que l'IACSI reparteix entre els propietaris urbans unes tarjes d'invitació a una assemblea de "Defensa Agrícola" el proper dia 29. Les tarjes diuen que la propietat urbana perilla d'ésser envaïda "per l'onada destructora de la propietat rural" (18).

Dia 26.- Text del decret de traspàs a Catalunya dels serveis de Justícia.

Dia 27.- Article de Rovira i Virgili: "El traspàs de la Justícia. El Tribunal de Cassació de Catalunya". L'autor parla de que cal constituir el Tribunal, que serà com el Tribunal Suprem de Catalunya, malgrat les limitacions de l'Estatut i l'autonomia.

Dia 28.- "Els de Sant Isidre, al servei de les dretes reaccionàries". Text d'una nota de "El Debate" sobre l'assemblea de demà a l'IACSI, destacant la participació de representants agraris espanyols.

Dia 29.- Cita d'un article de "La Publicitat" contra l'assemblea d'avui de l'IACSI. Diu que el dret de propietat no és una cosa estàtica, sino que està en procés d'evolució arreu del món.

- Text del decret de la "Gaceta" creant el càrrec de Comissari General de Catalunya, delegat del Govern de la República.

- Article d'Amadeu Aragay: "L'agricultura catalana. Per la nova Catalunya", parlant de que Catalunya viu un període reconstruïu, que cal ordenar la producció pensant en el productor. El.- logis al president Macià.

Dia 31.- "Enemics de la República." Comentaris sobre l'assemblea de l'IACSI. Formació del nou Partit Agrari de Catalunya. Acte de solidaritat amb els Gil Robles, Martínez de Velasco, Abilio Calderón, etc.

Mes de Novembre

Dia 1.- Ressenya de l'acte d'ahir al cinema Broadway, l'assemblea de delegats de la Unió de Rabassaires, que acordà recolzar la candidatura d'ERC a les properes eleccions.

Dia 7.- Text del decret signat pel conseller primer, Santaló, i pel conseller de Justícia i Dret, Pere Coromines, decretant l'oficialitat de l'idioma català davant dels tribunals de Justícia de Catalunya.

Dia 8.- "Una obra de govern i de responsabilitat". Text dels discursos de Coromines i Companys al centre d'ERC del districte cinqué. Pere Coromines analitza el problema del camp i explica la ideologia i els propòsits de l'Esquerra en aquest terreny.

Dia 10.- "Una baixa maniobra electorera de la USA. Crit d'alerta als pagesos catalans". Informacions i comentaris sobre la maniobra de la USA, que ha volgut enfrontar els pagesos amb l'Ajuntament de Barcelona, amb finalitats electorals.

- Ha estat llegit al Parlament català el Projecte de Llei de Contractes de Conreu. Text d'una part del projecte, que serà discutit i aprovat quan el Parlament reprengui les seves tasques.

Dia 17.- Text del decret de traspàs dels serveis d'Ordre Públic.

- "La Unió de Rabassaires" davant la lluita electoral". Cita d'un article editorial de "La Terra", portantveu dels treballadors del camp, sobre el recolzament dels camperols a la candidatura de l'Esquerra Republicana a les properes eleccions.

Dia 18.- "Constitució de la Comissió Arbitral Superior de Catalunya".

Nota sobre la constitució d'aquesta Comissió, sota la presidència del conseller de Justícia i Dret, P. Coromines; vocals: J. Mestres i J. Raig i Pintó (propietaris) i J. Calvet i R. Mas (pagesos). La Comissió està encarregada de l'estudi dels recursos plantejats per part de pagesos i propietaris.

Dia 24.- Editorial: "La Lliga, contra l'autonomia ... Cambó, revisionista de l'Estatut". Article que comenta unes declaracions d'en Cambó sobre una modificació de l'Estatut, dient que Cambó és un fracassat, que ara propugna la revisió de l'Estatut d'autonomia.

Dia 28.- Declaracions de Macià sobre l'Estatut, dient que ningú pot conculcar-lo ni mutilar-lo. Aquestes declaracions sembla que responen a les anteriors d'en Cambó.

Dia 29.- Editorial: "La Lliga, contra l'Estatut". Comentaris sobre la sessió d'ahir al Parlament, en la qual la Lliga votà contra una proposició reafirmant la voluntat de la Cambra de persistir en la implantació de l'Estatut. La Lliga és solidària amb les dretes centralistes i monàrquiques espanyoles.

Dia 30.- Començà ahir al Parlament la discussió del projecte de Llei de Contractes de Conreu (19).

- Article d'en Rovira i Virgili sobre l'actitud de la minoria de la Lliga al Parlament català, en concret en el referent a la proposició de tots els grups republicans en favor de la implantació total de l'Estatut. L'autor diu que la Lliga ha comés dos greus errors, un d'estratègia política, i un altre de tècnica parlamentària.

Mes de Desembre

Dia 2.- Cita d'un editorial de "L'Opinió" sobre la Llei de Contractes de Conreu i el perill que significaria una victòria de la Lliga a les properes eleccions municipals. Destaca l'alt sentit polític de les properes eleccions.

Dia 3.- Article d'Albert Sans: "Cal alliberar al treballador del camp", dient que cal que aviat es faci realitat el projecte de Llei de Contractes de Conreu (20).

Dia 20.- "La Llei de Contractes de Conreu". Declaracions del sr. Cerezo, president de la Comissió dictaminadora del projecte, dient que aquest dictàmen no s'ha retirat. La Lliga ha presentat vint-i-dues esmenes a l'article primer (21).

Dia 22.- Cita d'un article editorial de "L'Opinió" sobre els atacs de les dretes contra l'Estatut, des de les Corts (rebutjament de l'acta d'en Macià i altres fets).

Dia 31.- Article de Rovira i Virgili: "Nocions de dret públic. El caràcter polític del President de la Generalitat", sobre les atribucions del president, després de la mort de Macià.

- 2 -

INFORME CRONOLOGIC DE "LA HUMANITAT"
DURANT L'ANY 1934.

Mes de Gener (1):

Dia 4.- Editorial de Rovira i Virgili en resposta a un escrit de M. Brunet de "La Veu". Defensa el dret dels treballadors del camp català a esdevenir propietaris segons els procediments del dret civil (2).

- Complement: Comentaris al nou govern de Catalunya; ja han estat traspassats els serveis d'ordre públic. Govern Lluhí, Salvans, Esteve, Dencàs, Gassol, Barrera i Comorera.

Dia 7.- Publicació del text del decret de traspàs de l'ordre públic.

- Article de Rovira i Virgili que fa referència a la contraofensiva esquerrana i al nou govern català de concentració (3).

Dia 13.- Ressenya de l'acte de presa de possessió del nou Comissari General d'ordre públic. Discurs de Selves.

Dia 19.- Editorial que parla de la traició de la Lliga a l'autonomia (4). Comentari de crítica a una nota del Consell de Govern de Lliga Catalna que diu que no col·laboraran amb el Govern (5).

Dia 20.- Cita d'un article de "El Debate" sobre la reunió de la Junta de l'Institut de Sant Isidre, alarmada per l'orientació de l'autonomia. De fet, la Junta del IACSI (6) fa una interpel·lació dels propietaris al Govern, en el sentit de que volen ésser considerats com espanyols (gestions de J. de Riba davant el Tribunal de Garanties).

- Manifestacions d'Aragay i Tomàs i Piera, acusant a la Lliga de fer obstrucció als traspassos (conferència entre el president del Consell i el diputat Ventosa i Calvell).

Dia 24.- Editorial de crítica al diari de la Lliga, que justifica la retirada de la seva minoria del Parlament Català (7).

Dia 26.- Ventosa i Roig parla de l'actitud de la Lliga després de la seva fallida a les eleccions, i diu que cal estar alerta: Considera les apel·lacions contra la Llei del camp com un sabotatge a l'autonomia (8).

- Complement: Decret de traspàs dels mossos d'Esquadres i del Sometent.

Dia 30.- Retirada definitiva de la Lliga del Parlament de Catalunya (9).

Mes de Febrer:

Dia 2.- Reunió del Parlament català amb absència dels diputats de la Lliga, i aprovació del 1er. article de la Llei de Contractes de Conreu.

- Complements: Referència de la constitució dels nous consells municipals de Catalunya.

- Presa de possessió del nou Ajuntament de Barcelona: Pi i Sunyer (Alcalde) i J. Escofet (president de l'Assemblea).

Dia 4.- Entrevista de Lluhí a Madrid amb el ministre de Justícia, Alvarez Valdés, per tractar del traspàs dels serveis de Justícia.

Dia 14.- Declaracions de Martí Esteve sobre la valoració dels serveis traspassats, i la retirada de la Lliga del Parlament. El logis a la llei del camp, cos legal que considera com a llei "quasi perfecta".

Dia 25.- Article de crítica de la Lliga que sols defensa els seus interessos de classe en l'afer de la Llei de Contractes, i de preocupació per l'absència dels seus diputats del Parlament.

- Complement: Declaracions de Companys durant el seu viatge a Madrid, que ha tingut una gran repercussió. Parla de la bona disposició del Govern en quant als traspassos.

Dia 27.- Declaracions del conseller de Finances sobre les seves gestions a Madrid. Parla de la manca de coordinació entre la Comissió Mixta i el Govern Català: Dificultats.

Dia 28.- Article sobre la reunió del Col·legi d'Agents de Canvi i Borsa de Madrid, en la qual s'acordà recórrer davant el Tribunal de Garantías contra la concessió a la Generalitat del control de la Borsa de Barcelona.

Mes de Març:

Dia 1.- Crítiques de Vicens Bernadés als atacs contra el traspàs de la Borsa:

- sistema borsàtil català: història, tradició
- tradició catalana: mercat lliure de valors.

Dia 6.- Declaracions del ministre de Finances, Sr. Marraco, sobre els pressupostos i la seva posició contrària a l'Estatut de Catalunya.

- aspecte financer de l'Estatut: cal no perjudicar a la resta del país.

Dia 7.- Article (10) referent a una nota de quatre diputats de la Lliga acusant al govern i al Parlament autònoms en relació amb la Llei de conflictes de Conreu (concordància -es dirà- de la Lliga amb els feixistes i les dretes no catalanes).

Dia 9.- Editorial (11) criticant la deserció catalanista de la Lliga (sabotatge a l'autonomia, desinterès envers l'Estatut).

Dia 10.- Informació de la proposició conjunta de la Lliga i de la CEDA, Confederación Española de Derechas Autónomas contra la Reforma Agrària (12).

Dia 11.- Editorial que critica l'orientació de "La Veu": Campanya de desprestigi de l'autonomia i de la Generalitat; concordància amb les dretes (13).

Dia 20.- Text d'una nota del Partit Agrari de Catalunya demanant a Companys que trii un procediment per arribar a la prèvia antevotació base del referèndum sobre la llei del camp.

Dia 22.- Article de Rovira i Virgili de resposta a la nota del Partit Agrari Català demanant un referèndum per la llei del camp. Destaca el passat dels elements del Partit Agrari, antics militants de la Unió Patriòtica i col·laboradors, per conseqüència, de la Dictadura de Primo de Rivera (14).

- Aprovació definitiva de la Llei de Contractes de Conreu (15).

- Cita d'un article de "El Diluvio" que considera que la presència al govern dels Srs. Salazar, Alonso i Marraco constitueix un perill per l'autonomia catalana i una paralització del seu procés d'implantació per la manca de recursos (lentitud en el traspàs de serveis i llur valorització; anti-autonomisme de Lerroux, etc.)

Dia 23.- Editorial d'el·logis al discurs de Lluís Companys en tancar-se el Parlament després de l'aprovació de la Llei de Contractes de Conreu (16).

Dia 24.- Informació de les gestions dels consellers de Finances a Madrid per tal de sol·licitar el ràpid traspàs de la Contribució Territorial.

Dia 25.- Referència de les gestions a Madrid del Sr. Cirera Voltà, en nom de l'Institut de Sant Isidre, per demanar l'aplicació a Catalunya de la lleï d'arrendaments rústics. Assenyala la clara oposició de l'Esquerra a la llei espanyola d'arrendaments, de caràcter conservador.

- Llei del camp o Llei de Contractes de Conreu: disgust entre els propietaris (17).

- Text de la Llei de Contractes, ja aprovada (18).

Dia 28.- Article d'en Rovira i Virgili que es refereix a la campanya de l'Institut de Sant Isidre contra la llei de contractes.

- Complements significatius: Cirera (19): articles a la premsa de Madrid (20).

- Article publicat al "Journal des Debats" de París sobre "Dangers et tyrannie du statut catalan".

- Cita d'un article de "Diari Mercantil" parlant de l'autonomia; diu que s'ha aconseguit massa tard, i que hi ha un excés de tributació.

Dia 29.- Conferència sobre la Llei de Contractes a Unió Democràtica de Catalunya. Parlaments del Sr. Cirera (no és el de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre), contrari als recursos a Madrid, i de Pau Romeva, que explicà l'abast de la Llei de Contractes de Conreu.

- Denúncia de l'anticatalanisme dels que van a Madrid a recórrer contra les lleis catalanes.

Dia 30.- Nou resum, més ampli, de la conferència del dia anterior.

La Unió de Centre es situa entre l'extremisme de l'Esquerra i el dretisme de la Lliga. Creuen que les apel·lacions a Madrid comporten la renúncia als drets conquerits en virtut de l'autonomia.

- Complements: Text dels decrets de valoració dels serveis de Guàrdia Civil, Vigilància i Seguretat, i normes pel traspàs de la Contribució Territorial.

Mes d'Abril (21):

Dia 6.- Declaracions del conseller de Justícia i Dret, Lluhí i Valls, en tornar de Madrid. Parla de les deficiències de l'Estatut, en el sentit de que el ministeri fiscal no depèn de la Generalitat, i diu que cal fer una transformació i reorganització de la Justícia catalana.

- Ressenya de la reunió del dia anterior del Tribunal de Garanties, que rebutjà dos recursos interposats per l'Institut de Sant Isidre i Acció Agrícola contra la Llei per la solució dels conflictes derivats dels Contractes de Conreus. Informà favorablement sobre la inconstitucionalitat de la Llei.

Dia 15.- Nota feta pública per la Comissió de Propietaris de Tarragona dient que la situació del camp a Catalunya és anàrquica, i demanant la intervenció del Govern; diuen que no van contra l'autonomia.

Dia 17.- Denúncia de les maniobres de la Lliga "i els seus afins" que preparen un document contra la Llei de Contractes, per trametre'l a Madrid.

- Reunió de les Cambres de Comerç, amb la participació de l'Institut de Sant Isidre.

Dia 19.- Nota adreçada a la premsa de Madrid per l'Institut de Sant Isidre, que parla dels recursos presentats al Govern en contra de la llei.

- Institut: "Comité de Defensa de la Riquesa Catalana".

- Anticonstitucionalitat de la Llei.

- Miting d'afirmació nacionalista i esquerrana a l'Ateneu Republicà de Gràcia. Participen J. Alcrudo (president) Battestini (diputat) i Martinez.

Al·lusions a diversos aspectes de la política catalana (traspassos, llei del camp, etc.)

- Prec del diputat radical per Tarragona Sr. Palau, al Govern, sobre l'anticonstitucionalitat de la Llei de Contractes de Conreu.

Dia 20.- El·logis d'Ossorio i Gallardo, a "Ahora", a la nova llei municipal catalana.

Dià 21.- Nomenament del president del Tribunal de Cassació de Catalunya: Santiago Gubern i Fàbregues.

- Notes que parlen de la coincidència entre "La Veu" i "El Debate", que publiquen articles contra la Llei de Contractes de Conreu (esperit anticatalà de les dretes).

Dià 25.- Article que parla dels atacs de la Lliga contra l'autonomia: proposició contra la Llei de Contractes de Conreu al Parlament, feta pels tradicionalistes (ex. Casanueva) i la Lliga.

- Anunci de la manifestació rabassaire del dia 29, i del missatge que la Unió de Rabassaires lliurarà al president Companys.
- Rovira i Virgili critica les gestions de certes entitats econòmiques (Foment del Treball, Institut de Sant Isidre, Cambra Oficial de la Propietat, Unió Gremial, etc.) a Madrid, per tal de denunciar l'anticonstitucionalitat de la Llei de Contractes de Conreu. Parla del passat antidemocràtic i reaccionari d'aquestes entitats.

Dià 27.- Referències de les gestions a Madrid dels representants del Partit Agrari Català, per tal d'entaular recurs d'inconstitucionalitat de la Llei de Conreus (instància lliurada per una comissió al cap de govern).

Dià 28.- Editorial que critica l'actitud de la Lliga, d'acord amb Acció Popular i els agraris, i la seva campanya contra el president de la República i contra l'autonomia.